سەرۆکی فەرماندە صدام حسین لە بەردەم جەماوەری دیالەدا :

گەل سەرچاوەی بلیمەتی و ئیلهام و هێز و بەخشندەیە

له عیراقدا کەسانی لە جۆرێکی نوێ تێدایە بڕوایان به بیروباوەڕ هەیەو لەکاری ڕۆژانەیاندا بیروباوەڕ پەیڕەو دەکەن

سەرۆکی فەرماندە
صدام حسین

هاوکاری

« التضامن »

دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
ئەدرەس « الجمهورية »
مەیدانی الخلانی
تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥/٥خەت

هاوکاری ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە
سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

٨ لاپەرە — ٢٥ فلسە

سەرنووسەر اسماعيل رسول

● دووشەممە ١٢ی تشرینی دووەم ١٩٧٩ ژمارە ٤٩٩ ● الاثنين ١٢ تشرين الثاني ١٩٧٩ العدد ٤٩٩ ●

بەبێ بیروباوەڕێکی چەسپاو شمشێری بەهێز نییە وەهیچ بیروباوەڕێك

بەبێ شمشێرێکی بەتوانا بلاوبوونەوەی بۆ نارەخسێ

- گەل سەرچاوەی بلیمەتی و ئیلهام و هێز و بەخشندەیە .
- بەبێ بیروباوەڕێکی چەسپاو شمشێری بەهێز نییە وەهیچ بیروباوەڕێك بەبێ شمشێرێکی بەتوانا بلاو بوونەوەی بۆ نارەخسێ
- بەشۆڕشگێڕ دەمێنینەوەو باوەڕمان بەگەل هەیەو ناگۆڕێین بۆ فەرمانڕەوا .
- عیراقێکی بەهێزی گەشەکردوو بنیات دەنێین بۆ ئەوەی ببێتە بنکەیەکی بەهێز بۆ نەتەوەی عەرەب .
- بەبێ کۆڵدان تێدەکۆشین بۆ بنیاتنانی یەکگرتنی نەتەوە لەژێر ئالای بیروباوەڕدا .

بەڕێز سەرۆك صدام حسین وتی ..

پێویستە بیروباوەڕمان بۆ سەرجەمی عەرەب بێت توانا و خوێن و سامانمان بۆ هەموو عەرەب و مرۆڤایەتی بێت لەهەر شوێنێکی ئەم سەرزەمینەدا کە پێویستییان پێمان بێت .

بەڕێز سەرۆك لە وتارێکی گرنگ و فراواندا کە لەنێوان هەزاران لە ڕۆڵەکانی شاری باقوبە لە پارێزگای دیالە لە ماوەی سەردانەکەی ڕۆژی سێشەممەی ڕابوردوو کە سەعات شەش و نیوی سەرلەبەیانی ئەو ڕۆژە ئەو شارەی بەسەر کردبۆوە ، وتی ..رگەلەگەمان لە پەیوەندی کردنیا لەگەڵ کەسانی تردا بەو شێوەیە دەبینین کە چۆن کەسانی تر گەلەکەیان بەچاوی پەیوەندیان لەگەڵ ئێمەدا دەبینن .

ئێمە کاتی لە عیراق باسی ئەم بیروباوەڕانە دەکەین ئێمە بەتەواوی ئەوە دەزانین و باوەڕێکی تەواوو ڕاستەقینەمان بەوە هەیە کە ئەم بیروباوەڕانە بەتەنیا هەر بۆ عیراقیکان نییە بەڵکو بیروباوەڕی نەتەوەیەك کە ژمارەی گەلەکەی سەدو ٤٠ ملیون کەسەو تەمەنی شارستانێتی‌یەکەی پێنج هەزار سالە . وە بەبێ حیاکردنەوە پێش هەموو مرۆڤ کەوتووە لە دامەزراندنی یەکەم شارستانێتی لە سەر ڕووی زەمین .

بەڕێز سەرۆك صدام حسین هەروەها وتی .. ئێمە بە باوەڕەوە هەست بەوە ئەکەین کاتی قسە لەم مەسەلەیە دەکەین ئێمە تەعبیر لە زەمیری نەتەوەی عەرەب دەکەین تەعبیرێکی ڕاستەقینە وەکاتی لە عیراق قسە دەکەین ئێمە میژووی دێرینی سەر بلندی نەتەوەی عەرەب دێنینەوە کایە بەهەموو بالەواینتی و پەیام و بەهایەکیەوە بۆ ئەوەی بۆ هۆزمانی بکەینە سەرچاوەی هێزێکی ڕاستەقینە لە ڕەوتی ئەم ڕێگایەدا لە سەر بنچینەی ئەم بیروباوەڕانە .

سەرۆکی بەڕێز هەروەها وتی .. ئەوە نهێنی نییە ئەگەر بڵێین کە ئەو بیروباوەڕانەی قسەی لێوە دەکەین و باوەڕمان پێی هەیە بە تەنیا هەر بۆ عیراقمان نییە بەڵکو تێدەکۆشین وە مافی خۆمانە کە بەسەر هەموو نیشتمانی عەرەبدا پرشنگ بداتەوە .

بەڕێز سەرۆکی فەرماندە صدام حسین پاشان سەری لە بارەگای سەرکردایەتی هێزەکانی سعد داو لە کۆبوونەوەی بە ئەفسەرانی بارەگای سەرکردایەتێکەوە وتی .. هیچ شمشێرێك بە بێ بیروباوەڕێکی چەسپاو بەهێز نییە ، وە بەبێ شمشێرێکی بەتوانا بلاوبوونەوەی لێ نارەخسێتەوە .

ئەمەش تەواوی
وتارەکەی بەڕێز
سەرۆکی فەرماندە
صدام حسین

ئەی گەلی مەزن

ئەی برایان ڕۆلە خۆشەویستەکانی پارێزگای دیالە .

ئالەم ساتە میژوویە مەزنانەدا و کاتی دەست پێدەکەین ئەی ڕۆڵەکانی گەلە مەزنەکەمان ، لەعیراقی‌یە سەر بلندەکانەوە لە هەموو جێگایەکدا هێزیان لێ وەردەگرین توانایان لێ وەردەگرین و ئیمانیان لێ وەردەگرین هەروەك ئەو ئیمانە بە بیروباوەڕی حزبە مەزنەکەتان و بە بیروباوەڕی بەهای زیندووی ئاسمان بە هێزدەکەین .

ئەی برایان هەتا هەنا بووە گەل سەرچاوەی بلیمەتی‌ی سەرەکی بووە وە هەر ئەو سەرچاوەی ئیلهامی سەرەکی‌یە وە هەر گەل ئەی برایان لە ئەزەلەوە تاوەکو ئێستا هەر ئەو سەرچاوەی سەرەکی‌ی هێز و ئەو سەرچاوەی ئەو بەخشندەی‌یە کە لەوشك بوون نایەت ..

وە بۆ ئەوەی فەرمانڕەوا سەرکردە بێت لە سەری پێویستە کە یەکەم شتێ فێر بوو ئەم بیروباوەڕانە فێربێت ، وە ئەو فەرمانڕەوایەی ئەم بیروباوەڕانە فێر نەبێ بە تەنیا هەلی گەیشتنی بە پلەی سەرکردەیی بەرووودا داناخرێت و بەس بەڵکو دەگاتە ئەو شوێنەی کە دژ بەخواستی گەلانە و بەوشوێنەی دژی خواستی گەلان و دژی هیوای گەلانە .

بروانە : ل ٢

بۆ جێبەجێ کردنی ئامۆژگارییەکانی سەرۆکی فەرماندە

× ڕێنوێنی بۆ ئیلتیزام کردنی وورد بە دەوامی ڕەسمیەوە .

× سەعاتەکانی بڕیار لە سەردراوی دەوام کردن ئیلزامی‌یە بۆ تەواو کردنی ئەرکەکان

بە پێی ئامۆژگارییەکانی بەڕێز سەرۆك صدام حسین لە کاتی کۆ بوونەوەی ئەنجوومەنی وەزیراندا لە بیست و سێ‌ی مانگی ڕابوردوودا دەربارەی ئیلتیزام کردنی وورد بە دەوامی ڕەسمیەوە ، ئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش یەکەمین جێگری سەرۆك وەزیران بەڕێز طه یاسین رمضان لەم بارەیەوە ڕێ نوێنی‌ی بۆ دایەرەو دام و دەزگاکانی دەولەت دەر کردووە .

ئەو ڕێنوێنیانە دووپاتیان کردووەتەوە کە سەعاتە بڕیار لە سەردراوەکانی دەوام کردن ئیلزامی‌یەو دەبێت پشتی پێ ببەسترێت بۆ تەواو کردنی ئەو ئەرکانەی بە هەر مووچەخۆر یان کرێکارێك سپێردراوە ئەگەریش وای لێ کردووە لە دام و دەزگاکەیدا پتر لە سەعاتەکانی بڕیار لە سەردراوی دەوام کردن مایەوەو ناشبێت ئەمە هەمیشە پەیوەستی داوا کردنی موخەسەساتی سەعاتەکانی کار کردنی ئیزافی‌یەوە بێت .

ئەو ڕێ نوێنیانە ڕوونیان کردووەتەوە لێپرسراوی لە کەمتەرخەمی‌دا دوو چەندان دەبێت لە گەڵ بەرز بوونەوەی زنجیرەی بەڕێوەبردندا بە بەشێك بەڕێوەبەر لە بەش‌دا بە چەشنێکی گەورەتر لێپرسراوی کەمتەرخەمی‌ی مووچەخۆرەکانە ئەوانەی لە بەشەکەیدا ئیش دەکەن هەروەهایش بەڕێوەبەری گشتی ، سزادانیش بە گوێرەی ئەم زنجیرەی لێپرسراوی‌یە تیژ و توندتر دەبێت .

بەرز بوونەوە بۆ پلەیەکی بەڕێوەبردنی پێشتر واتای لێپرسراوییەکی گەورەتر و ڕەنجێکی باشتر و نموونەیەکە سەرکردەیی کەسانی دی ڕووەو کار کردنی ڕاستەقینە دەکات .

ڕێ نوێنیەکان پەنجەیان بۆ ئەوە ڕاکێشاوە کە پێویستە مۆڵەتدانی ئاسایی‌کە بە مووچەخۆران و کرێکاران دەدرێت پرۆگرامی بۆ دابنرێت بە چەشنێك کار نەکاتە سەر کاروباری ئەو دەزگا پەیوەندارەو ڕوا باش ترە هەموو سالێك مۆڵەت دان ڕێك بخرێت و کات و ساتی بۆ مووچەخۆران دیاری بکرێت بە چەشنێکی ڕێك و پێك کار نەکاتە سەر کاروانی ئیش کردن .

ڕێ نوێنیەکان داوایان کردووە پێویستە مەبدەئی یەدەکی لە بەڕێوەبردنی ئەرکەکان‌دا لە هەموو شوێنێکی بەڕێوەبردن‌دا جێبەجێ بکرێت بە جۆرێك مۆڵەتی هیچ مووچەخۆرێك نەبێتە هۆی وەستانی ئەو ئەلەقە بەڕێوەبردنەی کە دەیکات بەڵکوو پێویستە لە لایەك مووچە خۆرێك یان زیاترەوە لەوانەی لەو لقەدا کار دەکەن بەبێ دوا خستن تەواو بکرێت ئەم کارەیش پێویستی بە مەشق پێ کردنی لەوەوپێش هەیە بۆ ڕاپەڕاندنی ئەم ئەرکانە .

ڕێنوێنیەکان ئیلتزام کردنی بە سەعاتەکانی دەوام کردنەوەو هەر لە یەکەمین دەقیقەوە بە یەکێك لەو بنکەو ئەرکە بنەڕەتیانە داناوە کە کاری ئارگێڕانی دام و دەزگاکان ڕێك دەخات و دووپاتی

گرنگیی ڕێك خستنی کاروباری دۆسیەی دوامە کردن بە شێوەیەکی وورد کردووەتەوەو دیاری کردنی لێپرسراوی بۆ ئەوانەی چاودێری‌ی زەبت کردنی دەوام دەکەن .

هەروەها داوای ئامادە کردنی ڕێنوێنی‌ی ئاشکرای کردووە لە لایەن دام و دەزگاکانەوە دەربارەی پێویستی‌ی ئیلتزام کردنی تەواو بە سەعاتەکانی دەوام کردنەوە هەر لە یەکەمین دەقیقەوە کە لە سەر مووچەخۆر یان کرێکارە تیایدا لە شوێنی بڕیار دراوی ئیشەکەی‌دا بێت .

ڕێنوێنیەکان ئەوەیان ئەدەغە کردووە سەرەتای دەوام بۆ سەردانی تایبەتی‌ی نێوان مووچەخۆران بە کار ببرێت دوور لە ئەرکەکانیان لە دام و دەزگاکانیان‌دا ، داوایشیان کردووە کارەکانیان وەها ڕێك بخرێت ببێتە هۆی ئەوەی ئەم جۆرە سەرپێچی‌یانە روو نەدەن .

هەروەها دووپاتی گرنگی‌ی مامەلە کردنی ئەو مووچە خۆر و کرێکارانەی کارەکانیان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ پەیوەندیان بە هاووڵاتییانەوە هەیە کردووەتەوە بە شێوەیەکی ئیجابی و چاودێری‌یەکی تایبەتی‌یەوە ئەرکەکانیان ڕاپەڕێنن لە پێناوی خزمەتکردنی هاووڵاتییان‌دا .

هەروەها ڕێی بەو مووچەخۆرانە نەداوە لە کۆتایی دەوام‌دا موعامەلەکانیان بە جێ بهێڵن بۆ ڕۆژی پاشتر یان زۆر تر لەوە ، بە بیانووی ئەوەی دەوام کۆتایی پێ هاتووەو توانایان نەبێت چەند دەقیقەیەك بمێننەوە بۆ ئەوەی موعامەلەکانی هاووڵاتییان تەواو بکەن .

لەو ڕێنوێنیانەدا هاتووە لە چاودێری کردنی خودی بنەڕەتێکە بۆ جێبەجێ کردنی سەرەڕای دەوری سەرکردەکانی بەڕێوەبردن بۆ بەدوودا چوونی لە نێوان ڕێنمایی کردن و چاودێری و سەردانی ڕاستەوخۆو بەردەوام لەشوێنەکانی کار کردن .

عیراق هاوبەشی لە کۆنگرەی بەرزی عەرەبدا دەکات .

کۆبوونەوەی وەزیرانی عەرەب پێش کۆنگرەکە دەکەوێت

ڕۆژی سێ‌شەممەی ڕابوردوو بەشێوەیەکی ڕەسمی کۆماری عیراق قایل بووە کە هاوبەشی لە دەهەمین کۆنگرەی بەرزی عەرەبدا بکات کە لە بیستەم ڕۆژی ئەم مانگەدا لە توونس دەبەسترێت .

ئاژانسی دەنگوباسی عیراق لە سەرچاوەیەکی بەرپرسیاری وەزارەتی دەرەوە ئەوەی زانیوەکە وەزیرانی دەرەوەی عەرەب بەر لە بەستنی کۆنگرەکە کۆبوونەوەیەك دەکەن بۆ ئامادەکردنی کۆنگرەکە .

سەرچاوەکە ئەوەی ڕوون‌کردۆتەوە کە عیراق لە سێ مانگی ڕابوردوودا ئەمینداری گشتی جامیعەی عەرەبی لەوە تێگەیاندووە کە قایلە بە بەشداری‌کردن لە کۆنگرەی ناوبراودا .

ئا.د. ع

سەرۆك وەزیرانی ئێران واز لە کار دەهێنێت

ئاژانسەکانی دەنگوباس ئەو هەواڵانەی دەربارەی ئێران بلاوی دەکەنەوە سەرانسەری ئەوە دەگەیەنێت کە ئێران لە دۆخێکی شلەقاوی بێ ئارامیدا دەژی . ئەو دۆخە شێواوەی ئێرانیش دەگەڕێتەوە بۆ گوێنەدانی فەرمانڕەوایانی نوێ ئێران بە خواستی جەماوەری ئێران و پشت گوێ خستنی ئەو خواست و داواکارانەی کە لە پێناویدا قوربانی‌یەکی زۆری داوە ..

لەم بارەیەوە هەواڵ ئاژانسەکان وا دەگەیەنن کە ڕۆژی دوو شەممەی ڕابردوو لە شاری ورمی بۆمبایەك لە ناو پاسێکدا تەقیوەتەوە تەقینەوەی ئەو بۆمبایە بۆتە مایەی کوشتنی پێنج کەس و بریندار بوونی حەوت کەس تر . وە لە لایەکی ترەوە حسن ئیسلامی وەزیری پۆستەو بروسکەو تەلەفۆنی ئێران ڕۆژی سێ شەممەی ڕابوردوو نامەی واز لە کار هێنانی پێشکەشی خومەینی کردووە ، لە هۆی هێنانی وەزیری پۆستەدا ئەوە باسی کراوە کە حکومەت نەخشەیەکی دیاری کراوی کار کردنی نی‌یە بۆ گۆڕینی باری کۆمەلایەتی و ئابووری و سیاسی ئێران ، هەر لەم بارەیەوە ڕۆژبەڕۆژ شەڕ لە نێوان جەنگاوەرانی کورد و پاسەوانەکانی خومەینیدا پەرە دەستێنێ و لە شارەکانی کوردستانی ئێراندا خۆ نیشاندانی جەماوەری کورد پتر گەورەتر و بەهێزتر دەبێت ، وە بۆ ماوەی چەند ڕۆژێکە جەنگاوەرە کوردەکان لە شاری بۆکان ئابلوقەی بارەگای پاسەوانەکانی خومەینیان داوە و چەند کەسێك لە پاسەوانەکانی ناو بارەگایە بریندار کراون .

وە لە لایەکی ترەوە ڕۆژنامەی کانی ساران ئەوەی نووسیووە کە گفتوگۆی نێوان وەفدی حکومەت و وەفدی جەنگاوەرە کوردەکان بۆ چارەسەر کردنی دۆخی شێواوی کوردستانی ئێران سەری نەگرتووە .

وەلەلایەکی ترەوە ڕۆژی سێ شەممەی ڕابوردوو حکومەتی ئێران بە سەرۆکایەتی مەهدی بازرگان دەستی لە کار هەلگرتووەو دەست هەلگرتنەکەی لێ قبول کراوە دەست هەلگرتنی مەهدی بازرگان لە گەڵ حکومەتەکەیدا لە کاری بەڕێوە بردنی

بروانە : ل : ٧

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی دەقی وتەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین

دوای ئەوەی بە ئێوە دەگەین ئەی برایان ئێمە ئەم بیروباوەڕانە شی‌دەکەینەوە بە فەرامۆش نەکردنێکی هەمیشەیی‌یەوە لەپێناوی ئەوەدا کە سەرچاوەی گەورەی هێزمان لە بیرنەکەین وە لەپێناوی ئەوەدا کە بیروباوەڕەکانمان لە بیرنەکەین ، وە خوا یاربێ بیروباوەڕەکانمان لە بیر ناکەین وە هەرگیز سەرچاوەی گەورەی ئیلهامو هێزمان لە بیرناکەین بە درێژایی رۆژگارو رۆژگار چەندە بخایەنێ چونکە ئێمە ناگۆڕێین بەرژێمێك وەك رژێمە تەقلیدیەکان .

● **کارمان لە سەر پێویستە**

ئەی برایان ئەم ماوە درێژە لێتان دواکەوتووین .. زۆر لە پارێزگای دیالە دواکەوتین بۆ ئەوەی سەری لێبدەین پێویست بوو پێشتر ئێستا بهاتینایە .. وە ئێوە بە تەواوی دەزانن هەمووتان دەزانن ئەگەر تەنیا مەسەلەکە حەزکردنێکی شەخسی‌و خواستێکی شەخسی بوایە حەزکردنی شەخسیمان‌و خواستی شەخسیمان زۆرمان لێدەکات کە سەر لە هەموو مالە عیراقیەك بدەین . بەڵام ئەی برایان بە تەنیا سەردان بەس نی‌یە بۆ بەجێ گەیاندنی ئەو کارو ئەرکانەی خزمەتێکی راستەقینە پێشکەش بە ئێوەو بیروباوەڕتان بکات کارمان لە مەیدانەکاندا لە سەر پێویستە وە لە بارەگادا کارمان لەسەر پێویستە لەبەر ئەوە مەیدانەکان دەبینین‌و مەیدانەکان دەپشکنین‌و لەگەڵ مرۆڤدا روو بەروو دەبینەوە لە هەمان‌کاتدا لە بارەگادا لەگەڵ هاوڕێیانمان لە سەرکردایەتی حزب و ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا کاردەکەین .

وە هەندێکتان لەوانەیە پرسیار بکەن کە ئایا ئەوە لە ئەرکەکانی سەرۆکی دەولەتە کە سەر لە نەخۆشخانەو قوتابخانەو گۆشەی بچوکی کۆمەڵی عیراقی بدات وە لە نەخشەی عیراقدا و لەوانەیە بڵێت وە لەوانەیە هەندێك بە هەڵەدا بچێت و بڵێت ئەمانە ئەرکی سەرۆکی دەولەت نی‌یە بەڵام من دەڵێم کە لەم جۆرە چالاکیانە لە تەواوی ئەرکەکانی سەرۆکی دەولەتە .

بۆچی چونکە سەرۆکی دەولەتی عیراق سەرۆك دەولەتێکی تەقلیدی نی‌یە کە لەپشت کورسی‌یەوە مامەلە لەگەڵ خەڵکیدا بکات ، لەپشتی‌مێزەوە .

سەرۆکی دەولەتی عیراق پێویستە بە شێوەیەکی سەرەکی هاووڵاتیەکی راستەقینەی عیراقی بێت وە بە شێوەیەکی سەرەکی هاووڵاتیەکی راستەقینە عەرەبی وەبە شێوەیەکی سەرەکی بەعسی‌یەکی راستەقینە بێت . بۆ ئەوەی ئاوابێت ئەی برایان پێویستە بەچاوی خۆی ببینێ ، وە بۆ ئەوەی ئاوابێ پێویستە بەچاوی خۆی وردەشتی کۆڕەکان ببینێ ، وە بەدەستی خۆی وردەشتی کۆڕەکان بسەنگێنێ وە لەقولی ژیانی مرۆڤایەتی‌یەوە وەك مرۆڤێکی ئاسایی بژی .

دەبێت سەر لە نەخۆشخانە بدات ، وە سەر لە قوتابخانە بدات ، چاوی بە کرێکار بکەوێت چاوی بە نەخۆش بکەوێت چاوی بە منداڵان بکەوێت چاوی بە پیرەکان بکەوێت بۆ ئەوەی واقیعی خۆی لە یادنەچێت کە ئەو بەشێکە لە گەل .

● **سەردانە مەیدانێکان پێویستن**

ئەی برایان ئێمە پێویستیمان بە سەردانی مەیدانی هەیە چونکە ئێمە لەو گۆڕانەوە فێردەبین مەسەلەی گرنگ و سەرەکی لەژیانماندا گورجیمان نوێ دەکەینەوە .. بە بزووتنەوەی مەیدانی گورجیمان نوێ دەکەینەوە .. بە بزووتنەوەی مەیدانی بیروباوەڕمان نوێ دەکەینەوەو مانای زیندووی مرۆڤایەتی پێدەبەخشین .. بە بزووتنەوەی مەیدانی عیراقێتیمان دووپات دەکەینەوە و راستی بەعسی‌یەتیمان دووپات دەکەینەوە لەبەرئەوە ئەگەر لەمەیدان دوورکەوتینەوە ئەوە لەبیروباوەڕ دوور دەکەوینەوە ئەوەك لە خۆنیشاندانی پێویست بۆمەیدان‌و .. موفرەداتە زانستێکان بۆ ئەوەی مەسەلە بچوکەکانمان لە بیرنەچێت کاتێ چارەسەری مەسەلەی گەورە دەکەین .. سەرەڕای ئەمە ئێوە دەزانن کە لەو وتارەدا رۆژی ١٧ ی تەمموز دامان قسەیەکی دیاری کراومان کرد وەلەو شتانەی وتمان کە تەعبیری لە بیروباوەڕی حزب و گیانی شۆڕشی دەکرد وتمان کە ناهێڵین گەلە مەزنەکەمان‌و هاوڕێیانمان لەحزبدا کارێك بکەن کە خۆمان نەیکەین لەبەر ئەوە پێویستە لە سەرمان کە بەوەفابین بۆ بەڵێن‌و پەیمان‌و لەسەر ئەم بنچینەیە بە شێوەیەکی مەیدانی سەر لەناوچەکان دەدەین بەو جۆرەی خۆتان دەیبینن .. هەروەها لەم سەردانانەدا بەپێی نەخشەی سەرکردایەتی‌و بەگوێرەی فەرمانەکانی دەمانەوێت هەروەها نمونەیەك پێشکەش بکەین لەو چۆنیەتی‌یەی کە پێویستە فەرمانبەر هەلسوکەوتی پێ بکات وە بۆ ئەوەی بە هەموو عیراقیەکان بڵێین کە مەبن بە فەرمانبەرێکی تەقلیدی کە لە پشت مێزەکانتانەوە مامەلە لەگەڵ مرۆڤدا بکەن وە بۆ ئەوەی بە بەعسیەکان بڵێین کە مەیدانی سەرەکیتان پەیوەندی زیندووی رۆژانەتانە لەگەڵ مرۆڤدا ئەگەر لە کیستاندا بیروباوەڕەکەتانتان لە کیس‌داوە وە باوەڕ پێبوونی گەلتان لەکیس داوە ، ئەی برایان وە بۆ ئەوەی بە دوژمنان بڵێین ، لەگەل ئەوەدا کە «١١» ساڵ بەسەر شۆڕشدا تیپەڕبووە هێشتا هەر شۆڕش گێڕین و نەبووینەتە فەرمانڕوا وەنابین هەر شۆڕشگێڕ دەبین مەزەندەم وایە کە شتێکی رەوایە کە تەماح لەوە بکەین ببینە سەرکردە باوەڕتانمان بدەنێ‌و باوەڕتانمان بۆ نوێکردنەوەی بەڵێن‌و بڕوا لە گەڵ بکەن چونکە گەل رۆشنی بەرنامەکەمان .

● **گەل سەرچاوەی هێزە**

بێهێزیی نی‌یە کە شۆڕشگێران داوای نوێکردنەوەی بەڵێن‌و بڕوا لە گەڵ بکەن چونکە گەل خۆی سەرچاوەی هێزی سەرەکی‌یە ، بێهێزیی راستەقینەو دوور بوونی راستەقینە لە گەل ئەوەیە کە شۆڕشگێران دەبن بە حاکم ، بوو بە حاکم ، بوون بە مرۆڤێك کە تەنیا لە مەکتەبەوە حوکمی خەڵك دەکات‌و بە ئەقڵی حاکمی کلاسیکی تەسەڕوف بە کاروباریانەوە دەکات نەك بە ئەقڵی ئەو شۆڕشگێڕەی بڕوای بەوە هەیە کە دەبێ هەموو رۆژی‌و هەموو سالێ‌و هەموو مانگێ بە زاراوەی زیندوو بیروباوەڕەکان نوێبکرێنەوەو بڕوای بە پەیوەندی هەمیشەیی بە گەلەوە هەبێ ..

دەمانەوێ بەو دوژمنانەتان بڵێین کە هیوایان بە کۆنی‌ی رژێم هەیەو وای بۆ دەچن هەروەك دەربارەی چەند شۆڕشێکی نیشتیمانی هەندێ ولاتانی جیهانی سێیەم وای بۆ چوون کە شۆڕشی نیشتیمانی چەندە سالی بە سەردا تێپەڕێ ئەوەندە سەرکردەکانی کۆن دەبن‌و دەبن بە چەند حاکمێك‌و گوڕو تەوژمی بیروباوەڕی گەلیش سارد دەبێتەوە ، دەمانەوێ بە گشتیان بڵێین ئەگەر دوای سەد سالی‌تر بێن بۆ عیراق دەبینن کە ئەوەکانمان شۆڕشگێڕن هەروەك لەمەوبەر باپیرانیان وابوون ، کاتێك دوژمنان ئەم قسەیە دەبیستن لە وانەیە بڵێن عیراقی‌یەکان واقیعی‌نین .

لە وانەیە هەندێکی‌تر لە وانەی دوژمن نین بڵێن عیراقی‌یەکان لە خۆیان بایی‌بوون یاخود سەرکردایەتیەکەیان لە خۆی بایی بووە ولەوانەیە ئەم قسەیەبکەن کاتێك ئێمە دەڵێین لە مەڵبەندی هەڵس‌و کەوت کردن لە نێوان دەولەتێك‌و یەکێکی تردا لە پەیوەندی‌یەکانماندا لە گەل چین عیراق بە ٩٠٠ ملیون دەبینین کە ئەمەش ژمارەی چینی‌یەکانە ، نەك بە ١٣ ملیون ، کاتێك دەڵێین ئیمە لە حالەتی هەڵس‌و کەوت کردن لە گەل دەولەتی یەکێتی سۆڤیەتدا عیراق وادەبینن کە ژمارەی دانیشتوانی ٢٦٠ ملیۆن کەسە کە ئەمەش ژمارەی دانیشتوانی یەکێتی

شتێکی نهێنی نیە کە بڵێین ئەو بیروباوەڕانەی باسیان دەکەین‌و بڕوامان پێیان هەیە بە تەنیا بۆ عیراقمان ناوێن بەڵکو تێدەکۆشین‌و مافی ئەوەمان هەیە کە تیشك بیرژێنێتە سەر نیشتمانی عەرەب بە تەواوەتی .

● **ئەرکی سەرشانمان چی‌یە**

ئا ئەمەیە بیروباوەڕەکانتان ئەی عیراقی‌یە سەربەرزەکان‌و ئەی عەرەبەکان لە نیشتمانی گەورەی عەرەبداو ئەی عیراقی‌یەکان کاتێك ئەمە بیروباوەڕتان دەبێ پێویستە بە وردیی رێی پێ بەرن کە ئەو ئەرکەی پێویستەرابیبەڕێنن چی‌یە هەروەك لە بلد وتم مێژوو بە سودی قازانجی ئێوە سوڕاوەتەوە و لەم جێگایەی دوو پاتی دەکەمەوە کە خولەکە بۆ ئێوە سوڕایەوە بەڵام لە هەمان کاتدا خولەکە بۆ ئێوەو دژی ئێوەش سوڕایەوە ، کەواتا چۆن ئەمەبوو ، هەروەك لە بلد وتم توانای راستەقینەتان لە عیراقدا هەیە بۆ ئەوەی ببێ بە بنەمایەکی راستەقینەی نەتەوەی عەرەب‌و بیروباوەڕی راست‌و دروستی نوێبووەوەو سەرتاپاگیرو ناسۆ مێژوویی کە هێزو توانای لە رابوردووەوە وەردەگرێ هەروەك هێزو توانای لە ئێستای ئیرادەی گەلەوە وەردەگرێ‌و روو لە پاشەرۆژ دەکات‌و سەرکردایەتی‌یەکەی لە ئێوەیەو حزبێك کە لە نێو جەماوەردا زیاوە و لە ریزەکانی ئێوەدا پەروەردەبووە ، ئا ئەمەیە مانای ئەو قسەیەمان کە وتمان خولەکە بۆ ئێوە خولایەوە ،

لە چوار چێوەی بیروباوەڕی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا گشت عیراقیەکان هاوشانن

سۆڤییەتە نەك ١٣ ملیۆن . پەیوەندیمان لە گەل ئەمەریکاو پەیوەندیمان لە گەل فەرەنسایەکان‌و پەیوەندیمان لە گەل هەموو دەولەتانی دنیا بەم جۆرەیە.

کاتێك ئەم قسەیە دەکەین دەڵێین عیراقی‌یەکان تووش بوون لە وانەیە هەندێك لە وان بڵێن عیراقی‌یەکان دوو چاری لە خۆبایی بوون ، بوون . ئیمە بە روونی پێیان دەڵێین ئەم قسەیە قسەی لە خۆبایی بووان نی‌یە بەڵکو ئەمە بیروباوەڕی شۆڕشگێران‌و رێ‌و شوێنەکانیانە .. رێ‌و شوێنی بڕواو دەربڕینە بێ‌گەردەکانیەتی وچونکە ئێمە بڕوامان بە گەلە ، بڕوامان بە ئیرادەی گەلە ، بڕوامان بە سەربەستی‌و ئیرادەو سەربەخۆیی نیشتیمانی‌و نەتەوەیی هەموو گەلانی دنیا هەیە بۆیە ئێمە بەو چاوە سەیری گەلەکەمان دەکەین لە پەیوەندی‌دا بە خەڵکی‌تر ، کە خەڵکی‌تر سەیری گەلەکانیانی پێدەکەن لە پەیوەندی‌یەکانیادا لە‌گەل ئێمە .

● **بیروباوەڕەکانی نەتەوە**

براینە لایەنەکەی‌تر ؛ ئێمە کاتێك بەم بیروباوەڕانە لە عیراق قسە دەکەین بەتەواوەتی دەزانین‌و بڕوای دلسۆزانەمان بەوە هەیە کە ئەم بیروباوەڕانە تەنیا بۆ عیراقی‌یەکان نی‌یە بەڵکو بیروباوەڕەکانی نەتەوەیە کە گەلەکەی ١٤٠ و کە تەمەنی شارستانیەتەکەی پێنج هەزار سالەو کە پێش گشت مرۆڤایەتی یەکەم شارستانیەتی لە سەر زەوی بنیات نا .. کاتێك لە عیراق قسە دەکەین ئێمە بە بڕواوە هەست دەکەین کە ئێمە لە مەدا راستی‌ی ویژدانی نەتەوە دەردەبڕین و کاتێك لە عیراق قسە دەکەین ئەوا مێژووی سەربەرزو دێرینی نەتەوە دێنینەوە بەرچاو بە درێژایی هەزاران ساڵو بە هەموو قارەمانیەتی‌و پەیامەکانی وبە هەموو بەهاکانی‌یەوەبۆ ئەوەی بیکەین بە سەرچاوەیەکی راستەقینە هێزمان بۆ بەرەوپێش‌چوون لە سەر ئەم رێگایەو لە سەر بنەڕەتی ئەم بیروباوەڕانە .

براینە ..

بەڵام چۆن خولەکە دژی ئێوە سوڕایەوە ؟!

ئێوە دەزانن کە چەرخی ئەمرۆو دەریاکان کە لە جیهاندا دەورەیان داوین چەرخ‌و دەریای ماسی گەورەن‌و چەند دەولەتێکی گەورە هەن کە بە جۆرێکی تایبەتی سەیری دەولەتە بچوکەکان دەکەن و کۆلۆنیالیزم بە چەندین شێوە هەر ماوە ، جیهانیش بە دەست کەمی‌ی پیترۆلەوە گیری خواردوە ئەگەر ئێستاش نەبێ لە پاشەرۆژداو رادەی زۆری ئەو پیترۆلەی کە لە دنیادا بەکاردەهێنرێ هی عەرەبەکانەو (ئیسرائیل) بوونێکی دەست‌نێژە و قەوارەی زایۆنی کەبە (ئیسرائیل) ناودەبرێ لە ناو جەرگەی نیشتمانی عەرەبدا نێژراوەو ئەم قەوارەیە لە هەموو ئالقە پەرەسەندوەکانی جیهان تۆکراوەتەوەو ئەم هێنرانە بە هەموویان دەیانەوێ عەرەبەکان بە پچڕ پچڕیی‌و نیشتیمانی عەرەب بە دابەش کراویی بمێنێتەوەو هەول ئەدەن کە جارێکی تر پچڕی بکەن‌و جارێکی‌تر دابەشی بکەن .

● **دەورە مێژوویەکەی نەتەوە**

لە جێگایەك کە ئێستا لە بیرم نی‌یە کوێیە وتمان ... ئەم قسەیەم کرد ئەگەر ئێمە لە شاهیدیی زیندویی نەتەوەر توانای گۆزران‌و گەشەکردنیمان کەم بێ ئەوا پێویستە ئەوەمان بێتەوە بیر کە ئەو تاکە نەتەوەیە کە کراوە بە ٢٢پارچەو دوژمنان هەولدەدەن کە پارچەی تریشی تێبکەن . . ئایا ئەمە نیشانەی زیندوی نەتەوەکە نی‌یە ... بەڵێ ئەو بەڵگەی زیندویی نەتەوەیەو بەڵگەی دەورەمێژوییەکەیەتی‌و بەڵگەی ئەوەیە دوژمن لێی ئەترسێ ، کاتێك گشت ئەم دوژمنانە روو بە روومان دەبن وا پێویست ئەکات کە وەك گەلێکی هوشیار دابین و رێزی کاربگرین‌و هەموو رۆژێ بە وردیی‌و دلسوزیی کار بکەین ، ئەگەر وا نەبین ئەوا لە جیاتی ئەوەی بۆ ئێمە بسوڕێتەوە لە دژمان دەگەڕێ .

وا دەزانم کە ئێوە بڕیارتان داوە کە دەبێ شورش هی ئێوە بێ ... ئایا وانی‌یە ، ئەوەمان لێتان ناوێ کە هەر لە چوار چێوەی عیراقدا بێ ، ئەگەر بیروباوەڕەکانتان لە چوار چێوەی عیراقدا بمێنێتەوە ئەوا ئێوەو ئێمە بێ‌خێرین‌و پێویستە بیروباوەڕەکانمان بۆ گشت عەرەب بێ‌و کۆشتمان بۆ بۆ گشت عەرەب بێ‌و خوێنی گشتمان‌و سامانمان بۆ گشت عەرەب بێ وبگرە بۆ مرۆڤایەتی بێت هەر کاتێك لە هەر شوێنێکی زەویدا پێویستی پێمان بێت .

● **نەوەی قارەمانان**

براینە تەنیا ئەو کاتە شایستەی ئەوە دەبین کە بە راستی ناوی نەوەکانی ئەو پالەوانە سەربەرزانەمان لێ برێ کە گەورەترین پەیامیان گەیاندە دوورترین ناوچەی سەرزەوی‌و ئەکاتە شایستەی ئەوە دەبین کە بە راستی نەوەیان بین ... لەو باوەڕەشدا نیم کە یەکێك لە ئێوە کە لێرە کۆبونەتەوە یاخود عیراقی‌یەکان لە هەموو شوێنێك رازی نەبن ، بەوەی کە مێژووەکەیان ئێستاو لە پاشەرۆژدا بە مێروی باوپیریانەوە گرێ نەدرابێ‌و لەو باوەڕەش دانیم کە یەکێك لە ئێوە رازی‌بێ کە دەست لە شەرەفی ئەوە هەڵبگرێ کە میرات‌گری ئەو باوپیرە گەوارانە بێ ، ئایا کەی هەیە لە ئێوە کە دەست لەم شەرەفە هەڵگرێ ... کە وابوو پێویستە پابەندی ئەم بیروباوەڕانە بن . براینە ئەگەر ئێوە نەتانەوێ دەست لە شەرەفی چونە ریزی مێژووە دێرینەکەی نەتەوە هەڵگرن ئەوا پێویستە لە سەرەتان کە دەست بە دامێن ئەم بیرو باوەڕانەوە بگرن و پابەندیان بن‌و هەموو رۆژێ بە هێزەوە کاریان بۆ بکەن .

براینە لەم جۆرە بۆنانەدا ولەژێر رۆشنایی ئەم بیرو باوەڕە مەزنانەدا کە قسەمان لە بارەیانەوە کرد تەنیا وروژاندنی هەستاو نەست بەس نی‌یە ... هەستتان بخرۆشێنین‌و بگرە داواکراوین کە بە جۆرێك قسە ئەقل رازی بکات بە جۆرێك کە تواناکان نوێ بکاتەوە لە بەر رۆشنایی تواناکانی ئەقل کە کاروانەکە ئەمرۆ ولە پاشەرۆژدا داوای ئەکات‌و کاتێك ئەم پەیڕەوە بە پێی ئەم دەست نیشان کردنە راست دەبێ ئەوا دەبێ بەو پەڕی هێزو نازایەتی‌یەوە رەخنە لەو دیاردە نالەبارانە بگرین‌و کە لە کۆمەڵەکەماندا نالەبارین لە چاو رێژیمەکانی‌تر .. نە .. ئیمە لە نێو هەموو رێژیمەکان‌دا لە ناوچەی رۆژهەلاتی ناوەراست لە وێنەمان نی‌یە ..

رێژیمەکەی ئیمە لە پێش هەموویانەوە بەو بێ دڵیەشەو لەو باوەڕەدا نیە کە کەس لە رۆژهەلاتی ناوەراست توڕە ببێ کاتێك گوێی لەم قسەیەمان دەبێ کە رێژیمەکەمان لە هەموو شتێکدا پێشیان دەکەوێ چونکە ئەدات لە ناخی خۆیاندا بە تەواوەتی دەزانن لە عیراق کەسانێك هەیە لە چەشنێکی نوێن‌و بڕوایان بە بیروباوەڕەکان هەیەو بەرشێوەیەکی زیندو هەموو رۆژێ پەیڕەوی بیروباوەڕەکان دەکەن خەڵکێك کە مولکداریی ئەوەندەی بەرزبوونەوە بۆ ئەو شوێنەی بە گەل دەکەن رایان تاکێشێ خەڵکێکن کە پارە کۆکردنەوە لە بانکەکان رایان ناکێشێ‌و خەڵکێکن حەز لە بەسترانەوە بە بێگانە ناکەن بگرە رەفزی دەکەن ، خەڵکێکن خۆیان بە رازی‌کردنی نارەوایانەی بێگانە گەورە ناکەن ، خەلکێکن بڕوایان بە گەلی هەیەو بڕوایان بە بەها بەرزەکان هەیەو لە پێناویاندا کار دەکەن .

دەڵێم ، ئیمە رێژیمەکەمان لە گەلە ئەوانەی لە دەورو پشتمانن بەراورد ناکەین بەڵکو رێژیمەکەمان‌و مرۆڤی عیراقیمان‌و مرۆڤی بەعسیمان لە گەل ئەوەدا بەراورد دەکەین کە ئاواتی بۆ دەخوازین . . ئیمە ئێستا بە تەواوەتی بڕوامان وایە کە هەموو عیراقی‌یەك‌و هەموو ئافرەتێکی عیراقی وهەموو عیراقی‌یەك بە بچوك‌و گەورەوە زن یان پیاو بە تەواوەتی مافی خۆیان دەزانن ، چونکە حزبەکەتان فێری کردوون چۆن مافی خۆتان بزانن و چۆن داکۆکی لێ بکەن‌و بەڵام ئەوەی پێویستە لەم جێگایەدا دووپاتی بکەینەوە تەنیا بایەخ‌و پێویستی‌ی دەست بەردارنەبوونی مافەکان نی‌یە بەڵکو ئەوەی دەمانەوێ دوپاتی بکەینەوە کارکردن‌و دەست بەردارنەبوون‌و راپەڕاندنی ئەرك‌و فرمانەکانە ، تا ئێستاش کە لە بەر لەم مەیدانەدا هەیە .

ئیمە سەرمان لە چەند شوێنێك‌داو گەشتمان کردو چەند نموونەیەکی هەمە چەشنەمان بینی ... کە لە بەری جیدیمان لە راپەڕاندنی ئەرکەکاندا بینی ، تا ئێستا هەندێ لە عیراقی‌یەکان‌و لە بەعسی‌یەکان بە پێی پێویست رەفتار لە گەل کاتدا ناکات‌و بە پێی بیروباوەڕەکان ئەرکی سەرشانی‌و پەیامەکە کە باسمان کرد راناپەڕێنێ،ئەمەش کەلەبەرێکی نارەوایەو ئەگەر ئێوە ئەم بیرو باوەڕانەتان دەوێ‌و وتیشتان دەمانەوێ ئەوا پێویستە ئەو ئەرکانەی دەکەوێتە ئەستۆتان جێبەجێیان بکەن .

دەبا بەو دورودرێژیی‌بە قسە بکەین کە خەلکی‌تر لە دەرەوەی عیراق لەم بۆنانەدا قسەی پێناکەن ، بەڵام ئێمە هیچ زیانێك لەم شێوەیەدا نابینین .

● **پەیوەندە راستەوخۆ**

عەیب نی‌یە کە باسی شتی بچوك بکەین چونکە لە تواناماندا هەیە کە باسی شتی گەورەو گرنگیش بکەین ... ئێوە دەزانن کە هاووڵاتیان راستەوخۆ بە تەلەفون پەیوەندی بەمن‌و هاوڕێیان لە سەرکردایەتیدا دەکەن ولە رێگای داواکاری‌یەوە کە بە سکالا پێشکەشمانی دەکەن پەیوەندیمان پێوە دەکەن‌و هەفتەی جارێك یان دوو جار دەبان بینین .

لە بواری ئەمەدا هەستم پێ‌کرد کە عیراقی‌یەکان داوای پتر مافی‌خۆیانمان لێ دەکەن وهەستم کرد کە هەندێ لە داواکاری‌یەکانیان‌و بگرە بەشی زۆریان داواکاری ناقانونیش بۆ نموونە لە سەرەتای وەرگیران لە لەکۆلیجەکان‌و بە باشتر زانین وەرگیران لێ‌ئەدات‌و ٨٠٪ی تەلەفۆنەکان تەنیا دەربارەی دەرگیران لە لەکۆلیجەکان‌و بە باشتر زانین وەرگیران

بڕوانە : ل : ٧

Institut kurde de Paris

احمد سید علی بەرزنجی

(قایلەخان) پانایی‌یەکی زۆر فراوان نەبوو بە سەر ریزە شاخەکەوە ، بەڵام هەرچۆنێ بێ سروشت بە جۆرێ ڕێکی خستبوو کە بە باشی جێگای سەر قەبرانێکی فراوان‌و ترسناکی پڕ لە دار بەڕوی پیر پیری تیا بێتەوە ، لای ڕاستیشی باخ‌و بێستانێکی لێژ بەڵام بە پیت .

که لە (جۆمەرەسی) یەوە دەهاتی بەڕوکاری شارەزووردا دوای نیو سەعات ئەستێلکەکەی مامە عەزە ئێت قوت دەبۆوە ، ئەم ئەستێلکە بە ئاوی کانی‌یەک پڕ دەبوو کە تەنها بەشی ئاودانی بێستانەکەی دەکرد.

– بە منالی لە قایلەخان زۆر دەترساین .

– بۆ ؟

– چونکە سەر قەبرانەکەی.

– ئەی ئێستا ؟

– ئێستا ئێرە ئاوەدانترە لە ناودێ .

هەربە وشکە کەڵەک زورو هەیوانێکی بچوکیان لای بێستانەکە کردبوو ، ئەمە جێی حەسانەوەی مامە عەزە بوو – تا خۆی مابوو – ئێستاشی کورەکانی .

سەکۆیەک‌و ئاگردانێکی پڕ لە خۆڵەمێشیش لە بەردەم هەیوانەکە بە قوڕە سور دروستکرابوو ..

– زستانان جێ داڵدەی شوان‌و ڕێبوارە .

(مارفی مامە عەزە) تا ئەژنۆی قوڕو پوش‌و وردە گیا بوو ، دەرپێ سپی‌یەکەشی تا نافەکەی هەموی تەڕ بوو ، بێڵەکەی دانا‌و (فەرەیدون) هەر بەدەم خوێندنەوەوە جگەرەیەکی دایە دەست :

– دەستەکانت خۆشی بێ ، ئەوە بۆ تەنهای ؟

– چوون بەو هەردەدا ، بەشکم حەیوانێ ، باڵندەیە .

نەی تۆ ، بڕوا ئەکەی بووی بە عابید .

– نانا ، کەمێ پشتم ژان دەکاو بێ‌تاقەتم .

– سەرمات بووە ، هەوا گۆڕاوەو شەو دەرکەوتووی.

جار.جا لەژێر کتێبەکەوەکە دەیڕوانی‌یە بەردەمی ، پانایی دەشتە لێژەکە توبزاڵێک تین‌و هاڵاوی گەرمی بە سەردا دەلەرزی ، زیکەزیکی قالۆنچە سەوزەکان کەمێ دڵی دەگوشی .

– ئەزانی ئەم زیکەزیکە چۆن ئەکەن ؟

– بەدەم .

– نە...لە بن باڵەکانیاندا وەک گوێچکە ماسی کونێ هەبە پەرەپەرەیە ، ئا ئا لەوێوە هەوای پیا دەردەکەن‌و ئەو دەنگەی لێوە دێ .

– برا ڕۆ لەو پشقلە بچوکەوە ئەو دەنگە لزە !

– ئاوایە .

– پەنام بەتۆ خوایە .

زەین‌و ڕوانینی لە نێو هەرێزی وردو نەرمی وشەو دێڕەکاندا ون ببوو ، مارفیش شتێکی ئەوت .. . گەیشتە دوا بەرە گرافی لاپەرەکە :

(.. ژورێکی لە پیرەژنێ بەکرێ گرت‌و تیا مایەوە ، شەوێ لە پەستی‌دا چووە دەرێ ، ئافرەتێکی هەژاری لێ پەیدا بوو کە لە سەرماو برسێتی‌دا دەلەرزی ، بردی‌بەوەو ئەو شەوە تێری کردو لە پێخەفەکەی خۆیدا نوانی .. خۆشی لە سەر پارچە کلیمێ تا بەیانی گینگڵی دەدا.

کە ڕۆژ بۆوەو پیرەژن زانی ، بەوەوە نەوەستا کە لە ژورەکەی دەری کرد بەڵکو چووە لای بەڕێوەبەری دانیشگاکەو تێی گەیاند کە ئەم پیاوە بێ ڕەوشتە ! دوای سێ ڕۆژ ئەنجومەن لە بڕیارەکەیدا نوسی :

ئەمە ڕەفتاری مامۆستایە ئەی ئاخۆ قوتابی چی بکا ؟؟ . لە دامێنیشدا :

...جا لە بەر ئەمە بڕیارماندا بە دەرکردنی ناو براو لە دانشگاکەماندا ئەم ڕوداوە بە جۆرێ کاری تێ کرد کە بەرامبەر زۆر شت لە ژیاندا هەڵویستی گۆڕی ...دوای چەند ساڵێ لە نامەیەکی‌دا بۆ برادەرێکی دەڵێ :

ئەگەر لە سەر ئەوەی کە داڵدەی هەژارێکی برسی‌و ئاوارە بدەی سوک‌و ریسوات بکەن ئەوا بێ گومان‌بە کە هەزار ڕەحمەت دەنێری بۆ ـمەدام گرۆندی لە گەڵ هەمو داوێن پیسی‌و نالەباری‌یەکی‌دا .)

مارف تۆێشەبەرەکەی کردەوەو هەندێ تەماتەو خەیاری هێنا ، دەستیان کردە خواردن ... بە درێژایی خواردنەکە مات‌و بێ‌دەنگ بوو ، بە دەستێکی هەر مێشی دەردەکرد .

ـئەڵێی ئاو لای داوی .

– بڵێم چی ، هەندێ جار دنیامان لێ دێتەوە یەک‌و وا دەزانین هەر ئێمە گیرودەی نالەباری‌ی ژیانین

– ئەوەی دەمرێ ڕزگاری دەبێ .

ـئینسان لە گۆڕیشدا دەبێتە سەرچاوەی تەنگوچەڵەمە ، هەزاران کرمی ورد تێی دەئاڵێ‌و هەریەک پەلاماری بەشێکی زۆرتر لە لاشەکەی دەدەن ، دوایی کە برایەوە دەکەونە گیانی یەک و تاڵە ئەنجامدا دووان دەمێنێتەوە ، کامیان ئازابوو ئەوی تر دەخوا ..

مارف دیقەتێکی ڕێگاکەی دا ، لە جوونی نانە وشک‌و تەماتەکەی کەوت‌و دەمی بەکراوەیی مایەوە ... ڕوی کرایەوەو لە چاوەکانی‌یەوە تیشکێکی خۆشی دەرچوو .

بە پەلە دەستێکی بە قول‌و قاچە مووەاویەکانیا هێناو پوش‌و قوڕە وشک بۆکانی لێ ڕواند ، ئەوسا پزوی دەرپێ سپی‌یەکەی ڕاکێشایە خوارێ‌و هەستایە سەرپێ ، دەستی دایە بێڵەکەو هەناسەیەکی قوڵی دایەوە .

هەر ڕۆژ نارۆژێ (توبا) لە گەڵ برا بچوکەکەیدا دەهاتن‌و هەندێ کاڵەک‌و شوتی ، بامێ ، تەماتەیان دەبردەوە ، لە گەڵ کچانی دێدا نەدەهات ، جاری‌وا هەبوو بەر لەوان یا دوای ئەوان دەهات .

–چ پەلەتانە ، تاوێ بحەسێنەوە .

– حەسانەوەی چی‌دێرە ، باوکم تفی ڕۆکردووە.

پێ‌کەنی‌و دەستی هێنا بەسەر برا بچوکەکەیدا .

ـگەمەی لە گەڵ کردون مەترسن .

مات بوو ، فرمێسک زایە چاوەکانی‌و سور هەڵگەڕان ، قولپێکی گریانی قوتدایەوەو بەدەنگێکی خنکاوەوە وتی :

– ئەڕۆین ، سۆزی بار ئەکەین .

مارف وەک ژیشک موی لەشی ڕاست بووەو چاوەکانی ئەمەندەی کونە شرژنێکیان مایەوە ، بروی هاتەوە یەک‌و :

– بۆ ،بوو بە ڕاست ، ئەی (خولە چەرچی) سەگیاب شەرت‌بێ ئاوای نەخۆی .

(چیت داوە لە شەرەشەق‌و سەگ‌سەگێنەی لادێ ، ودرە شارو کارێکی پاک‌و تەمیز بکە ، لەتە خانویەکتان بۆ هەڵ دەسورێنم‌و سەری تیا کز بگرن .

ە- ئەی باوکت ئەڵێ چی ؟

ـئەزانێ ، ئەویش ئاگادرە کە گشتی لە بەر منەو ئەبەوی من بخوازێ .

– بڕوا ناکەم ، باوکت نارواو دوای قسەی ئەو گەماڵە پیرە ناکەوێ) .خۆی‌دا بە سەر بێڵەکەداو قورسی لەشی دەمەکەی چەقاندە نێوان دوو دێراو ، ئاو لە میانەوە چووە سەر ئەوی‌ترو دێراوی یەکەم لە نێوەودا ئاوی لێ‌بڕا ، کاڵەکێک لەولاوە برینار کرابوو ناوسکی ڕژابووە سەر گڵەکە ، مێش‌و زەردەواڵەو زەردەزیرە تێیان دابوو ...ڕێوی‌و چەقەڵ بە شەو ئەو ناوەیان بەر نەئەدا . .را بچوکەکەی لەولاوە گڵمتکی دەگرتە بوکە بەبارانەیەک‌و بەڵام ئاوڕی دایەوە :

– دادە بائێمە نەچین ... دەسا وەڵڵا ناچین لە گەڵیان . ئەم قسەیە وەک دەمی بێڵەکە بەرایی ئاوی چاوی دادەیی بەرداو هژنهژن سوێراوێکی بێ‌گەردی دڵۆپ گەورە گەورەی ڕژانە خوارێ .

بە چمکێکی فەقیانەکەی کراسەکەی چاوی سڕی‌و لەجێی خۆی دانیشت .

(هەندێ جار دنیامان لێ دێتەوە یەک‌و وا دەزانین هەر ئێمە گیرۆدەی نالەباری‌ی ژیانین).

– هەستە هەستە ، مەگری ، کارنی‌یە چاری نەبێ ، ئێمەش تەنهاین... شتەکان بەرنەوەو خەم مەخۆ ، ئەگەر لە قوڕگی شێرا بووی دەرت دێنم ، هیچ خۆت سەغڵەت مەکە .

– چۆن داخ نەخۆم ... ئەزانی ئەمە هەموی بۆ چی‌یە؟

– باش ئەزانم ...

(برام مارف گیان ...

ئێستا شار ئەو شارە نەماوە کە جارجار دەهاتی.. بڕوا بکە دوکان بەرناکەوێ‌و لە ڕاستە جادەیەکدا دە دووانزە محەلی قۆنتەراتچی تێدایە .

هەر یەکێ لەوانەی تا دوێنێ داریان لە بنا دەبڕی‌و دەیانکردە خەڵوز ، ئەمڕۆ هاتۆتە شارو قۆنتەرات دەکا ....

زۆر دور نەڕۆین ، خولە جەرچی خۆمان ، لەوەتەی پشتی کردۆتە قایلەخان بۆتە پیاوێکە ، دوێنێ سەلاحی کوڕیم بینی‌و هەواڵی باوکیم لێ‌پرسی ، وتی جاری وردە مقاوەلات دەکا !!

کە دانەوی‌بەوە بۆ کردنەوەی کاڵەکێک هاڵاوێکی خەستی شێ‌دار چووە بە ڕویدا ، کوڵلەیەکی سەوز- لە ڕەنگی گەڵاکان- پڕتەی کردو بازێکی د ا ، لقێ گرلە قەوانی مۆر لە نێو دێراوەکەدا ڕاکشا بوو ، بەپولەیە بە سەر گولێکیانەوە هەڵ ڕفی .

هەنگێک ویزەی هات‌و چووە سەر گوڵی کولەکەیەک. زەردو جوان‌و ئاو دار . تنۆکێ ئارەقی لاملی کەوتە سەر گڵەکەو دەم‌ودەست ڕۆچووە نێو گەردیلەکانی خاکەکەوە ، هەناسەیەکی قوڵی بە کوڵ لە دەرونی توباوە سەری کردوو ئەم لای بۆ کردەوە :

– وتم خەمت نەبێ ... منیش دەسەوسان مەکە . کە گەڕایەوە لە سەر سەکۆکە سێ چوار بارە کەوی کوژراوی دی :

– ئەمە ئێوە چوون بۆ ڕاوە حەیوان یا ڕاوە سەرکانی‌تان کردووە ؟

– بە قسەی خۆیان سێ ساڵێکیان پێکاوەو بە زامەکەوە دەرباز بووە .

(نیشکێ هەتاو لە سەر لوتکەکانەوە بە هێڵی ڕێک‌وڕاست بەرەو دەشتەکان دەڕۆی ، ناو شاخەکە هێشتا بۆنی شەو‌و ساردی‌و خاوی لێ دەهات ، چۆلەکە کێوی‌و کۆترە باریکەکان هەرزو لە هێلانەکانیانەوە هاتبوونە دەرێ‌و ئەمبەرو ئەوبەریان دەکرد ، دار ترشی‌و هەرمێ کێویلەکان بە شتەیەکی بەیان بەملاولادا دەهاتن ، دەتوت ژنێکی جوانەو بەربەیان لە جێگادا ئەمدیوو ئەودیو دەکات !

ویستی بەرەو لای کانی‌یەکە بڕوا کە لە سەردا وردەبەردو زیخ تلۆر بونەوە ، گورج سەری هەڵبڕی‌و سێ بزنە کێوی یەک بەدوای یەکدا سەرەو ژۆر دەرۆیشتن . ئەوەندەی پێ‌کرا هەڵزنا بەدارە بەنێکاو مشتی لێ گرتنەوە ... ئەوەی دواوەی دەستنیشان کردو پەنجەی نا بە پەلەپیتکەدا .

تەقەیەک دای بەرەوی هەردوو بەری شاخەکەداو بووە هاشەیەکی دورو درێژو ریزە ماهەکەی خوارەوە دەنگەکەی سەندەوەو وەک شەپۆلێکی مەزن هەر دەڕۆی‌و دەڕۆی . هەرچی باڵندە لەو دۆڵەدا بوو کەوتنە ئاسمان ، وەک بیانەوێ ڕاستی ئەو کارەساتە بە چاو ببینن .

لێرەشەوە دوو بزنی شەش ساڵ بە هەمو توانایانەوە لەم بەرد بۆ ئەوی تر ، لەم باسک بۆ ئەو باسک قەڵەمبازیان دەدا. دەینوبست نەمرن .

پێکراوەکەش بەوەندەی کە یتن لە گیانی‌دا بوو خۆی هاویشتە ناو چڕێکەوە . بێ سڵ‌کردنەوە لە هیچ دڕندەیەکی تر خۆی تیا ون کرد ...

– ژیان خۆشەویستە لە ترسی تۆ خۆی هاویشتە نێو باوەشی ئەو تاریکستانەوە ، لە کاتی تردا هەرگیز توخنی ئەو جێ‌یانەش ناکەوێ .

– پەلەم کرد ...چاریشم نەبوو ، لە سەرکانێکە بوون‌و جێگاکەشیان بەرز بوو .

– ڕاوچی نابێ پەلە بکا ، زۆرجار واز لە نێچیرێکی قەڵەوو باش دێنێ چونکە شوێنەکەی لەبار نی‌یە ، دەبێ پارێزی باشت هەبێ‌و نێچیرەکەت مسۆگەر کەی ئەوسا خەمی ئەنگاوتنی بخۆی .

– ئێستا ؟

– ئێستا تۆ کوردت‌و یەکێکی تر دەیخوا ، خوادەزانێ کەی‌و لە کوێ زامەکەی زەیفی لێ دەسێنێ‌و یا بەو زامەیەوە هەڵدەدێرێ‌و دەکەوێ ، لەوانەشە دەمی بیگاتێ‌و هەر بە زمان خێرا خێرا تەڕی دەکاو چاکی دەکاتەوە .

بڕوانە : ل : ٧

خەونەو..ڕۆچوون..!

شیعری : عبدالله عباس

نەبڕانەوە

به شەوقەوە ، گۆرانیم بۆ باڵای نەوت ..
لەئەل هۆرەی دەنگی منا ، ئاسمان دەنگی ئەدایەوە ..
ئەوساکە ، بێجگەلەو ، خەمەکانی تری ناو سار ، پەیان
به ناخی من نەبڕبوو ...!
تەنیا ، هەر ئەوم خۆش ئەویست ..
ئەم ئەزانی ، ئەو خەمی هەموو ئەم شارەی کردۆتە کۆڵ
هات‌و بەناخما ڕۆچوو ..
– دەی ئازیزی دڵە کۆنەوارەکەی من ، بوکوێ ئەڕۆی؟!
قەتماخەی برین،بەخەمی هات‌و چونت هەڵدە کەنرێ‌و سزام
ئەدا
هەتا بڵێی ، سزام ئەدا ..
لە هاتو چونتاکاتەکان لێک ئەترازێن ..
لێک ئەترازێن ، نابڕتنەوە !

گر

نەگەی دەست بۆ گرێ بەری گوڵ بچێنێ ..!
« سروەیەک بوو ، تیژ تێ‌ئەپەڕی‌و دەنگی نەبیست .
کێ گرێ گۆرانی خەم لە دڵیا دابمرکێنێتەوە ..
تیژ تێ‌ئەپەڕی‌و گوێ بۆ دەنگی زوڵاڵی عەشق ناگرێ!»
ـلەناخما ، گڕیت‌وبەربوێتە یادگارەکانی دۆینێ .
«کەڵاتێکی تولانی بوو ، ئەسەری دیاربوو نەدوایی ..
لەهەنگاوەکانا ، پەلامارێ دێی پێ‌گرتم ، تۆ ، لەو
پەلامارەدا ، تاڵ نەبووی ، لەگڕ ئەچوی‌و تێت ئاڵام ،»

ڕەهێڵە

وابارانە ، ڕەهێڵەیە ..
ئاوارە ، جادوگەرەکان تێکەڵاوی یەکتر ئەبن
ئەم جادووگەر ، گلێنەی خۆی ئەدا بەوی تریان‌و
وابارانە ، ڕەهێڵەیە ..
– تۆ ، وێڵی چیت ؟
« لە دوو ڕێیانەی شەوان‌و سپێدەیەکی عاشقا ..
من ، سەرەرۆی هەنگاوی تۆم!»
– تەنیا بوویت‌و
تەنیا ئەمرێ ...
لە دڵێکی پڕ غوربەتی سەر سەختیا لەدایک بووی
لە غوربەت‌و گلاراوی منا ئەمرێ ..
سەهوڵ بەندان ، دڵت ئەخوا ..
خەنکی بەسەر خەمەکانتا ئەپەڕنەوە ..
دوایش ئەڵێن :
سەرەرۆ بوو ..!

خەونەکان

ئاگام لێ‌یە ، خەونەکان بەیەکائەچن ..
تۆم ئەناڵێی ... لێک بوونەوەمان ستەمە ..
لە گلێنەی چاوکانما ، جێت نەبوەوە ..
« یاساوڵێ ، لەنێوان تارمایی درەختەکانەوە ،
دیارە ، بۆ سەری گوتەی حەزی من‌و تۆ ئەگەڕێ
تا من لەتێو ، تۆ لەمن جیابکاتەوە »

بۆکوێ ئەڕۆی ؟ !

– من ڕەنگی پەمەیی تۆم‌و ...
تۆش وڵاتی خەمی منی
لەناخی ، ناخما چەسپاوی ، بۆکوێ ئەڕۆی ؟
من سەرەڕۆی بێ‌ئارامی هەنگاوی تۆم
تۆش نیشتمانی شاراوەی
لەناودڵما ، برینێکی بەنەزەتی ..
نامەوێ چاک ببیتەوە ..
بۆکوێ ئەڕۆی ؟
بڕۆی ، تەنیا مەقەبای لاشەکەت ئەروا ..
خەمت ڕەنگی پەمەییە ، سەرتاپام تێ‌هەڵکێشاوە ..
تۆ ، خاکێکی ...
ڕەگی هوشەی تیا ڕواوە ..
خەون ، ئەروا ..
ڕەگ ، ڕۆ ئەچێت‌و پێ‌ناگرێ

١٩٧٩

سەرنجێکی «هەڵوێستێک لە سێ وێنەدا»

« دلشاد علی »

کاتێ هیواو ئاواتەکانی نووسەر ئەبنە بەشێك لە هیواو ئاواتی کۆمەڵانی خەڵک‌و سەرچاوەی ئازارەکانیشی لە بۆتەی ناهەمواری‌و ئازاری نەتەوەکەیەوە سەرهەڵئەدات ئەوا بەرهەمەکەشی ئەبێتە ئاوێنەیەکی ڕوونی ئەو هیواو ئازارەکان گەورەتر ئەبوون‌و بیانهێنێتە دی‌و ئازارانەش کەبۆ ڕەوینەوەی تێ‌ئەکۆشێ .

(محمد نوری توفیق) یش وەک چیرۆک نووسێکی پەیامداری شەستەکان هەر لە سەرەتاوە بەرهەمەکانی بوونە ئاوێنەیەکی بێ‌گەردی هیواوئاواتی نەتەوەکەی ،ئەو هیوایانەی کە دوو ئەوەندەی ئازارەکان گەورەتر ئەبوون‌و زیاتر ئاستوی ئومێدیان ئەگرتە باوەش .. لێرەدا ئامانەوێ لە (محمد نوری توفیق)ی چیرۆك نووس بدوێین بەڵکو ڕوو ئەکەینە ئەو بەرهەمەی کە لە (ژمارە-٢- خولی‌دووەم ئابی ١٩٧٩)ی نووسەری کورددا بڵاوی کردووەتەوەو سەرنجێکی وردی لێ ئەدەین .

ئەوەی بەگشتی چیرۆکەکە ئەبخاتە بەردەمان‌و ناونیشانەکەشی هەر لە سەرەتاوە تیشکی ئەخاتە سەر ئەوەیە کە نووسەر هەوڵ ئەدات سێ وێنەمان پیشان بدات ، سێ وێنە لە هەزاران وێنە دەربەدەری‌و سەرلێ‌شێواوی ، بەڵام سێ وێنەی ئەوتۆ کە هەریەکەیان لە باڵ ئازارەکانیشدا خۆڕاگرتن‌و دڵسۆزی‌و خۆشەویستی مرۆڤی کوردمان پیشان ئەدات بەرامبەر بە گەل‌و نیشتمانەکەی ، ئەو خۆشەویستی‌یەی کە ئەبێتە هەڵویستێکی نەگۆر لای مرۆڤی کوردو ئەبێتە شەقڵێکی مرۆڤی کورد ، دیارە ئەمەش ئەبێتە لایەنێکی کاری‌گەری ئەوتۆ کە چیرۆکەکە بە هێزتر ئەکات‌و زیاتر ئەیبەستێتەوە بە خوێنەرەوە ..

لە هەڵویستی یەکەمدا نووسەر ئافرەتێك ئەکاتە قارەمانی چیرۆکەکەی‌و لەگەڵ ڕووداوەکاندا تێکەڵاوی ئەکات‌و ئافرەتێك کە تەنیا دەرامەتی ژیانی لەسەر فرۆشتنی«شانەی دارو کەوچك‌و تیرۆك‌و قاڵبە کولیچەو دارجگەرەو هەندێ قاپ‌و قاچاخی دەستکرد » وەستاوە ، ئەم دیمەنە لای خوێنەری کورد نامۆ نی‌یەو ڕەنگە هەر ئەمەو ناوی ئافرەتەکەش لە باڵیدا بنە پێناسی ئافرەتەکە ئەگەر چی ئەوەندە ئاشکرا نی‌یەو ئەبوایە نووسەر لەلایەکی ترەوە تیشکی بخستایە سەر .. (نەشمیل) وەك نووسەر ئەڵێ «ئافرەتێکی گەڵەگەت ، دەم‌وچاو سووروسپی ، لەشی نەرمونیان .. بەوردی سەرنجت بدایە ، هەرچی لە دەروونیا کۆبووبووەوە ، ئەیدایتێ‌و بە ئاسانی ئەتخوێندەوە » . لەگەڵ ئەوەی نووسەر ویستویەتی بەهۆی ئەم وەسفەوە مرۆڤەکانی دەورووپشتی (نەشمیل) بجوڵێنێ‌و وایان لێ بکات شتی سەرچارۆکەکەی بکڕن‌و لە لایەکی ترەوە هەست‌و سۆزی خوێنەریش ببزوێنێ‌و زیاتر کاریان تێ‌بکات ، بەڵام ئەم تابلۆیەی نووسەر دوو بۆ چون خوێنەر دروست ئەکات. یەکەم ئەوەیە کە ڕەنگە خەڵکە کە تەنها لەبەرجوانی «نەشمیل » لە دەوری کۆبنەوەو ئەمەش بێتە هۆی ئەوەی شتەکانی بکڕن ، یاخود تەنها بە بەزەیی پیاهاتنەوەیەکی ڕووت ئەبێتە «هۆی هاندانی خەڵکەکە بۆ فرۆشتنەوەی شتەکانی سەرچارۆکەکەی بە بازۆر پێویستیشیان نەبوایە) . دیارە ئەمەش بە هەردوو بارەکەدا لەلایەک لە کاری‌گەری چیرۆکەکە کەم ئەکاتەوە ، لەلایەکی ترەوە خوێنەر لە مەبەستی نووسەر دوور ئەخاتەوە ، ئەمە جگە لەوەی کە ئەگەر نووسەر هەر قارەمانێکی تری‌دابنایە ئەوا ئەوەندە لە نرخی وێنەکەی کەم نەئەکردەوە چونکە مەبەست لێرەدا دەربەدەری مرۆڤە جا ئەو مرۆڤە گەنج بێت یا پیر پیاو بێ یا ژن ئەوەندە گرنگ نی‌یە ، بۆیە ئەو وەسفەی نووسەر ئەوەندە کار ناکاتە سەر خوێنەرو لە ڕادەی وێنەکە بەرزناکاتەوە ...

ئەم بازار گەرمی‌یەی «نەشمیل» هەروەك نووسەر ئەڵێ (پاڵی بە هەندێ کەسەوە نا کە چاویان بڕیبووە چارۆکەکەی بیر لەوە بکەنەوە کە خۆی‌و ئەو کەسانەی شتە دەستکردەکانیان بۆ ئەکرد بە پارەیەکی مۆڵ‌و ژیانێکی چەور بکڕن) تەنها بە مەرجێك ئەویش ئەوەیە کە ئەبێ (نەشمیل)و ئەو کەسانەی بازاڕەکەی بۆ هەڵئەسورێنن لەو شارەدا بمێننەوە .. هەر ئەم داواکاری‌یەش بووە هۆی ئەوەی کە «جارێکی تر نەشمیل‌و چارۆکەکەی ئەو گوزەرەیان نەبینی‌یەوە ».. لێرەشدا دووبارە خوێنەر تا ڕادەیەك لە وێنەکەو لە مەبەستی هەڵویستەکە دائەبڕێ چونکە نووسەر ئەمانخاتە ناوگێژاوی پەیوەندی ناو بازاڕو ئاڵوگۆڕی بازرگانی‌یەوەو لەوێوە ئەیەوێ بمانبەرێتەوە بۆ مەبەستەکەی ، ئەمە خۆی لە خۆیدا کارێکی زیرەکانەیەو لە جێی خۆیدایە بەڵام وەك وتمان خوێنەر لە مەبەستەکە دوور ئەخاتەوە چونکە نە ژیانی (نەشمیل) لەو شارەداو نە گەڕانەوەکەشی لە دەستی خۆیدا نی‌یەو پەیوەندەبە لایەنێکی ترەوە نەك بە پەیوەندی ناوبازارو بازرگانی‌یەوە ، خۆ ئەگەر بێینە سەر ئەو ڕایەش کە گەڕانەوەی (نەشمیل) دێتە سەر ئارەزووی خۆی ئەوا ئەو پەیوەندی‌یە بازرگانی‌یە ئەوەندە لای خوێنەر گەورەنابێ کە ڕازی نەبوونی (نەشمیل) پێی دڵسۆزی‌و خۆشەویستی‌یەکەیان پیشان‌بدات بەرامبەر بەخاک‌و وڵات ، چونکە هەر بوونی (نەشمیل) خۆی لەو شارەداو مانەوەی لەو دووری‌و لەو گێژاوەدا بووەتە هۆی ئەوەی کە چارۆکەکەی ڕابخاو شتی لە سەربفرۆشێ ، خۆ ئەگەر ڕێگای ئەوەی درا بگەڕێتەوە ئەو شوێنەی چاوی تیا هەڵهێناوەو بە ئاووهەواکەی پەروەردەبووە ئەوا هەر زوو ئەو چارۆکەیە ئەپێچێتەوە کە زروفێکی تایبەتی پێی ڕاخستبوو .

بەو پێیە خوێنەر سەرسام ئەبێت لەوەی کە (ئەم داواکاری‌یە بچوکە بووە هۆی ئەوەی زووربەی خەڵکی شارەکە بەوەدا نەگەن کە بەشانەو تیرۆك‌و نەخش‌و نیگاری (نەشمیل) ماڵەکانیان بڕازێننەوە ..) چونکە بەهیچ جۆرێ دەست نیشانی ئەوە نەکراوە کە ڕێگا لە نەشمیل گیرابێ‌و نەیان هێشتبێ ئەو شتانە بفرۆشێ . لە لایەکی ترەوە چ نووسەروچ خوێنەریش باش دەزانن کە مانەوەو نەمانەوەی (نەشمیل) بەندبووبەزرو فێکی‌تایبەتی‌یەوە نەك بەداواکاری ئەو کۆمەڵە کەسەی کە دەیان‌ویست بەپەیمانێکی بازرگانی لەگەڵدا ببەستن ... خۆئەگەر ئەو داواکاری‌یە دوای ئەوە بهاتایە کە «نەشمیل» ئەیویست بگەڕێتەوە ئەوا لە جێگای خۆیدا بوو ، بەڵام ئەگەر ئەو داواکاری‌یە وای لێ‌کردبێ کە بگەڕێتەوە ئەوا ئەمە لە جێگای خۆیدا نی‌یەو لەگەڵ مەبەستی چیرۆکەکەدا ناگونجێ

لەوێنەی دووەمدا شوێن جێشتخانەیەکی گەورەی شارێکە کە ڕەنگە هەر ئەو شارە بێت کە (نەشمیل) چارۆکەکەی تیا ڕائەخست ، قارەمانیش لێرەدا چوار کوڕی لاوی گورج‌و گۆڵن‌و «هەر چەند لە دوان‌و گفتوگۆدا سەرو پۆتەڵاکی وشەو ڕستەی زوربەی ئەو خەڵکەیان ئەشکاند کە جێشتخانەکە ئەیگرتنە خۆی . بەڵام بەو ڕۆژگارە بەبێ دەنگ‌و قسەوبۆڵە لە ڕەنجدا بوون بۆ بیرە جێشتخانە .. لێرەدا پێناسەی ئەو چوار لاوە لە

بڕوانە : ل : ٧

Institut Kurde de Paris

خولی دووەمی زمانی کوردیو

کۆڕو وتووێژو لێکدانەوەی ئەدەبیو زمانەوانی

عبدالکریم حمید

بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردە لە پارێزگای سلێمانی «لقی» ڕاهێنان «خولێکی ڕاهێنانیو گورجوگوڵی بۆ مامۆستایانی زمانی کوردیی قۆناغی ناوەندیو ئامادەییەکانی پارێزگای کردەوەو لە ٩-٤ تا ٤-١٠-٧٩ بەردەوام بوو جا ئێمە لێرەداو لە ڕێگەی پیشاندانو خستنەڕووی چۆنیەتی هەڵسووڕانو بەڕێوەچوونی ئەم خولەنیازی ئاشکرابوون وزانینی چەند مەبەستێکمان هەبوو ، لەوانە :-

١ - سودو کەڵكو ئامانجی خولەکە .

٢ - گیروگرفتو کەموکوڕیو ناتەواوییەکانی .

٣ - پێشنیازو ڕای تری هەمە جۆر سەبارەت بە خولەکەو بابەتەکانی .

٤ - وەرگرتنی بیروڕاو بۆچوونی مامۆستایانی پسپۆڕو وانەبێژ لە بواری ئەدەبو زمانەوانیدا ..

هەڵبەت بۆ مەبەستێکی واش پێویستی بەوە دەکرد کە ڕووی پرسیارمان لە چەند لایەنێك بکەینو گفتوگۆو چاوپێکەوتنەکەمان مەودایەکی فراواتر بگرێتەوە بۆیە ، وامان بە باش زانی کە ئەم سێ لایەنە بەشداری تێدا بکەن : یەکەم ، سەرپەرشتیارو لێپرسراوانی خولەکە ، دووەم ، مامۆستایانی وانەبێژ (محاضر) سێهەم : قوتابیانی بەشداربوو (مامۆستاکانی ناوەندیو ئامادەیی) تەنانەت بەم جۆرە وتووێژە سێ لایەنەش هێشتا وای پێویست دەکرد کە جار جار دوبارە بگەڕێینەوە سەر لایەنێکیان چونکە ئەو ڕاو سکاڵاو پێشنیازانەی کە بەشداربووان دەریان دەبڕین وای لێدەکردین کە چاوەڕێی وەڵامو ڕوونکردنەوەی تر بین دەبوو لە سەرەتادا زانیارییەکی گشتی لە مەڕ خولەکە وەرگرین بزانین ماوەکەی چەندە ، وانەکان لە چی پێکهاتوون .. مامۆستا وانەبێژەکان کێنو ژمارەی قوتابیانی بەشداربوو چەندە.. لە وەڵامی ئەم داخوازییانەدا کاك شەوکت موستەفا ئەحمەد سەرپەرشتیاری هونەریو لێپرسراوی لیژنە زانستییەکان لە لقی ڕاهێنانی پەروەردەی سلێمانیدا - بەڕێوەبەری خولەکە - وتی :

« ئەمە خولی دووەمی زمانی کوردییە لە ٩/٤ / کرایەوەو هەموو ڕۆژێ لە کاتژمێری سێی پاش نیوەڕۆ تا حەوتی ئێوارە لە هۆڵەکانی قوتابخانەی (پێشکەوتن)دا دەستی پێکردو ماوەی چوار حەفتەی خایان کە بە پێی پرۆگرامو نەخشەیەکی تایبەتی بو .. ژمارەی مامۆستایانی وانەبێژ نزیکەی (١١ کەسن بوون کە تێکڕا پسپۆڕو شارەزانو لەوانەش بەشێکیان سەر بە زانکۆی سلێمانین وەکو ، (دکتۆر کامیل بەصیرو د. شوکریە ڕەسوول د. فاروق عومەرو د. کوردستانی موکریانی د. محمد محمد نوری عارف ....) وەهی تر .. ژمارەی بەشداربووانیش (٣٠) مامۆستای ناوەندیو ئامادەیی قوتابخانەکانی پارێزگا نزیکەی (١١) وانەیان لە بابەتی هەمە جۆردا هەبوو (ڕێزمان (سینتاکسیو مورفۆلۆژی) - ڕەخنەسازی . فۆلکلۆر تێکستی شیعری وڕێبازی وتنەوەو زانستی سایکۆلۆژیو ڕێنووس ..و ...)

کاك حەسیب عومەر عەلی مامۆستا لە ئامادەیی کشنوکالی بەکرەجۆ لە مەڕ خولەکە وتی :

« ڕای گشتیم ئەوەیە لەم ماوەیەدا گەلێ شتی هەمە ڕەنگیان بۆ باس کردین . هەندێکیان سوودی تەواومان لێ وەرگرت لەوانەش بەتایبەت بەشی مۆرفۆلۆژیی ڕێزمان هەروەها ڕێنووس بەڵام تێکڕا نەیانتوانیەوە گیروگرفتە هەمە جۆری ڕسانەکەمان بە شێوەیەکی بەبڕ چارەبکەن وبگەینە ئەنجامێکی یەکلایی .. هەندێ لەوانەبێژەکان لە ڕادە بەدەر وبەدڵسۆزانە خۆیان ماندو دەکرد بۆ چسپاندنی بیروڕای تازە لە مێشکماندا - بەڵام بۆ ئێمەیەو بەس - نەك لە ئێمەشەوە بۆ قوتابیان چونکە تا ئێستا ڕێبازێکی ترمان بۆ قوتابیان گرتۆتە بەر بۆ وتنەوەی ئەو بابەتانەو ئەوەش بە ئاسانی هەڵناوەشێتەوە ... » .

(سوعاد موستەفا) مامۆستا لە سانەوی خانزادی ئکچانو (نەسرین سەمین) مامۆستا لە ئامادەیی پیشەسازی سلێمانی هەمان ڕایان هەبوو کە دەڵێن (هەر چەند بە شێوەیەکی گشتی کەڵکمان لێوەرگرتووە بەڵام ئەو کەڵکە زیاتر بۆ خۆمانەو ناتوانین بیگەیەنین بە قوتابی چونکە لەگەڵ بەرنامەکانماندا جیان ماموستانە سرین بەردەوام برونی سەرەرای ئەوەش چاو لە سوودو کەڵکی خولەکە نابۆشرێ بەتایبەتی لە بەشەکانی ڕێزماندا (سینتاکسو مورفۆلۆژی ..) دا هەروەها ڕێنووس ودارشتنیش هەرچەند هەندێکیان دوبارەکردنە وەبوون) هەر لەمەڕ ئەم دوبارەکردنەوەیە خوشکە (قومری سەعید) مامۆستای ئامادەیی سەید سادق دیسان ڕای خۆی هەبوو پێشەکی دەیووت :

(لەگەڵ بیستنی کردنەوەی خولی دووەمی زمانی کوردی شادمان بووم چونکە دەمێك بوو چاوەڕوانی هەلێکی وا بووم بۆ شارەزابوونو چارەسەرکردنی گیروگرفتی زمانەکەمان ... بابەتەکانی خولەکە زۆربوون ، بەشێکیان دوبارەکردنەوەی بابەتەکانی زانکۆبوون منوام بە باش دەزانی کە زیاتر گرنگی بە بابەتی تازە وشتی داهێزاو بدرایە . ودەرفەتی وتووێژ لەگەڵ وانەبێژەکاندا زیاتر بوایەو هەروەها پەڕاو (ملزمە) بە شێوەیەکی ڕێکو پێکتر لە کاتی خۆیدا دابەش بکرایەو ..) بەڵام مامۆستا ڕەفیق محمد محی‌الدین لە ناوەندی ئەغجەلەرەوە بەشێوەیەکی وردتر دەڕوانییە وانەکانی خولەکە وڕای تایبەتی بەرانبەر وانەی تێکستی شیعری هەبوو کە بەلایەوە جاکتر وابوو ، لە هەر قۆناغێکی ئەدەبی کوردیدا یا لە هەر سەردەمو ڕێبازێکدا شاعیرێك یا زیاتر هەڵبژێردرایە نەك کۆمەڵە شاعیرێك کە بەرهەمەکانیان

بڕوانە : ل : ٧

کورتە لێکۆڵینەوەیەك

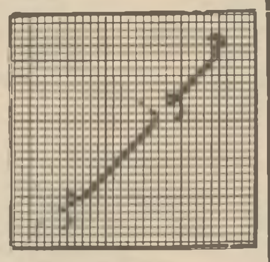

لەبابەت شانۆ لە سینەمادا

فلیمی (گلگامش) یەکێك بوو لەو فلیمانەی لە فیستڤاڵی چوارەمی فلیمی عێراقیدا پێشکەشکرانو کۆمەڵە پێش بینییەك خۆیان لە بەردەم بینەراندا ڕاست کردەوە ، لەوانەیە گرنگترین پێش‌بینی ئەوە بێت کە دەرهێنەری فلیمی (گلگامش) لە ڕوانگەی دەرهێنەری شانۆیی (سامی عبدالحمید)ەوە فلیمەکەی پێشکەش‌کرد نەك وەك دەرهێنەرێکی سینەمایی چیرۆکێکی درێژبخاتە سەرشاشەی سینەما واتە دەرهێنەری فلیمەکە بووە هۆی گواستنەوەی شانۆییەکە لە زەمینەی شانۆوە بۆ سەرشاشەی سینەما .

نا لێرەوە سەرەتای لێکۆڵینەوەکەمان بەم پرسیارانە دەست پێدەکەین :

چۆن دەتوانین شانۆ لە سینەمادا پێشکەش‌بکەین ؟

ئایا ؟ هێندە بەسە لە جێی چاوی بینەر کامێرای سینەمای‌دا بنێین بۆ گواستنەوەی ڕووداوی شانۆییەکە ؟

پێش وەرام دانەوەی ئەم ئەم پرسیارانەو چەند پرسیارێکی تر ، پێویستە بە چەند دێڕێکی کەم لە مێژووی دەرهێنەرە سینەماییەکان پێشکەش بکەین کە هەوڵیان داوە شانۆیی بخەنە سەرشاشەی سینەما .

دەرهێنەرە سینەماییەکان لەسەر شریتی سینەمایی دەستیان کرد بە وێنەگرتنی شانۆییو پێشکەش‌کردنی لە هۆڵی سینەماکاندا لە شێوەی فلیمی کورتا ، ئەم کارەش بۆ داپۆشینی ئەو بۆشاییە بوو کە لە بابەتی فلیمەکانی ئەو کاتە بەدی دەکران وەیان بۆ ناودارکردنی ئەکتەرە شانۆییەکان بوو چونکە تا ئەو کاتە سینەما ئەکتەری تایبەتو بەتوانای خۆی نەبووە .

ساڵی ١٩٠٧ لە فەرەنسادا کۆمپانیایەکی سینەمایی دامەزرا بەناوی (فلیمی هونەری یەوە ئامانجی، پێشکەش‌کردنی گەورەترین هونەرمەندی شانۆیی فەرەنسی بوو لە کانی شانۆییکانیاندا ، نەك تەنیا لە فەرەنسادا بەڵکو فلیمەکانیان دەبرد بۆ زۆربەی وڵاتانی دەرەوە ، بەم شێوەیە کۆمەڵێ (کە لە ئەکتەری) بەتوانا هاتنە ناو وەك :

(سارەبرنارد) و (ودام‌ریجان)و (ماکس‌دبرلی) لەگەڵ چەند ئەکتەرێکی ناوداری شانۆی (کۆمیدی‌دی‌فرانس) دوای سەرکەوتنی ئەم کۆمپانیا فەرەنسییە ، دەرهێنەرە ئەمریکییەکان دەستیان‌کرد بەبەرهەم هێنانی شانۆیی (هاملیت)ی (ولیم‌شکسپیر) لە شێوەی فلیمێکی بێدەنگدا کە ماوەکەی ١٠ دەقەبوو .

دەرهێنەرە سینەماییەکان دەهاتن شێوەی نواندنی شانۆییەکانیان هەر بەهەمان‌شێوەی شانۆییو بەبێ هیچ گۆڕینێ دەخستە سەرشاشەی سینەما ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا فلیمی بێدەنگ بەهۆی خێراییە ناناساییەکەیەوە ترخی تایبەتی شانۆییەکانی مراندبوو ، بینەر نەیدەتوانی لەگەڵ ڕوو داوەکاندا هەنگاو بنێ وەك چۆن لەسەر شانۆ لەگەڵیدا هەنگاوی‌دەنا . دەرهێنەر سینەمایی-یەکان بەگشتی دەهاتن کامێراکەیان لە یەکێ لە گۆشەکانی هۆڵەکەدا ، دادەنا وەك لاسایی‌کەرەوەی چاوی بینەر .

لە دوایدا گرنگی‌دا بەدەنگی ئەکتەرو شێوەی جوڵاندنەوەی کامێراکان ، چونکە هەر زوو هەستی بەوە کرد ئەگەر ئەکتەر بەهەمان شێوەی گوتنی شانۆییو هەڵچونو هەژاندنی ئەو (شخصیە) تەی دەیبینێ ئەوا لەسەر شاشەی سینەما بەشێوەیەکی زۆر نابەجێو ناماقوڵ دەردەکەوێت ، لەبەر ئەوە ئەکتەرەکانی فێری (اداء)یکی هێمن ترو لەسەرخۆکرد بەم شێوەیە توانی کۆمەڵە ئەکتەرێکی سینەمایی بێنێتە کۆڕیو شانۆ لە سینەما جودا بکاتەوە .

لەگەڵ بەرەو پێش‌چوونی تەکنیکی سینەماییو بەکارهێنانی دەنگ لە کۆتایی بیستەکانداو سەرهەڵدانی کۆمەڵە کادرێکی سینەمایی بەتوانا بەرهەمی سینەمایی توانای‌بوونی خۆی ، بە شێوەیەکی نوێو ماقوڵ لە جیهانی هونەردا بسەلمێنێ ، لە هەمان کاتیشدا ئەو ئەکتەرە شانۆییانەی توانای نواندنی سینەماییان نەبوو ڕووەو نواندنی شانۆیی گەڕانەوە .

نموونەی ئەو شانۆییانەی کە شاشەی سینەماکانیان جێ نەدەهێشت شانۆییەکانی (ولیم شکسپیر) بوون کە لە سەرەتای دروست‌بوونی سینەماوە دەرهێنەرەکان دەستیان کرد بە گواستنەوەی بۆ سەر شاشەی سینەما .

با بزانین بۆچی ؟ لەناو هەموو کە لە نووسەرە شانۆییەکانی دی وەك (تشیکوف وموليیدو تنسیو لبامزو یوجین‌ئۆنیل و بردنارشو) کە بەرهەمەکانیان لەسەر زۆربەی شاشەی وڵاتانی جیهان بینراون ، بە تەنیا (ولیم‌شکسپیر) مان بەنموونە هێنایەوە ، چونکە شانۆییەکانی (شکسپیر) لە لێکۆڵینەوە ئەنجامەکانیان مانای پەرش‌و بڵاو نادەن بەدەستەوە ، واتە ڕای دەرهێنەرە سینەماییەکان لێك جودا نابێت ، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە کە شانۆییەکانی (شکسپیر) دەرهێنەرەکانی ماندوو نەکردووە بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەگەر بەوردی تەماشایەکی ئەو فلیمانە بکەین کە لە ساڵی ١٨٩٩ تا ئەمڕۆ زیاتر لە ٣٤ فلیم پێشکەش کراون ، ماندووبونێکی زۆر هەست پێ دەکەین .

بارزان عثمان

ئەم پیرە پیاوە تەمەنی لەسەد ساڵ تێ پەڕیوەو

زامی شکستەی خەڵك چاك دەکاتەوە

حمە سعید حمە کریم
پ . هاوکاری لە سلیمانی

● هەر لە کۆنەوە لە ناو کوردەواریدا جەڕاحیو پزیشکی ناوخۆیی بووە بە باوو گەلێ پیاوانی شارەزاو شۆرە سواری ئەم مەیدانە ناوبانگیان دەرکردووەو ، بە هێزی بیرو تێفکرینی زیرەکانەی خۆیان توانیویانە لە زۆر قۆناغی ناسۆرو ناخۆشی‌دا خزمەتی مرۆڤایەتی بکەنو خەڵکی لەئازاری جۆراو جۆری ئێسقان شکاندن ڕزگار بکەن ، ئەم پیاوانە زۆر زیرەکانە داو دەرمانیان لە گژوو گیاو بەرووبوومی درەختی زۆری کوردستان دروست کردووەو کەڵکیان لە هەموو شتێکی ئەم کوردستانە وەرگرتوە ،

هەیانە ئەمەندە ناوبانگی دەرکردووەو ئەوەندە، خزمەتی خەڵکی کردووە کە تەنانەت لە دەرەوەی کوردستانیشەوە ، نەخۆش‌و شکستەیان بۆ هێناون ، هێنی وایان هەبووە کە زانین شارەزاییەکانی پشتاو پشت لە باوكو دایکیەوە بۆ ماوەتەوە و هەر لە ناو ئەمانەدا زۆر جار ئافرەتی زۆر شارەزایان تیاهەڵکەوتوەو ئیشوکارەکانیشیان لە سەدا سەد بڕشتی هەبووە بۆ زیاتر ڕوون‌کردنەوەی ئەم جۆرە شارەزاییە ، چاومان بە پیرە پیاوێکی جەراح کەوتو گفتوگۆمان لەگەڵدا کرد :

ئەم پیاوە بەتەمەنە خەڵکی دێی هاوارە لە قەزای هەڵەبجەو ئێستا دێی هاوچەرخی عەنەب لای هەڵەبجە ئەژیو بە تەمەنی گەورەو تێپەڕیوەوە بەردەوام لە خزمەت نەخۆش‌و شکستەکانی هاوڵاتیانی ناوچەکەیدایە **ناوی (مامە تۆفیق هەواری) بەو ئێستا تەمەنی لەسەد ساڵ تێپەڕیوەو بەم شێوەیە دەستمان کرد بە گفتوگۆ :**

● مامە تۆفیق ئاشکرابە کە ساڵی لەدایک بوونی خۆت نازانی ، بەڵام ئەمە چی شتێکی کۆنو ئاشکرات لەبیرە؟.

× سەفەر بەلەو سولتان عبدالحمیدو سولتان سەلیم لە بیرەو لە کاتی حوکمڕانی ئەوانا من سەرباز بووم

● ئەی لەکەیەوە خەریکی ئەم جەڕاحیەیت؟ .

× هەر لە تەمەنی هەزەکاریمەوە بەردەوام دەستم داوەتە ئەم ئیشەو تا ئێستا لە بیرم بێ لێی نەوەستاوم .

● ئەی چۆن فێر بوویت؟.

× کاتی خۆی لە هاوار جەڕاحێك هەبوو ناوی سەعیدی حمە مراد بوو، خزمی خۆمان بوو ، زۆر چاکی لێ‌ئەزانیو بە تەمەن بوو ، ئەیان وت تەمەنی ١٧٠ ساڵەو لە پیریدا دانی دەرهاتبوەوە، من هەر لە منالیمەوە بەردەستیم ئەکردوو لە پیریا چاوی حوکمی نەمابوو ئیتر زۆر بە پەرۆشەوە منی فێرکردوو ئیتر فرەی نەبرد ، ئەمری خوای کردو من دەستم دابەو هەر لەو کاتەوە سەرومڕ وام لەخزمەتی ئەم خەڵکەدا ، بێجگە لە جەڕاحیو ئێسقان گرتنەوە ئیشی تریشم کردووە ، وەکو دان دەرهێنانو برین چاككردنەوەو دەرمان‌گرتنەوە لە گژوگیای چیاکانی کوردستانو وەستا بەنایی دیوارکردن .

● لەوساوە کە خەریکی ئەم ئیشەی هیچ شکستەیەك هاتۆتە لات ، چاری نەکەی ؟.

× جارێکیان شکستەیەکیان هێنایە لام زۆر هیلاك بوو ناوسکی نەخۆشبو ، ئەمزانی ئەمرێ ، ئیتر هیچ دەستکاریم نەکردو ، بە جێم هێشت هەر لەماڵەکەیان هاتمە دەرەوە ئیتر مرد ، ئەوە نەبێ هیچم لەدەست دەرنەچووە ، ئەویش ئەمتوانی چاکی بکەمەوە بەڵام نەخۆشی تری هەبوو ، ئێسقان چاککردنەوە کەڵکی نەبوو بۆی .

وەکو وتم هیچم لە دەست‌دەرنەچوە ، لەبەسەرەو تارانەوە نەخۆشیان بۆهێناوم‌وچاکم کردونەتەوە ، نەخۆشێکیان بۆ هێنام‌سێ ساڵ لە جێگادا کەوتبو ، زۆر هیلاك بوو ، من دوو مانگ لەماڵی خۆمان هێشتمەوە تا چاکم کردەوەو بە پێی خۆی ڕۆیشتەوە ،

هەر لەم مانگەدا کوڕێکی خزمی خۆمان ناوی مامۆستا ئارامە لە سەربان کەوتە خوارەوە ، زۆر پەریشان بوو ، بردیان بۆ بەغداد چاریان نەکرد ، بەڵام کە هێنایانەوە من دەست کاریم کردوو یەکسەر فەرقی کردو وا خەریکە چاك ئەبێتەوە، ئەمانەو بە درێژایی عومرم گەلێ نەخۆشو شکستەی خەتەرو هیلاکم دیوەو چاکم کردوونەتەوە .

● مامە تۆفیق باسی دەرمان گرتنەوەت کرد زەحمەت نەبێ باسێکی ئەوەشمان بۆبکە !

× ئەم گژو گیایانەی کوردستان لە هەموو وەرزەکاندا بەکەڵکی داوودەرمان یەنو هەموویان سود بەخشن ، بۆ نمونە لە گەڵای بنا وەچ دەرمانم بۆ برژاندنەوەی برین ئەگرتەوە ، گیایەکی سەوز هەبوو پێیان ئەوت ، دەرمانە سەوزە ، ئەمەشم بە هەتاو وشك ئەکردەوەو بۆ وشك کردنی برین بە کارم هێناو گەلێ شتی تریش .

● باشە مامە تۆفیق تۆوا پیر بوویتو ئەخەریکە بە تەواوی توانات نامێنێ ، بۆ دوای خۆت کوڕەکانت فێرکردووە ؟

× کاکە بەخوا خۆیان لە سەرەتاوە لە گەڵما خەریك نەبوون بەڵام ئەوەتەی توانام کز بووە وردە وردە بەردەستیم ئەکەنو شتێك فێربوونو ئەمیشە ئەکەوێتە سەر توانای مێشکی خۆیان ، بە دڵنیایی من بین ماویانە هەموو شت‌بزانن .

● چەند ژنت هێناوە ؟.

× سێ ژنم هێناوەو ٢٤ ساڵیشە بێ‌ژنمو کوڕو کوڕەزاو کچو کچەزا کانم خزمەتم ئەکەن

● چەند منالت هەیە ؟

× چوار کوڕو پێنج کچم هەیە :- کچی گەورەم تەمەنی ٧٢ ساڵەو کوڕی گەورەشم ئەم کوێخا ئارامەیەو ئەمانە منالیان زۆرە ، بەمەش گەلێ شادمانم .

● شك ئەبەی هاوەڵ تەمەنی خۆت مابێ ؟

× بڕواناکەم ڕەفیقی حزم مابێو کەس شك نابەم هەموویان عەمری خوایان کرد

● مامە تۆفیق لە کۆتاییدا دوای تەمەنی درێژت بۆ ئەکەینو یاخوا هەر بمێنی بۆ خزمەتی ئەم ناوچەیە کە هەموویان خۆشیان ئەوێ .

× زۆر ممنون

Institut Kurde de Paris

قوتابخانەی میللی

چەند هەنگاوێکی نوێ

ئامادەکردنی تومێد کاکـەرەش

ئەمانەوێت بگەینە ئـەو ڕادەیە کە بەرامبەر ئـەو تێکۆشانە بوەستینەوە کە لـەگەڵ هێرش نەهێشتنـی نەخوێندەواریدا کـراوەو ئامانجێکی ڕاستەقینە بدرێت بە دەستەوە کە زیاتر کەڵـك بە میللەتەکەمان بگەیەنرێت بە هۆی ئەو خوێندەوارییەوە کە لە وڵاتەکەماندا بڵاوبۆتـەوەو ژمارەیەکی تەواوی لـە کوێرەوەییو دەوری نەزانیـن ڕزگارکردو ئەمڕۆ کردوینـی بە خوێندەوار .

هەموو ئەزانین مەبەستی سەرەکی هەڵمەتەکە لـە پێناوی بەرزەوەندی گشتیو پێشخستنی باری ئابووری **وکۆمەڵایەتیو رامیـاری** تەندروستیو بەرزکردنـەوەی ڕادەی ژیانی فێرخوازەکانو **ڕەخساندنی ژیانێکـی** خۆشکوزەرانی بۆیان تـا بە تەواوی هەست بـەو گۆڕانکاریە بکەن کە بەسەرباندا هاتووە لە ماوەی خوێندنەکـە یانەوەو ئەو دواکەوتنـە بهێننەوە بەر چاو کە چەندەها ساڵە گیروەدەی کودویـن و ڕێگای پێشخستـن و گەشەکردنی لێ گرتووین .

ئاشکرایە ئەو ڕێبازەی لـە عێراقدا گیرا بۆ ڕامالینـی ئەو دەروە سامناکـە کوشندەیە کۆسپێکـی زۆری دزواری هاتە ڕێ «بـەلام » بەهۆی دانانی ئەو پلانـە کونجاوانە کە لە ئەنجامـی تافیکردنەوەو لێکۆڵینـەوەی چەند ساڵەی پێش هەڵمەتەکە هاتەدی توانرا بە ئاسانـی بەسەر ئەو کۆسـپو گیروگرفتانەدا زاڵین کە لـە پێش ڕێبازەکەدا هەبوو کـە هەر ئەمەش بووە ڕێگـا خۆشکەرێك بۆ پێشـەوە چوونو کردنـەوەی (ئۆرانجانەی میللی) لـە عیراقدا .

وەبۆ زیاتر هەنگاونـانو باسکردنو دەرخستنی ڕووی ڕاستی ئەم مەبەسـتە زنجرەیەکی لێکۆڵینـەوە لەبابەت قوتابخانەی میللییەوە لە ڕۆژی ٢٢و١٩٧٩/٩/٢٣ لە بەغداد گیراو هەندی هەنگاوی نوێو باسی تێدا پێکـەش کرا مەبەستی سەرەکیـان دابەدەستەوە بۆ ئەنجامدانی بە شێوەیەکی ڕاستو دروست .

بۆ زیاتر ڕوونکردنـەوەو تێگەیشتنی تەواو لەم باسە بیروڕای هەندی لێپرسراوانو کارگیرانمان وەرکرت کە لەو بوارەدا کار دەکەن تا هەنـدی زانیاری بخەنە بـەردەم خوێندەوارانی ئازیز تـا کەڵکی لێ وەرگرن ، ولـەم بارەیەوە شتێکی زیاتر بزانن لە پێناوی بەرزەوەندی گشتیدا .

پێشەکی ڕوومان کـردە مامۆستا جەمال فەتاح کەریم) بەڕێوەبەری نەهێشتنـی نەخوێندەواری کە هەسـتی خۆی دەربڕێت بەرامبەر بـە بڕیاری کردنـەوەی قوتابخانەی میللی .

لە ڕاستیدا بڕیـاری ژمارە ٤٩٦ لـە ١٩-٤-١٩٧٩ بۆ کردنەوەی قوتابخانـەی میللی تەواوکەرو پاڵپشـتی یاسای نەهێشتنـی نەخوێندەواری « ژمارە ٩٢ » ساڵی ١٩٧٨ »ە کە مەبەستی سەرەکی پێ دێنەدیو ئـەو هەوڵو تێکۆشانەی کە دراوە لە پێناوی نەمانی نەخوێندەواریدا ئەبگەیە نیتە شوێنی خۆیو پەرە ئەدات بە خوێندنەکـەو ماوەی وەستاندنی خوێـندن نادات تا لە پلەیەکـی دیاریکراودا بمێنیتەوە کـە ترسی گەڕانەوەو بیـر چوونەوەی لێبکرێت . . . بەڵکو هەنگاو نانێکـە بەرەوپێشەوەو مەودایەکـی گەورە دەهێنیتە پێش ، کـە ئاواتو خواستی تێدا دێتـە دی . کە بەمە هەستی هەموو مرۆڤێکی خاوەن ویـژدان ئەجوڵیو پێویستە بـەو پەری تواناو خۆ لێبوردنـەوە هاریکاری بکاتو هـەوڵ بدات بۆ سەرخستنی ئـەم

بەڵام لەم چەندانەدا تەنهـا دەست نیشانی دەرچووانـی قوناغی کۆتایی کرا کـە وەربگیرین تا لە بە ردەوامـی لەسەر خوێندەکەیان وەربگرن وخوێندن تەواو بکەن لـە قوتابخانە میللییەکانـدا وەبێگومانم لەوە کە ئەبێت هەموو گەلی عیراق خوێندەوار بێتو خوێندەکە بگاتە ئـەو ڕادەیە کە هەموو کەسـێ هەست بکات بەو گۆرانکاریانە کە ئەمرۆ لە کۆمەڵگـای مۆرڤایەتیدا دێنە کایەوە .

مامۆستا جەمال بـە نسبەت تەمەنەوە هیـچ شتێك دیاری نەکراوە ئەمە چۆن دەبێت ؟

هەنگاوە پیرۆزە هاندەری ئەو فێرخوازانە بن کـە قوناغی کۆتایی تەواو ئەکەن تا بە زوویی پەیوەندی بکەنـەوە بەو پۆلەوە کە لە قوتابخانـەی میللیدا بۆیان دەکرێتـەوە وئاواتو خواستی خوێـنان بهێنینە دی ... مامۆستـا جەمال بە تەنها نـاوی دەرچووانی قۆناغی کۆتایـت هێنا کە بخوێنەوە .. ئـەی ئەو کەسانەی کە کاتی خـۆی گەیشتونەتە پۆلی چوارەمـی سەرەتایو پۆلەکانی سـەرو ترو وازیان لە قوتابخانـە هێناوە بڕیارەکە ئەیـان گرێتەوە ..؟

– ئەوەی ڕاستی بێت لـە پێشدا بڕیارەکە ئەیگرتنـەوە

– تا ئێستا تۆران لـە تەمەندا نەکراوەو هەر ئـەو تەمەنەیە کە یاسای نەهێشتنی نەخوێندەواری دیاریکردووە لە «١٥ تا ٤٥ ساڵ» دەبێـت بەردەوام بن لە سـەر خوێندن .

لە پاشدا داوامان لە کاك محەمەد حامید لێپرسـراوی بەشی قوتابخانەی گەلی لـە بەڕێوەبەرێتی نەهێشتنـی نەخوێندواری کرد کە باسێکی ئێستای قوتابخانە میللییەکانمان بۆ بکات ـ

– قۆناغی ئێسـتای قوتابخانە میللیەکان لە پلـەی دەست پێکردنایەو ئـەو لقانەی کە کراوەنەتـەوە پەیوەندی دارن بە مەڵبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریـەوە ومامۆستای تایبەتیان بـۆ دانراوە وکتێبو پێویستیان لەسەردا دابەش کراوە ،بەڵام کەمو کوڕیتەکی کەم هەیـە وەکو ئامادنەکردنی تۆمـاری ناونووسینو پێناسی تایبەتـی بۆ قوتابیەکان کە نیاز وایـە لەم ماوەیەدا بۆیان ئامـادە بکرێت

کاکەمحەمەد ـ ئەو کەسانەی کە وانەکان ئەڵێنەوە تەنهـا هەر مامۆستان یان فەرمـان بەرانیش بەشداری تێـدا ئەکەن

– وتنەوەی وانەکان بـە تەنها لە ئەستۆی مامۆستایانـە چونکە شارەزایەکی تەواویـان هەیە لەوانە وتنـەوەدا وئەتوانن بە تەواوی کارەکە بە ئەنجام بگەیەنن

لە پاشدا لە خوشکـە (دلسۆز محەمەد فەتـاح) لێپرسراوی بەش «ئەژمـار ـ ئەحصاء» مان داو کرد کـە ژمارەی وباسێکی قوتابخانـە میللییەکانمان پێ بلێت :ـ

بڕوانە : ل : ٧

ڕحیم سلیمان — محمد حامد — مسعود محمد

خوێندەواری ئاخۆ..شتر

سەردەمی خوێندن مرۆڤـی نوێ ، ژیانی نوێ برایەتـی نوێ دێنێ بۆیە بۆ خوێنـدن چەندە هەوڵ یدەین ئەوەنـدە چەپکە ڕوناکی وەدەسـت دێنین ، هەوڵدانمان بـۆ نەهێشتی نەخۆێنـەواری هەوڵدانە بۆ بیرکردنـەوەو سەربەستییەکی نوێ هـەر لەبەر مەسەلەیەکی ئـەوەندە پیرۆز سەرمان لە مەڵبەنـدی نەهێشتنی نەخوێنـدەواری ژمارە (١)یەکی قوتابخانـەی سازانی کچانی گوندی نـوێی عەنەبدا

بنەڕەتی دروستبوونی کۆمەڵێکی بەختەوەر

لەگەڵ بەڕێوەبـەری قوتابخانەکە مامۆستا «چنور عثمان مەردان ،قسەمـان کردو ئەویش لە بـارەی نەهێشتنی نەخوێندەوارییەوە وتی : لای هەموو یەکێکمانـە ڕونە کە نەهێشتنـی نەخوێندەواری هەوڵدانە بـۆ لە باوەش گرتنـی شارستانێتییەکی نـوێ خوازانەو لەبەردەم هەتـاوی خوێندەواریـدا چرۆیـی پێشکەوتنێکی سەردەرێنێو جیهان سەوزد ەکاو ئەوەش پێویستە بلێم گـەلـی کوردمان هەر لە دێـر زەمانەوە بەدوای سەردەمێکی ودا دەگەڕێ وخـەوی پیرە دەبینێ ڕەنگ دانـەوەی ئەم ڕاستییەشمان لـە کانی شیعری شاعیـرە گەورەکانمانەوە سـەرچاوە دەگرێو فێر خوازەکانیشمان لە بەردەم ئەم ڕاسـتیو دلسۆزیەدا سودیان کردووەو سەرکەوتنیشمـان لە ٩٠٪ سەدا نەوەد دەبێـتو بۆ ڕێژیەکی باشتریشـس بەردەوام لە هەوڵداین .

● چنوورخان چەند فێـر خوازتان هەیەو غیاباتتـان چۆنە ؟

ـ ئێمە «٢٠٠» دوو سـەد قوتابیمان هەیەو مەسەلـەی دوا کەوتن (غیاباتیشـس) وابزانم بەستراوە بـە ڕێبازی تایبەتی خۆمانـەوە و باشترین شتیش پشـت گرتنو ڕێز لێنانو ئێمـە ئەتوانین خەزێکی گـەورە بخەینە بەردە» فێر خـوازە ـ کانەوە تا لەو مەسەلەیەشـس ڕزگارمان بیت هەندێ شتـی تری وەك نەبونی ئـاوو نەخۆشی کاری کردۆتە سەر دواکەوتنی فێر خوازان .

لیلی عثمان — بەیان حمە صالح — قومری محمد — شەوبو فتح الله

ئنجا دوابەدوای ئـەو مامۆستا «بەیان محمد صالح وتی :

تا ئێستا بە ئێمـەو فێرخوازەکا نەوە توانیومانـە بەرهەمی باشی ئەم ماوەیەمان وەدەست بخەین چونکـە فێر خوازەکان بە تـەواوی لە مەسەلەی نەخوێنەواری تێ گەیینو زۆر کۆشاون خـۆیان لە گیانی ڕۆشنبیرییەکـی نوێدا دەبینەو لە گەڵمانـدا تێکەڵاوییەکی وایان پەیـدا کردوە ، کاتی واهەیە لـە ڕۆژانی پشودا زۆربـەی فێرخوازەکان سەرمان لـێ ئەدەنو کاتمان لە گەڵـدا دەبەنە سەر ئنجا مامۆسـت «لیلی محمد رشید وتی :ئێمە وەك ڕاستییەك لە گـەڵ فێرخوازەکانماندا هـەوڵ دەدینو پێمان خۆشـە دوا ڕۆژیان لە بەر چرای خوێنـدر ندا بەرنە سەرو خزمەتـی خۆیانو بنەماڵەکانیان بکەنو هیوا دارم بۆ لەمەولاشـس هەوڵو ماندرێتی هـەردولا زیاتر پەرە بەو ڕووناکییەبدەت کە چاوەڕوانی دەکەین ئنجـا فێرخوازێکی مامۆستا لیلـی زۆر زیرەکەو داوای پاشـە ڕۆژێکی ڕوناك دەکا لێمـان پرسی :

● **دادە ناوت چییە ؟**

ـناوم مریم فرجەو خەڵکـی دێی خەرپایێنم .

● **تۆ لە سەرەتاشەوە بـە حەری خۆت هاتی ؟**

ـوەخوا ئەوەی ڕاستـی‌وێ هێمە نەمانەزانی خوێندن واسە بەلام ئەلعان منیچ ئێـزم خوێندن ڕۆشنایییـەو نەخرێتەواری تاریکییە

● **چیتان پێویستە ؟**

– ئێم زۆر منالمان هەسو خرە کەرەت ڕێی خوێندمـان لێ ئەگەن لەبـەر ئـەوە داوا ئەکەین چەند کەسێکمـان لە قوتابخانەکەك بـۆ تەعین بکەن هەتا منالـە کاغان بۆ پەروەردە بکات .

● **تۆ ناوت چییە؟**

ـژیان قارەمان .

● **خوێندنت پێخۆشە**

ـئەرێ‌وەڵا پێمان خۆشـە ئەوسا قاگەزێکمان بۆ ئەهـات ئەسوایە یەکێکمان بانگـك بکردایەو دە هەزار پیاوەتـی تا بۆی بخوێندنیایەتۆ .

● **ئێوە هیچتان پێویسـت نییە ؟**

ـئێمە ئاومان نییەو واینە دنهاتە نوێکانداو حەوشەیچان نییە دنوای ئەمان – بەهیـە نادریش باسی حەزی خـۆی کردو یەك دوو پەرەش لـە کوردیی بۆ خوێند نیـەوە ئەویش باسی نەبونی ئـاوو هەوشەی بۆ کردین .

ئنجا لە دوای ئەمان مامۆستا قومری محمد رشید وتی . ئێمە ئێستا زۆر خۆمان بـە ئاددەزانین کە توانیمان ئـەم ناسینە پتەوە لە نێوان ئێمـە فێرخوازەکاندا دروسـت بکەیـنو باخچەی ئەو دلـە خاوێنەیان بە خوێندن ئـاو بدەینو تێکۆشانمان لێ پێنـاو دوا ڕۆژی ڕونی تەواندایـە مامۆستا شەوبۆ فتح‌اللەشـس وتی : ئێمە ئەبێت ئـەوە بسەلمێنین خوێندن سەرچاوی ڕبزو خۆشەویستیو هـەر بە خوێندن ئەتوانین دەستـی ڕمان بۆ دەردەکانی کۆمـەڵ وبۆ ئەو تاریکییە درێـژ بکەین کە ئەزنۆی پێشکەوتنی ئێمەی شکاندبوو هەموو داوای ڕوخانی نەخوێنـدەواری دەکەینو ئاڵای خوێندن لـە هەموو دڵێکدا هەڵدەکەیـن چونکە دڵو ڕوناکی بونـی یەکن . دوا جار مامۆسـتا ئاواز محمد حسن وتـی : پێویستە لە سەر گشـت مامۆستایەك تەواو بونـی کتێبەکەی مەبەست بێت هەوڵ ڕێبـازی تێگەشتنـی فێرخوازەکان بدۆزێتـەوەی چونکە ئەوە مەرجێکـی بەرپتییەو پێویستە مامۆستـا ئاسانترین ڕێگای مەبەسـت بێتو پەی بەکونو قوژبنـی دەرونی فێرخوازەکان بەرێت، ئێستا ئێمە کە لە قوناغـی ئاراو کردنداین پێویستـە ئەوان دەرگـای حـەزو ڕۆشنبیدیان لە ڕادەیەکـی باشدایەو هەر لە ژورە کەیدا دەستی بۆ چەند قوتابییەکـی زیرەك درێژ کرد لەوانـە : هیوا دلسۆزو سەرگـوڵو لاولاوو خزانو نجیبەو وتـی تا ئێستا قوتابخانەکەشمان ناوی نییە .

جبار حاجی کەریم

کۆمەڵێ قەوانی بەنرخ

لە سەر کردنەوەی هونەری کوردیی
زنجیرەی گوتارو لـێ کۆلینەوە

پاشماوەی ژمارەی پێشـوو

یەکەم :

● دیبوی یەکەم : بـە ناستەم چەند نووسینێك دەخوێندرێتەوە وەکو نـاوی کومپانییاکەو نـاوی عـەلی مەردان ئەفەندیی لەیلانیـی . بەلام ناوی گۆرانییێکـە ناخوێندرێتەوە . دەنگـێ لە قەوانەکەوە هەمان نـاوی گوتووە . هـەروەهـا (ئەڵڵاوەوەیسیی) بە کوردیی ژمارەیشی

● دیـوی دووەم : هەروەها . بەلام بەستەیەکە بە کوردیی .

ژمارەیشی : کە لە سەر قەوانەکەشـس هەڵکەندراوە وەکو ژمـارەی دیوەکەی تر .

دووهەم :

● **دیبوی یەکەم :** هەروەها . بەبیستنیشـس دەزانرێ کە دەڵێ « رۆحـم لەیلانـت قز – درناخ‌لار ترمز – = چاوەکەم کچـە لەیلانیی نیینۆك ئاڵ » کـە بە تورکمانیی گوتوویەتـیو کۆرسیش بۆی سەندووەتەوە. ژمارەیشی

● **دیبوی دووەم :** بە بیستن دەناسرێتەوە کە گۆرانییێکی تورکمانییە . (باسی قەلعەو ئونباشیی) دەکا .

ژمارەیشی :

تێبینی (١) : مامۆستا عەلی مـەردان دەڵێ : کومپانییای هۆمـۆ کۆرد پێش کومپانییاکانـی ترە ، واتە پێشـس ١٩٣٠ بەدووا . وەکو خۆیشـی گوتی ئەمە لە گۆرانییـە یەکەمەکانییەتی ، تەنانـەت گوتی : کەس لە پێش منـەوە ئەڵلاوەیسیی یان قەتاری لە سەر قەوان تۆمار نەکردووە.

تێبینی (٢) : گۆرانیی گوتنیی بـە تورکمانیی هەروەهـا بە فارسیی کە مەقامێکی نـەوای بە شیعری « نەزیریـی » شاعیر ناو لە لای کومپانییای سۆڤۆ (دەڵێ لە ساڵانـی پێش ١٩٤٠دا) یە ، بەڵگـەی چاکن بـۆ ناسینـەوەی کاروانی هونەری ئەو . بۆ

یادگاریش لێم پرسیی : ئایا ڕاسـتە – وەك خـۆم بیستومە – ئەو گۆرانییـە تورکمانییەی لە مـەڕ (لەیلانت قز – کچە لایلانی)ی پەیوەندیی بەو باسەوە هەیـە کە عاشقی کچە لەیلانییێك بووە ؟ گوتیی : عەشقێکـی هەرزەکاریی پاكو پیـرۆز بوو .

تێبینی (٣) : بۆ یادگاریش دەیگێڕینەوە کە ئەم گۆرانییانەی لـە لای رادیۆو خۆیشی نییە ، لـە لای خۆی شریتێکـی ئاهەنگێکی هەیە کە بـە عەرەبییو تورکمانییو کوردیی لە ئاهەنگێکی تایبەتیدا لـە ساڵانـی ١٩٦٣ – ١٩٦٤ دا گێراویەتی . (وەکو خۆی بۆی گێڕامەوەو گوێشـم لێ بوون) .

(٢) – سەیـد عـەلی ئەسفەری کوردستانیـی : « ٣ » قەوانی کومپانییـای (پۆلیفۆن = دوو ژمارەیشی هەیە . لـە لاپێکیانەوە بە خەتـی فارسییش نووسراوە : بـرق پر شدە – صفحات .. لـە ناوەندیی قەوانەکەدا لـە قەراغەوە ساڵی چاپ کـردن نووسـراوە : ١٩٢٩ = . نیشانەی

ئەم کومپانییاشە ئیگارێکی ڕوون کەرەوەیە لە سـازێ دەچیو دەوراندەوریشـی نووسراوە (موسیقـەی پۆلیفۆن =

قەوانەکانیش ئەمانەن کـە ناوی سەید عەلیو گۆرانیـی بەئینگلیزیی نە نووسراوە : یەکەم :

● **دیبوی یەکەم :** کردی حجاز – ١ – (= بەشی یەکەم) ژمارەیشـی :

● **دیبوی دووەم :** کردی حجاز – ٢ – (بەشی دووەم .

دووەم .

ژمارەیشی :

دووەم :

● **دیبوی یەکەم :** کردی سە٣گاه – ١ – (= بەشی یەکەم) . ژمارەیشی :

● **دیبوی دووەم :** کردی سـە٣گا – ٢ – (= بەشی دووەم) .

ژمارەیشی : (وەکو دیبوی پێشـوو) .

سێیەم :

● دیبوی یەکەم : کـردی بیداد – ١ – (= بەشـی یەکەم)

ژمارەیشی :

● دیبوی دووەم : کـرد بیداد – ٢ – (= بەشـی دووەم)

ژمارەیشی : (وەکو دیبوی پێشەوە) .

تێبینی : (١) : ئەم گۆرانییانەمان پـێ نەنووسراوەتەوە کە هێندێکی شیعری : مەولەوییە . بەغدا نەبووە .

تێبینی (٢) : نیشاندانی ئەم قەوانانـە بۆ ئەوەیە کە ڕوون ببێتەوە ، ئەمانە ئەسڵنو هەر قەوانێکی تر کۆ پێیەن وەکو قەواتەکانی ئەم کومپانیا ئێرانییانـە (مولن روژ : سفارش کردسـتان . تهران – پشت شهرداری . « خێرایی : ٤٥ ») . هەروەها (اختصاصـی « خێرایی : ٤٥ ») .

تێبینی (٣) : لە ناو هەموو قەوانێـكدا وەك دەرکەوت هەر لـە لای ئەو کومپانییایە ساڵی تۆمـار کردنی قەوانەکان کـە ١٩٢٩ بە چاپ کراوە . ئەمەشـس بەڵگەیێکی بە نرخە .

تێبینی (٤) : خێرایی ئەم قەوانانـە ٣٣ ١/٢ . هەرچی قەوانەکانی پێشـوو وەئایندەشـس خێراییەکەیان ٧٨ خولە .

(٣) – سەعیید ئاغـا (= جزیری) . لە لای کومپانیای (هس ماسترس ڤۆیس) . یەك قەوانە .

● **دیبوی یەکەم :** گۆرانیی (شری نادر بگـی = شەڕی نادر بەگـی) .

ژمارەیشی :

● دیـوی دووەم : گۆرانیی (حیامان آمـان = هەی ئامان ئامان)

بڕوانە : ل : ٧

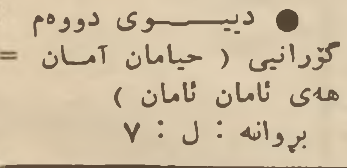

هاوکاری وکۆمەڵانی خەڵک

کەمو کورتی گوندێکی هـاوچـەرخ

● **هاوولاتی محمد رشید جاسم لە قەزای چەمچەماڵ لە نامەکە یا دەڵێ :**

– ئێمە لە گوندێکی تـازەی هاوچەرخدا لە قـەزای چەمچەماڵ دەژیـن و گوندەکەمان ئەم کـەمو کورتیانەی هەیە ، خۆزگـە لێپرسراوانی دلسـۆزی ئاوڕێکیان لە حالمـان دەدایەوە :

– خانوەکانمان حەوشەیـان نیە ، نەبوونی دیـواری حەوش لە بارەی ژیانـی کۆمەڵایەتیەوە بۆ لای ئێمـە تۆزی بارێکی گرانە .

– کۆڵانەکانی هێشتارێـك نەخراوە جا خۆزگـە بەردرێژ دەکرا چونکە لـە زستاندا بارمان زۆر گـران دەکا .

× × ×

لە گوندی عەنەبـی

– **هاوولاتی جمال محمود صالح دەڵێ :**

تکایە ئەم داواکاریـەم بخەبەرچاوی لێپرسـراوان : گوندی عەنەب سەربەقـەزای هەڵەبجە لە ساڵـی ١٩٧١وە کارەبای بۆ ڕاکێشراوە ، بەڵام تا نیستا کۆڵانەکانی تاریکـەو ئەم گوندەش لەبەر ئـەوەی گەورەیە خۆزگە چاری ئـەم ناتەواویەی بۆ دەکرا .

× × ×

هەڵبجە بـەوێنە

● **نامەکەی هاوولاتـی شمس‌الدین رشید قوتابی لـە پۆلی سێی ناوندی لـە هەڵەبجە ، سکاڵا دەکالـە** دەست بایەخ نەدان بەیـاكو خاوێنی ناوشاری هەڵەبجەو نەبونی زێراب لـە زۆر شەقامو کۆڵاندا کە ئـاوو چڵکاو بەتەواوی خەڵکیان بێزار کردوە ، ئێمـە لێرەدا یەکێ لەو وێنانـە دەخەینە بەرچاو کەبـرای ناوبراو بۆبەڵکە ناردویەتـی وێنەکەش لە گەڕەکی «کانـی تولکە » گیراوە ، بە ئومێدی ئەوەی لێپرسراوانی بەڕێـز ناوڕی دلسۆزانە لەم وەزعـە بدەنەوە کە پەیوەندی بەبـاری ژیانی ڕۆژانەی خەڵکـەوە هەیە بە تایبەتی لـە ڕووی تەندروستییەوە .

× ×

بەخێرایـی

● بۆ « دوو قوتابـی ئامادەیی پیشەسـازی ١٧ی تەموز» لە سلیمانی برایان ، حواستەکانتان زیاتر بەڵگـەی ڕاستەقینەیی دەبێ‌گەر نـاو ناونیشانی خۆتان بنووسن .

دەرگەهەك بو وەخونی

● سالم سلیمان حاجی ●

وەکو ئەم دزانین هوزانا هەڤچەرخ ناکەڤیتە دبن چ (قالەب) و هزرێن دروستتری ، ژ بەر هندێ ئەم دبینین کو گەلەك جورە هوزان یێن دیار بوین پشتی هوزانا نوی بسەرکەفتی .. هوزانا برادەر « مؤید طیب » (وەرە بارکەین ...) ئەوا ل (هاوکاری / ژمارە ٢٠-٨-٧٩) بەلاڤ کری ، ئەم دشێین بێژین کو ژ رەنگێ هوزانا دەرامی یە کە ئەوژی رەنگەکێ پێشکەفتیە ژ دەنگێن هوزانا نوی . لێ دسەر هندێرا مە دڤێت بێژین کو نە هەمی هوزانێن گێنگێشە دناڤدا دکەڤنە دبن ڤی رەنگی ، چونکە ئەڤ ئامراز ژ وی کراسێ مە کریە بەر فرەهترە .

بەری هەمی تشتا دڤێت بزانین کو چ جوداکرن (فصل) چێ نابیت بکەڤیتە نابەینا ناڤەروك و روخساریدا (الشكل والمضمون) . چونکە چ ژ وانا بتنێ مە ناگەهینتە هوزانا نوی : بەلکو دێ هندەك ڤیرەت و ڤیری و گازیا دەتەمە ، ئەگەر مە لایێ ناڤەروکی بتنێ گرت . یان دێ هندەك ئاڤاهیێن رند و جوان قەشەنگ -لێ دبێ بنیات و بی بها- بو مە چێ کەت ، گەر مە لایێ روخساری گرت .. ڤێجا ژبەر هندێ دڤێت ناڤەروك و روخسار لگەل ئێك ئاڤاهیەکێ گوگراندی و جوان بدەتە مە .

× × ×

نووکە ئەم دێ دەست هاڤێینە هوزانا (وەرە بارکەین ...) .. ئەم دێ بینین کو یا بریتی یە ژ : پێشەکی یێ و گێنگێشێ :

پێشەکی (المقدمة) پارچەکا خورستی یە و لێکدایە ، دەست هاڤێتنەکا ئازە – ژ لایێ کێشی ڤە – باش هێدی هێدی گران دبیت .

(وەرە منو هائینێ ئەڤێ گەرمێ و ڤێ ئەڤینێ).. یا راستی من هزردکر : هوزانڤان لڤێدێ بانگ و گازی وی مروڤی دکەت ئەوێ هوزانا خۆ بو پێشکێش کری .

لێ هوزانڤانی گوتە من کو ئەڤە قەسەکا بکارئینایە دکەلەپورێ کوردیدا ، و گەلەك یادیارە هەر وەکو دبێژن : « دێ وەرە منو (فلان تشتی) » دجهێ نەراریبین و چ ژێنهاتنێ .. ئو ئەڤ دەست پێکرنە بو مە دیاردکەتن کو هوزانڤان نەی – رازی یە و بێ بخەمە .

(منو دیجلەی) هوزانڤان دبێژیت (رێکا خۆ یا هنداکری / ئەمێ ژ زوزانا تێینە خار) .. ئەڤە گازندەنە ؟! نەء .. بەلکو ئەڤە بشاڤتنە و رێك دیار – کرنە (لێ بشێوەکێ خەمگین ، چنکو ئەگەر پسیار کەین بوچ وەهە رێکا خۆ بەرزە کریە ؟ دێ بێژیت (ژ دەردێ عەشقێ / ژ ڤی دەردێ هۆ یێ دژوار).

هەر وەك مە گوتی هوزانڤان یێ بخەمە و ئەڤ زوردا هاتنەخار نە بدلێ وی یە ، ژ بەر هندێ دبێژتێ : رێك هنداکرن و ، گازی دیجلەی دکەت دا بارکەن (ژ ڤی واری) ..

دیسا ئەم دشێین بێژین کو ئەڤە هەتا ڤێری (.. ئەمێ ژ زوزانا تێینە خار) پارچەکە و کێشا وێ یا جودایە ژ پارچا پشتی وێ تێت . لێ دەزیەکێ زراڤ ڤا هەر دوو پارچا پێکڤە گرێددەت :

(دیجلە ئاڤە لئاڤێ دگەریت) (ئەژی تێهنم دگەرم) مە گوت کو هوزانڤان یێ بخەمە . ئو لڤێرە نێزیکی « رەش – بینینێ » دبیت : چونکە هوزانڤان یێ دبینیت کو هەمی کار و بزاڤێن وی ژ قەستانە و چ پێڤەناهێت . ئەو تێهنە ، یێ بێ هیڤی و بێ ئومێدە .. ئو یێ لدویڤ تێهنێ دچیت ، یێسوتن و بێ زاریا خۆ موکم تر لێ دکەت . لێ هوزانڤانێ مە لڤێرە ژی خۆ ژبیر نەکریە و نەکەتیە دبن « رەش – بینینا » خار و نەراست ، چونکو ئەو دترسیت بدەردێ دیجلەی بمریت و ، ئەڤ ترسە ڤێ چەندێ دخازیت ، یانکو : ئەوی نەڤێت بمینیت لتێهنێ بگەریت ، مینا دیجلە لئاڤێ دگەریت .. هلبەت ئەڤەژی هەڤبەر کرنەکا جوان و تازەیە لنابەینا تشتەکێ (مادی) وتشتەکێ (معنوی) (ئاڤ / تێهن) .. ئو ئەڤ جورە هەڤبرکرنە گەلەکا بەلاڤە دهەمی تورو ئەلەپورێن جیهانێ . وەکو (ناظم حیکمەت) دبێژت :

جوانترین بەحر .. ئەوە ئەوا مە نەدیتی
و جوانترین ستێر .. ئەون ئەوێن چاڤێ مە ڤێ نە کەتی
و جوانترین هوزان .. ئەوە ئەوا من هێشتا نە گوتی ..

نووکە ئەم دێ دەست هاڤێینە پارچا دووێ ژ ڤێ هوزانێ ، ئەو ژی یا بریتی یە ژ دوو دەنگا (دەنگێ هوزانڤانی و دەنگێ دیجلەی) :

١/ دەنگێ هوزانڤانی :

(وەرە دیجلە / وەرە رویبارێ دین و هار / وەرە بارکەین ...)

لڤێرە سێ جارا (وەرە) هات ، جارەکێ لگەل ناڤێ « دیجلە» جارەکێ لگەل پەسنێ « رویبارێ دین و هار »و جارەکێ لگەل « فرمانی » بارکەین .. ژبەر هندێ ئەم دبینین کو ئەڤ دوو بارەکرنە جوانا هاتی و چ کارتێکرنێن خار تأثیر سلبی تێ نەکریە ..

(چ وارەکێ گەرمە .. گەرمە / وەرە بارکەین) لڤێرە ژی « گەرمە » دوو بارد بو لێ سەر هندێرا ، ئەم نەشێین بێژین کو ئەڤ دووبارە کرنە تشتەکێ زێدەیە و نەی جوانە .. چونکە ئەڤ دووبارەکرنە نەرازیبینا هوزانڤانی دیاردکەت ژ ڤی وارێ هندێ گەرم ! ..

(رێکا منو تە) ئەی دیجلە (گرتی یە / پڕی مژە) هوزانڤانێ مە خۆ ژبیرناکەت ، بەلکۆ ئەو یێ ڤان هزرو بیرا لگەل دیجلەی دکەت چونکو ئەو یێ بئێش و خەمە (عەشق و ئەڤینا ڤی واری / خودان کوژە) وەلێ ئەڤ ئێش و بدین و ئەڤ عەشقا دژوار نابیتە ئەگەر بو « رەش – بینین »و پاش کەفتنێ لدەڤ هوزانڤانی (وەرە سەر ئەڤراز بچین و/ بێ گۆلا وانێ بگرنژە) .. جەرگێ خەباتکەرو راست هۆسا دیاردبیت : بێ گازی و ڤیری و ، بێخاپ و درەو ..

ڤێجا – وەك مە گوتی – ئەڤە بانگەکە بو نەراوەستیانێ و بزاڤێ (وەرە سەر ئەڤراز بچین) .. لێ پشتی هنگێ ئەڤ بانگە بێ دیجلەی بتنێ دمینیت (بۆ گۆلا وانێ بگرنژە) ئەم پسیار کەین بوچی ؟ بوچی ژ باسێ دووا (بچین) ڤەگوهاست بو باسێ ئێکی (بگرنژە) ؟!

ئەم دشێین بێژین کو « دیجلە » نیشانەکە .. یێ بوی جهێ ژێ دزێتن (وانێ) گرێدایە .. هوزانڤان نەی گرێدایە بچ جهێن تەنگ : بەلکو کوردستان خڕ جهێ وی یە . ژبەر هندێ گوتە « دیجلەی » دا بۆ گۆلا وانێ بگرنژیت ، ئەو ژی دێ بۆ کوردستانێ خڕێ گرنژیت ..

ئەم دشێین ، دیسا ، بێژین کو هوزانڤانی خۆ بلێکئینانێ زەبکر « مژە / بکوژە / بگرنژە » ژ بەر هندێ هێلا وەسا .. ئو ئەڤ رامانە دروستترە .

ئەو چار مالکێن لدویڤ تێن نە لجهێ خونە ، یانکو چ مەبەست پێ نەبوون کو ئەو لوێدێ بن .. وەلێ هوزانڤانی نەڤیایە خۆ زحمەت دەت ، بەلکو یا بسڤکی وەرگرتی و چ خەم پێ نە خاریە ، ژبەر هندێ هۆسا هلهلی و بێ طەم هات .

٢/ دەنگێ دیجلەی :

ئەڤ دەنگە نەی خورستی یە ، بەلکو چێکرن و نەخۆیی «افتعال و تصنع »یاتێدا هەی .. ژبەر هندێ ئەم دبینین کو کێشا ڤی دەنگی تێتە گوهارتن گران دبیت) و ئەڤە ژی نیشانەکا بابەتی یە بو ڤێ چەندێ . هەر وەسا لڤێرە « لیکئینان » جهەکێ فرەه بدەست خۆ تێخیت ، ئەو ژی نیشانەکە بو هندێ ..

لگەل ڤا ئاڤێر و تێبینیا هندە وێنەیێن تازە و جوان یێن تێدا هەین . (.. ئەز رویبارەکێ هارم / ماهینەکا بێ لغاف و بێ هەفسارم) (من دوو چاڤێت رەش و بەلەك / وەلات و کوڤان و یارن) ..

٣/ دەنگێ هوزانڤانی دیسا :

(هەی هۆ دیجلە / هەی هۆ رویبارێ دین و هار / وەرە بارکەین ...) هەر ئەڤە ژی وەکو دەستهاڤێتنا دی بو ، لێ شووینا (وەرە) (چاڤێت بەلەك ئەم هێلاین و ئەڤروکە بو مە ناکەن /

ستاوبەریت عەشقا منو تە / کتن .. چریسکا ناژەنن ..)

هۆسا هوزانڤانێ مە گازی دیجلەی دکەت لدویماهی یێ .. لێ لڤێرە ژی هەر چەندە هندە وێنەیێن جوان یێن تێدا هەین (ستاو بەریت عەشقا منو تە کتن) .. (ئەڤینامە ... دارەك بو داسەکێ بڕی) ، وەسا یا دیارە کو نە دارشتنەکا خورستی و دروستە :

لڤێ پارچێ ئەم دشێین (چریسکا ناژەنن) راکەین .. چونکو تشتەکێ زێدەیە و چ بها بۆ مانا وێ نینە ، بەلکو پارچە بێ وێ جوانترە – ئەز دبێژم کارێ هوزانێ نە خۆیاو دیارکرنە ؟! –

هەر وەسا لڤێرە هوزانڤان یێ مژویل بوی بچێکرنا هندە وێنەیێن رند و جوان ، بێی کو بکەتە دبەر ئێك بدارشتنەکا لێکدای ، بەلکو هەما یێن هێلاین بەردای ، ئێك لدویڤ ئێکێ تێت و ، هتد !..

(وەرە دیجلە / وەرە پێلێت خۆ سیارکەین /بخەم و کوڤان و برینێت خۆڤە بارکەین .) .. ئێدی بەسە خەم و کوڤان . وەرە بارکەین ، مە نەڤێت ئەڤینا ژ قەستا ، مەژی یارەکا راست و دروست دڤێت .. هۆسا هوزانڤانێ مە پرسیار دیجلەی (کیڤە بارکەین؟) ددەت .. چەوا کیڤە بارکەین ؟ بهێجەتا (من دوو چاڤێت رەش و بەلەك / وەلات و کوڤان و یارن) نەء .. وەنینە (چاڤێت بەلەك ئەم هێلاین و / ئەڤروکە بو مە ناکەن) ئەڤەژی نە «رەش –بینینە » بەلکو ئەڤە بەرێ خۆدانەکا راستە بو « واقعی »و چەلنگی یە : چەوا مروڤ دێ شکەستن و کوڤانێن چ ژێنەهاتنێ دیارکەت و دانتە بەر خۆ ؟ ئەو تشتەکێ بزەحمەتە .. لێ هوزانڤان وەسا نابینیت (وەرە پێلێت خۆ سیارکەین / بخەم و کوڤان و بدبنێت خۆڤە بارکەین).. نە دوو چاڤێن بەلەك و نە چ تشتێ دی ، چێ نابیت ببیتە ئاستەنگەك درێکا مروڤایێ تێکوشەر بۆ سەرکەتنێ و ئازادیێ ..

دویماهی یێ مە دڤێت بێژین کو هوزان – کە کارەکێ هونەری یە – چێ نابیت – وەك مە گوتی – چ جوداکرنا بێخینە نابەینا ناڤەروکی و روخساری ، چونکە ئەڤنە دگەل ئێك دبنە ئەو کارێ هونەری ، ئەو هوزان ..

هەر وەسا – لدویڤ ڤێ چەندێ – ئەم نەشێین خۆ بدەینە هوزانێ : مالك ، مالك .. یان پارچە ، چنکو یا دروست ئەوە ئەم بەرێ خۆ بدەینە هوزانێ خڕێ ، کە ئاڤاهیەکێ هوبەری بە دڤێت ژ دەرڤە یێ دروست و لێکدای بیت .

ژبەر هندێ ئەم دبینین کو هوزانا نوی یا هەڤچەرخ ئاڤاهی یەکێ بزەحمەت و گەلەکێ هویرە (دقیق) نە وەکو گەلەك هزر دکەت . هوزانێن برادەر «مؤید » بۆ مە دیاردکەت کو هوزانڤەدای هندە چەوت و کێماسی تێدا هەبوون ، ئەوژی تشتەکێ خۆیی یە (طبیعی) ، چنکو هوزانڤانێ مە یێ لئاخەکا ساڤا دکولیت و ئەم ڤێ بو وی ژبیرناکەین و دڤێت ئەم ژبیرنەکەین .

× × ×

لێڤێت زینێ

صدیق شرۆ فروری

هو بهارا سالێ بێتن
ئەی رێڤنگێ شەڤێت هەیڤبن
ب رێکێ تێتن
م بگەهینە گوڕێ زینێ
هوزانڤانەك
دوو هەلبەستا لسەر کێلیا وێ
ڤەدا ڕێتن
یا شڤانەك
ب دەنگەك بلند گازیکەتن
زینا دەلال یت بێریڤان
مەمێ ئالا ژخەو راکەتن
ڤینا دروست
ناف تۆلازا بەلاڤکەتن
م دڤێن باران
م دڤێن سیپەل
ئەز نارەڤ
وەکی چیچکا لبەر سیڤاندا
خۆ ددەمە بن
م نەڤێتن ئەو بهارا سالێ بیتن
ئەگەر دیسا
ژنێت جوان
م ژ خەو راکەن
پەرداغێ مەی دلەبم راکەن
ئەز پەیکێ مەمێ وێرم
بێ گوتیسە من :
بێژنە زینێ ئەز ناهێلم
ئەوان لێڤا کەس بمێتن
ئەوان ڕانێت قەدیفەیی
کەسێ چەپەل ب سەردا بێن
هەڤالینیا گوڤا ناکەم
یا بیسا کەم
یا مارا کەم
نەیارا کەم
نەختێ زینێ دا ژ من بێتن
ئەز ناهێلم ژ دەیکێ پێڤە
لێڤێت شرین کەس بمێتن
ژبەر خەلکی مایی
من نەڤێتن
ژ زینێ پێڤە من نەڤێتن

دوو سەرێت بەرانا دڤێ دێزەکێ ناکەلن

- جعفر ابراهیم -

جارەکادی ..
من گو لێ بو
یێ ڤەدگێرن :
دووا هەوە هەر بئێکی یە ..!
من دەست دانا
سەر برینێ ئو من زانی
سڕکا خوینێ ژ کیرێ یە !!

× × ×

نەهو دەها چو پێ نائێت
ئێکێ جارا ..
ئێکێ بێ دوو ..
کەوێ دچیتە وارگەهێ خو ..
کەوی دچیتە وارکەهێ خو ..
لبەر نزارا ..
بئێك ئاواز هەرێ دخوینیت .
شەهلیل لسەر تاکێت دارا ..
بو ئێك دلدار ،
یێ کوریکا خو دهەژینت
خودێ لئاسمانا یێ دبینیت
ئێکی جارا ..
ئێکێ بێ دوو
نیکلێ چاڤێ چەند نەیارا
هەر بمینیت ...
هەر بمنیت .

× × ×

ئێکێ جارا ..
ئێکێ بێ دوو
تو بخو دزانی
تا بر نەبیت ..کەرێ پەزی ..بەلاڤ نەبیت
ئەرزان نابیت
پێشەنگ بەرانەك بتنێ یە
پێشەنگ بەرانەك بتنێ یە

نارینك

● ادریس جەلکی ●

تێتە ب کارئینان بۆ وێ سترانێ یا ب دەنگەکێ نارینك بچویك کرنا پەیڤا (نارین) ە

ڤەهیلایی و ئاوازەکێ نەرمێ گران تێتە گوتن ، جهێ وێ دەواتن ب تایبەتی دبەر بویکێ زاڤارا ،

ئەڤ رەنگێ سترانێ یا ژنایە پتر ژ مێرا ، لێ ل هندەك دەڤەرێت کوردستانی وەکی پنیانشیا ل کوردستانا تورکیا ، و نهێلیا ل کوردستانا عیراقێ مێر ژی وەکی ژنا د بێژن .

نارینك یا هاتیە گوتن ب گەلەك تشتا ، بو نمونە ئەڤە نارینکەکە یا هاتیە گوتن ب کوچەکێ ڤە – ڤەگوهازتبی و دا بیتە بویك – لێ بابێ بێ وەغەرێ هات و هەشا ئەلباکێ د گەل خو ئیناو ، مرنا رەش ب سەر دا هات و لێ بی مێڤان ،

دیسا نەگەهشتنا ئەڤیندارا نە تشتەکێ کویڤیە د تۆرێ کوردی دا بەلکی گەلەکێ کەهی یە ، هەروەکی سەیدایێ فیصل مصطفی حاجی گەهشتی یە ڤێ راستی یێ دەمی د هوزانەکا خودا دبێژیت :

(چاڤێت تە دەریا ئەڤینێ
دلێ من پاپورا ژینێ
ئەم کەڤتینە بەر سوپەلا
سەراڤ دویرە ناگەهینێ .)

ناڤێ نارینکێ (سینەمە) دیسا د بێژنێ (سەرکێ زاڤای) ئەو کوچکا ئەڤ نارینکە پێ هاتی یە گوتن ناڤێ وێ سینەم بی ...

ئەڤە دەقا نارینکێ یە :

((١)سینەمێ مال ڤەڕێکر
ئەو ب خو مال شینەوارا
رینشت و کوفی چێکر
تیتێ پالدا گوهارا
ئەز دا یارێ رامیسم
سوبەیان و ئێڤارا

× × ×

سینەمێ حال ڤەڕێکر
ئەو ب خو حال بانەهی یێ
رینشت و کوفی چێکر
تیتێ پالدا ئەنی یێ
ئەز دا سینەم رامیسم
خەلك هاتنە بەهی یێ
سینەم دووڕوو ماری
یا د نیڤەکا بەحری دا

ئەزێ چومێ ب غەوازی
نەهنگەك کەڤتە رێدا
ئەز دا گەهمە مرادێ
فەلەکێ چەرخەك لێدا

× × ×

سینەم حەودا رحانا
من بو دلکێ خو کری
شەڤ باکێ شەڤێ لێدا
کاتە ل کاتێ فەکری
دای گوری وێ مەندالێ
یا سینەم تێ ڕاکری

× × ×

سینەم حەودا رحانا
من بو دلکێ خو چاندی
شەڤ باکێ شەڤێ لێدا
کاتە ل کاتێ بزداندی
دای گوری وێ لاندکێ
یا سینەم تێ هژاندی

× × ×

بێژنە بابێ سینەمێ
سینەموکا نەخوشە
دێ بێژنە هوستاکارا
دا چێکەن کێلی فەرشە
دێ بێژنە مشك و مرا
دا نە خون خالێت رەشە

× × ×

بێژنە بابێ سینەمێ
سینەموکا تاوی یە
دێ بێژنە هوستاکارا
دا چێکەت کێلیێت نوی یە
دێ بێژنە مشك مارا
دانە خون خالێت روی یە

× × ×

دێ بێژنە قەبر کولا
قەبرێ م ل ملا تەنگە
فەرشێ سەلیم دانایی
لێدان توپ و تڤەنگە
دێ بێژنە مشك و مارا
دانە خون خالێت شەنگە

× × ×

دێ بێژنە قەبر کولا
قەبرێ م ل ملا کویرە
فەرشێ سەلیم دانایی
لێدان توپ و خابیرە
دێ بێژنە مشك و مارا
دا نە خون خالیت هیرە

١ – ئەڤ نارینکە ژنەکێ یا بۆ من گوتی ژی یێ وی (٦٥) سالە داخازا ژ من کری کو ناڤێ وێ نە بێژم .

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی دەقی وتەکەی سەرۆکی فەرمانڕەوا صدام حسین

لە کۆلیجی ئەندازیاریو پزیشکی .. لە نێوان ئاداب وکۆلیجێکی تر ، هەر چەندە ئەوانەی تەلەفۆن دەکەن دەزانن کە وەرگیران بە نمرەیەو بە شەرەفەوە پێتان دەڵێم کە ئەم ساڵ تاکە قوتابییەك لەم مەرجانە بەدەر وەرنەگیراوەو یەکسانی تەواوەتی لەنێوان عیراقییەکاندا هەبوە لە کولیجیو ئامۆژگاکان بەپێی ئەو مەرجانەی کە بۆ ئەم کۆلیجو ئامۆژگایانە دانراوە ، تەنیا یەك قوتابی نەبێ کە باوکی ئەندامە لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا و بەر لە دوو ساڵ بڕیاردرا کە ڕۆڵەکانی ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەربگیرێن ئەگەر پێویستیان بە وەرگرتن بوو بەو مەرجە دەربچێو لە پێشەوەبوونی بۆ وەرگیران لە کولیجێکی تەنیا بۆ ئەوان ڕێگا دراوە چونکە ئێمە لەو باوەڕەداین کە ئەو مناڵانەی باوکیان پتر لە گەڵیاندان پتر چاودێری ئەکرێن لە منداڵەکانی ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش .

ئەزانن کە لە خانەی کچە مامۆستایان لە وەرگرتندا چەند مەرجێکی سیاسیو هی تری زانستی هەیەو لە گەڵ ئەمەشدا کە بەعسی بن یان نا تەلەفۆنم بۆ دەکەنو دەیانەوێ بە بێ ئەم مەرجانە وەربگیرێن . نابێ خۆمان لە گەڵ ئەمە رابهێنین . پێویستە خۆمان شێوەیەکی دارپەرەرانە جێبەجێ دەکرێو پێویستە بۆ لە سەر ڕێز لێنانی یاسا رابهێنین مادام قانون بە شێوەیەکی دادپەروەری جێبەجێ دەکرێ پیویستە بۆ چەسپاندنی دادپەروەریی هاوکاری بکەین .

برانە نابێ داوای دارپەروەریی بکەن کاتێك بە سەر خەڵکی تردا دەچەسپێنرێ ونابێ داوای چەسپاندنی یاسا بکەن بە شێوەیەکی ورد کاتێك بە سەر خەڵکی تردا دەچەسپێو لۆمەو سەرزەنشتی یاساو داد بکەن کاتێك بە سەر ئێوەدا دەچەسپێزین . ئەمە نابێ .

ئاگادارییەکەی تر ئەوەیە کە داواکاری زۆرمان پێشکەش دەکرێ ، کاتێك سەر لە ناوچەکان دەدەین سکالامان پێشکەش دەکرێ ، بێگومان دیاردەی سکاڵا (عرائض)ڕاست نییە .

جێبەجێکردنی داخوازییە گشتییەکان

ئێمە کە سەر لە ناوچەیەك دەدەین نەهاتووین بۆ ئەوەی داخوازیی تاکە کەسی جێبەجێ بکەین بەڵکو هاتووین داخوازییە گشتییە بەکۆمەڵەکان جێبەجێ بکەینو پێویستە خۆمان لە سەر ئەوە رابهێنین کە بەزمانی بەکۆمەڵەوە بدوێینو بە ئەقڵی بەکۆمەڵەوە بیربکەینەوە هەروەها چەندین داخوازیی نارەوامان پێشکەش دەکرێت ، مووچەخورێکی عێراقی دەبێت تەماشای هەموو عێراق وەکوو ماڵی خۆی بکات .. داوا دەکات بگوێزرێتەوە لەبەر ئەوەی خەڵکی نەینەوایە .. دەبێت لە نەینەوا بێتو لە سەر دەوڵەتیش وایە لە سەر ئەم بنەڕەتە هەموو پرۆژەکانی بەجۆرێك دابرێژێت بەچەشنێك دەرچووانو کرێکاران لە نەینەوادا دەربچن .

دەبێت پرۆژە لە نەینەوا دروست بکرێت بەچەشنێك خەڵکیی نەینەوایان تێدا جێبێتەوە ئەگەر چی ئەم پرۆژانەیش ئابوورییانەیش نەبوون .. ئەمە ڕاست نییەو ناشبێت بێت .. حاڵەتێکی تر ئافرەتێکی مووچەخۆر دێتو داواکارییەك پێشکەش دەکات .. هاوڕێم .. گەورەم .. «مێردەکەم لە بەغدایەو خۆم لە حلەم لێم دەوێت مێردەکەم لەبەغدا بگوێزێتەوە حلە» ئەمەیش دیسانەوە نابێت .. بۆچی نابێت .

ئێمەیش لە تواناماندا نییە ئەم جۆرە حاڵەتانە وەدەست بخەین ناتوانین دەستووری (بنکەی) ژنومێردایەتی بۆ هەموو عیراقییەکان وەدەست بخەین بۆچی . چونکە لەپێشوودا ژمارەی ئافرەتە کرێکارەکان یەك لەسەد یان کەمتر بوون لەم ژمارەی لە عیراقدا بۆیە دەتوانرا شێوازی بنکەی ژنو مێردایەتی وەدەست بخرێت بەوەی ژنو مێردەکەی لەیەك شوێندا ئیش بکەن کەچی هیچ پرۆژەیەکی پەرەپێدانیش نەبوو .

پرۆژەکانی پەرەپێدان

لە حاڵیحازردا عیراق هەر لە زاخۆوە تا دەگاتە فاو پڕە لە پرۆژەی پەرەپێدان کاتێك مێردەکە ئەندازیاری کیمیاگەری دەبێت لە پرۆژەی عەکاشاتو ژنەکەیشی مامۆستا دەبێت . لە پرۆژەی عەکاشاتیشدا قوتابخانە نییە ئیتر چۆن دەتوانین ژنومێردەکە پێکەوە کۆبکەینەوە .. ئەمانە داواکاریی نارەوان .. برایان ئەمانە چەند بخوونەیەکن .. بۆ ئەوەی بە وورایی کردنەوە یارمەتیمان بدەن بۆ هەموو عیراقییەك بە ئافرەتو پیاوەوەو بۆ ئەوەی هەمووتان یارمەتیمان بدەن هەموو عیراقیەکان لە هەر کوێ بن یارمەتیمان دەدەن بۆ جێبەجێکردنی دادوەری لەبەر ئەوەی خۆیان دەیانەوێت بیانهێڵین یارمەتیمان بدەن بیانهێڵین ڕەخنەمان لێبگرن کاتێك دادوەری جێبەجێ ناکەین بەڵام کاتێك دادوەری جێبەجێ دەکەین دەبێت لەگەڵمان بن بەهەموو هێزێکەوە ئەگەریش بەیەك ئەقڵو بەیەك دەست لە جێبەجێکردنی دادوەریدا کارمانکرد ئەوا نموونەیەکی نوێ لە شوێنێکی نوێوە پێشکەش دەکەینو لە حاڵەتی نوێی نەتەوەی عەرەبەوەو نەتەوەی عەرەبیش پێویستیی بە نموونەی زیندوو هەیەو پێویستیی بەقسەی لووس نییە .

دادوەری لەژێر پەردەی قسەی لووسدا لە ناوبراو ئەوە بوو نەتەوە پتر لەیەك جار لەژێر دەواری نموونەی قەڵپدا خەنجەری لێدرا .. داوا لێکراوین لە نموونەکانماندا صمیمی بینو لە مەبدەئەکانماندا صمیمی بینو لە هەڵسو کەوتماندا صمیمی بینو نەتەوەی عەرەب نەدۆڕێنین ... نەك لەسەر بناغەی میللەتان یان ئایینەکان یان مەزهەبەکان یان تایەفەکان یان شارەکان .

پێوانەکانی کۆمەڵی نوێ

عیراقیەکان لە چوارچێوەی یاسای حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا وەکوو یەك وانو لە مەبدەئەکانی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا باشترینیان ئەوەیە پتر کاربکاتو لە کارکردندا وورد تر بێتو پتر دڵسۆزی مەبدەئەکان بێتو لە کەسانی تر ووردتر بتوانێت مەبدەئەکان دەبرێت .. ئەمانەیە پێوانەکانی کۆمەڵی نوێ وەك حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دیاریی کردوون .

بۆیە پێویستەو دەبێت برایان هەریەك لە ئێمە لەسەر ئەم بناغەیە هەست بکاتو هەڵسوکەوت بکات کە عیراق هەمووی یەك دەوارەو عیراق هەمووی ماڵمانە .. مووچەخۆری گوێزراوە لە بەغداوە بۆ کەربەلا دەچێت بۆ ئەوەی ئەرك ڕاپەڕێنێتو بەهەمان شارەزاییەوە .

ئێمە پتر لەمە هیوامان بەئێوە هەیە هیوامان بەئێوە هەیە کە هەر وولاتێکی عەرەبی یان زیاتر پێداویستیی پێتان هەبوو ئەوەندە ژمارە ئەندازیارو پزیشكو قوتابیو شۆڕشگێران دەڕۆن تفەنگو پێنووس هەڵدەگرنو .... مایکرۆفۆنی پزیشك دەبەنو دەڕۆن لەیەمەنو دەوڵەتی بەحرەین بەڵکوو لە ئەفریقیا لە دەوڵەتە دۆستەکاندا ساڵێك یان دوو ساڵ دەژینو دەگەڕێنەوە دەبێت ڕابێین ئەگەر ویستمان مەبدەئەکانو بەرجاوخراوە زیندووەکانی بۆ دوور ترین خاڵ بگوێزینەوە پێویستە بەوە ڕابێین نەك تەنیا عیراق بەماڵی خۆمان دابێینو بەو پێیە بجووڵێینەوە بەڵکو ڕەنجو ئەرکەکانمان بگوێزینەوە . شارەزاییەکانمان بگوێزینەوە تواناکانمان بگوێزینەوەو یارمەتییەکانمان بگوێزینەوە بۆ هەر برایەکی عەرەبمان پێویستیی پێیان هەبێت یان دۆستەکانمان لەدەرەوەی وولاتی عەرەب .

دەبێت ئەی برایان پێتان ڕابگەیەنم کە ئێمە بەوپەڕی گەشبینییەوە دەڕوانینە پاشە ڕۆژ چونکە گیانی نەتەوە بە شێوازەکانیەوە دەبینین کە بە یارمەتی خودا دەبن چونکە مێژوو دێنینە بەرچاوو بەشێوەیەکی باش دەیبینینو چونکە سەیری تواناکانی نەتەوە پێکەوە لە دوا ڕۆژدا دەکەین ئەگەر چی لە کاتی ئێستادا بەش بەش کراوە .. چەندین دژواریتان بەتووشەوە دەبێت .. ناتوانین بەڵێنتان پێبدەین کە دژواریتان تووش نابێتو هەوڵتان تووش نابێت لەلایەن کەسانی دوژمنەوە بەڵام بەیارمەتیی خودا لە دژوارییەکان تێدەپەڕنو بەسەر هەموو دوژمنەکانتاندا زاڵ دەبنو ئەوەی ئەم گەلە مەزنەی هەبێت لە سەربەتی شانازیی پێوە بکاتو لە سەربەتی ئەمانەتە کە تا دواهەناسە بپارێزینو لەسەربشیەتی ئەرکەکە بەوورد دیو بەئەمانەتو بەشکۆمەندییەوە ڕاپەڕێنێتو مافی ئەوەیشی هەیە بەگەشبینییەوە سەیری پاشەڕۆژ بکاتو لەسەر ئەم بنەڕەتە ئەی برایان بەگەشبینییەوە سەیر دەکەینو دەڵێین عیراقێکی بەهێزی پەرەسەندوو بنیات دەنێین بنکەی سەختی نەتەوەی عەرەب بێتو بەبێ دریغیکردنو نووچدان بۆ بنیاتنانی قەڵای بەرزی نەتەوەی عەرەبو بیناتنانی یەکێتیی عەرەب لە ژێر ئاڵای مەبدەئە مەزنەکانی نەتەوەی عەرەبدا تێدەکۆشین .

والسلام علیکم ورحمة الله

راو (پاشماوە)

– سەری گوریس کورت بوو نەگەیشتە تۆ کابرای دوکاندار ئەمەی وتو قاقا پێکەنی .)

–وادیارە شالاوی قینی زەمانە خەریکە ئیفلیجتان دەکا .

– هەر وایە .

فەرەیدون یەکێ لە کەوەکانی گرتبوو بە دەستەوە .ملی بەپشتا شکابۆوە ، لەپی دەستی بە سەر باڵەکانیا ڕەت کرد ، جگە لە نەرمیو ساردییەکی بێگیان چیکەی هەست پێ نەکرد :

– هەر ئێوە گیرۆدە نین .

–دوێ شەو لە خەوما بەنرێکی زۆر باری بوو.. کەچی لە ناو بەفرەکەوە نێرگز سەری دەرهێنابوو ڕێچکەی مێرولەش بەسەر بەفرەکەدا لە ریزێ زەنگیانەی ڕەشی ملی کچێکی جوانی دەکرد .

ئومێد سەیرێکی مارفی کردو ڕوی دەمی کردە ئەوانی تر :

– گوڕینە دەزانن پیاو کە خەمی هەبوو بەهەشتی ئەلا دۆزەخە . هەر بەدوایدا فەرەیدون وتی :

– پێچەوانەکەشی ڕاستە بەڵام مارف ئاسۆی تاریکی خەیاڵی روناك دەبۆوە ، خۆرنشینی لێ دەبووەوە بەیانێکی رون ، سەرەتای قسەی ئەوە بو کە دەستیدا بە لادانیاو وتی :

– بەڵام من وا نیم .

–ئەی ؟

– داهاتو لە بەر چاوم روناکە ... ئەگەر توبا برواتە ئەوپەڕی دیناشس هەرهی خۆمە .

– حەز بەمەی دوایییان دەکەم .

– کەواتە هیچ .

– بۆ ؟!

– راوچی بەزەبیو سۆزی هەبێ هەرگیز نابێتە راوچی . ئەم دووانە لە کاتی نیشانەدا دڵو مێشكو مەچەکت دەلەرزێنن ، خۆ لولەکەش ئەمەندەی مویە جولا ئەوا ئاپێکیو برۆ بەخێر هاتی » . . حولە چەرچی کاری خۆی کرد؟ فەرەیدون ڕاپەڕیو کتێبەکەی دانا :

–هەر دەمزانی وای لێ دێ ... نە خەتای خولەیەو نە باوکی توبا ، دەردەکە هی ئەوان نییە ، توشی بوون . (ئومێد) تاپڕەکەی داناو زەردەیە وەك کەروێشکەی پەلە گەنمێ بە سەر رویا هاتو رۆی ، رویکردە مارف:

– پەیامنێری ڕۆژنامەیەك بووم ... کارێکی باشم ئامادە کردو ویستم بڵاوی بکەمەوە ، یەکێکی تر لێی دزیمو پاش ماوەیە بە ناوی خۆیەوە بڵاوی کردەوە .. توش ، خولە دەیەوێ توبات لێ بدزێ بەڵام وا کە مەبەستی سەرەکی لە کارەکەدا دیار نییە .

– راست دەکات ، ئەگەر دزەکەی لەسەر ئەو پێستی بڕی قایم بووەو بە هیچ تەڕ نەبووە بەڵام ئەم دەیەوێ لەسەرو هەموشییەوە پیاو چاك دەرچێو بە خراپە ناوی نەبرێ . فەرەیدون تاپڕەکەی گرت بەدەستەوەو میلەکەی بادا و ویستی بیشکێنێتەوە بەڵام هەرچەندی کرد بۆی نەکرا . «هێشتا لە گریسایە، تەقەی پێ نەکراوە .

– هی کوێیە؟

– ئیسپانی ... ئەوەتا ، نوسراوە تەماشای کە ».

– جاری وا هەیە ئەنقامێ زیاتری تیا دەهێڵێتەوە لە خوێندەوارێکی شت زان .

– شەرت بێ دینای لێی بکەم بە چەرمەچۆلەکە .

(ئەفراسیاو) باوەشە دارو چیلکەکەی لە بەردەم هەیوانەکە دا بەزەویداو کەمێ تۆز بەرز بۆوە .

ئومێد لەمە پەستی گرتیو بە جۆرێ کە تورەییو گاڵتە لە دەنگیا تێکەڵ ببوو وتی :

– قەت ئاقڵ نابی ، لە سەر خۆ دابنیشێو تۆز مەکە باسی جیتان دەکرد نادەی .

– منیش بزانم ئەڵێم سەری گوریس کورت بوو نەگەیشتە تۆ .

(– ئەوە شێتی ، بە هەمو ئەقڵتەوە قسەدەکەی ؟ ئەفراسیاومن هەرنەوکچەی جارانم ، بەڵام خۆت دەزانی لەگەڵیان چیم پێ دەکرێ ؟

– خۆت بگرە .

– ئەوەی لە توانامدا بوو کردم ئەی ئەمیش خراپ نییەو دایکم دەڵێ دەتوانی هەردوو لایانت خۆش بوێ .

– ئەبێ خانمی دایکت خۆی شتی وای کردبێ !!

کابرای دوکاندار بەدەم قسەی لە گەڵ دایکی دەکردو نرخی ژێر کراسەکەی دەستی دوو دینار بوو ونە دەهاتە خوارێ ، بە چاوشی ددیروانییە ئەمان .

– چیت پێ بڵێم ، ئێرە جێگای قسە نییە .. ئەمە لەباتی چاکە دایکی هات بەلایانداو بەروی ئەمدا گنشایەوە :

– ئەوە چییە ، باسی چی دەکەن ؟

سێ پەراوێزی پێویست .

● دەمەو عەسرێکی درەنگ هەریەکە لاڵ وپاڵ لێی کەوتبوون : فەرەیدون :– هەردوو قاچی درێژ کردبوو سەر سەکۆکەو لەشی لە خوارەوە . هەروەك سەرەو خوار هەڵواسرابێ ، لەمە دواین لاپەڕەی کتێبەکەیدا بوو .

ئومێدو ئەفراسیاو:–ڕاستو چەپ لێی نوستبوون ، بە جۆرێ ئاوشانو سەری ئومێد لە سەر سنگی ئەفراسیاو بوو ، هەر ئەمەش بوو کە ئەفراسیاو لە هەناسە دانا مرخەیەکی لێوە دەهات .

مارف :– هەرچەند ڕاکشابوو بەڵام بە ئاگا بوو ، لەوەدا بوو چۆن خەریکن دەبنە گۆشتی سەر چەبەر ، ... توباو ڕۆژانی سەر بێستانەکەو تریقانەوەو جریەی پڕ لە تاسەو خۆشی ، ئێستاش هەرکە دەسگیری بۆوە شەرتە هەر لەو ماڵەدا بێ کە ئەمڕۆ باوکی چۆڵی کرد .

● دوای سەعاتێ (کەریم) ی برای هاتو پێی وتن کە : ماڵەکە باری کرد . باوکی توبا هەرچی دارو پەنجەرەو دەرگای تیابوو دەری کێشانو ... ماڵەکەش بووە کەلاوە . بەڵام مارف بۆ ئەمە وتی :

– خوای ئەکرد تەختی دەکرد ... لە جێگاکەی خانوچکەیە بنیات دەنێم لەوسا دڵگیرترو قەشەنگتر .

● حەوت ڕۆژ دوای ئەمە کابرایە لە شار بەدوای کچەکەیدا لە سۆراخدا بوو.. بەچرپەو پەنهانی لەم خزمو لەو دراوسێو ئاسیاوی دەپرسی . دەترسا لەوەی شتەکە ئاشکرا بێو ئابڕوی بچێ .

سلێمانی ئابی ١٩٧٨

قەوانەکان پاشماوەی ژمارەی پێشو «پاشماوە»

زمارەیشی :

تیبینی (١) :

دیبوی یەکەم لاووکە .

دیبوی دووەم بەستەیە .

لە لای رادیۆی کوردیی بەغدا تۆمارن ، کە گۆرانیبێژی ئەو نەبووە .

تێبینی (٢) : سەعید ئاغای جزیری کابرایێکی زەحمەت کێش بووە . بەم زووانە بە درێژی باسی زبانو هونەری دەنووسینەوە کە شاعیری گۆرانیش بووە. لە لای ئەو کومپانییایەش زۆربەی گۆراینی تۆمار کردووە ، ناوی خۆیشیو گۆرانییەکانی بە پیتی عەرەبییو ئینگلیزی نووسراوە .

(٤) – مریەم خان (= جزیری).لە لای کومپانییای (هس ماسترس ڤۆییس) . یەك قەوانە .

● دیبوی یەکەم :

گۆرانی (چوما چیمنا بشریە = چوومە چەمنا بەشیرینێ) . زمارەیشی :

● دیبوی دووەم :

گۆراینی (ویسو ویستو = لێلێوسوو)ژمار یشی :

تێبینی (١) : ناوی خۆیو گۆرانییێکەی بە تیپی عەردبییو ئینگلیزی نووسراوە .

تێبینی (٢) : مریەم خان زۆربەی گۆراینییێکانی لە لای ئەم کومپانییایە تۆمار کردووە . خۆی کێیەو چەند گۆرنی گرتووە ؟ بەم زووانە لە گەڵ وینەدا ناوی گۆراینییێکانی دەگێڕینەوە کە ژمارەیە قەوانی ئەومان لە لایە . خۆیشیو ژیانیشی باس دەکەین . ئەم گۆرانی بێژی رادیۆی کوردیی

(٥) – محەممەد ئاغا (= محەممەد عارف جزیری) . لە لای (هەس ماسترس فۆییس) یەك قەوانە .

● دیبوی یەکەم :

گۆرانی (لاووکا عاشق بهاری = لاووکی عاشق بوهاری) . زمارەیشتی :

● دیبوی دووەم :

بەستەیێکە (ناوەکەی جووەتەوە) .

زمارەیشی :

تێبینی (١) : محەممەد عارف جزیری لە لای کومپانییای تر قەوانی تۆمار کردووە . بەڵام زوربەی گۆرانییێکانی لە لای رادیۆی کوردیی بەغدا تۆمارە . رۆژێکیش باسی قەوانەکانی دەکەین ! . ئێستا تەقاویتە !

(٦) – حەسەن ئاغا (= حەسەن جزیر) . لە لای (هس ماسترس ڤۆییس) . یەك قەوانە .

● دیبوی یەکەم :

گۆرانیی (لمینە . مقام ١ = واخ لە من) .

زمارەیشی :

بەشی یەکەم .

● دیبوی دووەم : بەشی دووەم . زمارەیشی :

تێبینی (١) : ناوی خۆیو گۆراینییێکە بە پیتی عەرەبییو ئینگلیزی نووسراوە .

تێبینی (٢) : حەسەن جزیری (تەقاویتە) لە لای کومپانیای کۆلومبیا ، چەقماقچی گۆرانیی تۆمار کردووە . لە دوا رۆژدا تەواوی باسی ژیانو هونەری دەنووسینەوە کە یەکێکە لە گۆراینیبێژەکانی سەرەتای رادیۆی کوردیی بەغدابەعەکسی محەممەد عارف جزیرییەوە کە درەنگ دەرگای لێ کرایەوە .

«٧»– خەلیل ئیبراهیم : (= خەلیل ئاکرێیی) یەك قەوانە لە لای کومپانییای : کۆلومبیا

تۆماری کردووە کە کۆلۆمبیا کومپانییایێکی ئینگلیزییەو نیشانەکەی نۆتێکی مۆسیقایەو بە پیتی عەرەبییو ئینگلیزیی ناوی خۆیو گۆراینیکەی نووسراوەو دوو ژمارەیشی هەیە .

● دیبوی یەکەم : نووسراوە (مقام – همك دشتانی = ؟) . بەشی یەکەم . ژمارەیشی :

● دیبوی دووەم : (بەشي دووەم) . ژمارەیشی (چووەتەوە ؟) .

تێبینی (١) : خەلیل ئیبراهیم لە لای کومپانییای چەقماقچی قەوانی تۆمار کردووە . گۆرانییشی لە لای رادیۆی کوردیی بەغدا تۆمارە . لە زباندایە . رۆژێ باسی دەکرێ .

تێبینی (٢) : خێرایی ئەم قەوانە ٧٨ خولە .

× ● ×

تەواو

قوتابخانەی میللیو چەند هەنگاوێکی نوێ (پاشماوە)

– ژمارەی ئەو قوتابخانە (میللی)یانەی کە تا ئێستا کراونەتەوە لە پارێزگاکەماندا گەیشتوتە «٦٣ قوتابخانە –٤٦– بۆ پیاوانو –١٤– بۆ ئافرەتانو – ٣ – ی تیکەڵاوو ژمارەی ئەو فێرخوازانەی کە پەیوەندیان کردووە بە قوتابخانە میللییەکانەوە «١٦١٩» پیاو «٥٣٤»ئافرەتن ژمارەی ئەم قوتابخانانە رۆژ بە ڕۆژ لە زیاد بوندایە بەهۆی دەرچوونی فێرخوازان لە قۆناغی کۆتای لە مەڵبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریو پەیوەندی کردنیان بەو قوتابخانانەوە . کە ئەمەش ئەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە خەڵکی ئارەزووی خوێندن ئەکەن پاش وەرگرتنی ئەو زانیاریانە لە بەڕێوەبەرو کارگێرانی بەڕیوەبەر یمان . سەرێکمان دالە بەڕێوەبەریەتی مەڵبەندی ١٧ تەموز کە دوو لقی قوتابخانەی میللی تێدایەو چاومان بە مامۆستا ڕەحیم سلێمان ئیسماعیل» کەوت بەڕێوەبەری مەڵبەندە کەو ویستمان بزانین ڕای چۆنە بەرامبەر بەو دوو لقە لە مەڵبەندەکەماندایە

–ئاشکرایە شۆڕشە مەزنەکەمانو سەرکردایەتییە قارەمانەکەی هەمیشە تێدەکۆشیو هەوڵ ئەدات بۆ پێشخستنی گەلەکەمانو بەدی هێنانی ژیانێکی ئاسوودەییو پڕ لە کامەرانی بۆ جەماوەرە بڕیاری کردنەوەی قوتابخانەی میللی بڕیارێکی شۆڕشگێرانەی گرنگی تربوو بۆ بەدی هێنانی ئامانجە پیرۆزەکانی شۆڕشو پێشخستنی گەلی عیراقمان ... ئەم کارە گرنگی لەوەدایە کە زیاتر زانیاریو بیرو هۆش ئەچەسێنێ لە مێشكو دڵی ئەوفێرخوازانەدا کە قوناغی « کۆتایی» یان تەواو کردووە چونکە ئەو ڕاوەی زانیاریو خوێندنەی لە مەڵبەندەکاندا فێری بوون ئەوەندە نیە کە لە ڕادەی پێویستدا بێت «ماوەیتی»

سەرۆك وەزیران « پاشماوە »

نیشوکاری ئیران بە هۆی ئەوەوە بووە کە نەیتوانیوە نیشو کاری خۆی لە ژێر باری ئەو دۆخە شێواوەی ئیرندا بەڕێوە بەوێت ، هەر لەم بارەیەوە ڕۆژی چوار شەممەی رابوردوو لە ئیران هەواڵ ئەوە راگەیاندراوە کە ئەنجومەنی شۆڕشگێری مسوڵمانی کاروباری بەڕێوەبردنی ئیران دەگرێتە دەست خۆی تا ئەو کاتەی سەرەك کۆمار هەڵدەبژێردرێت .

سەرنجێکی (هەڵوێستێك لەسێ وێنەدا » پاشماوە »

پێناسەکەی «ئەشمیل » ئاشکرا ترە هەر زوو خوێنەر ئەزانێ کە زمانی ئەو خەڵکە نازانن کە چێشتخا نەکە ئەیگرتنە خۆیو ئاگاداری ئەوەشە کە لە کوێوە هاتوونو چۆن گەیشتوونەتە ئەوێ، ئەمەش وا لە خوێنەر ئەکات کە جاوەڕێی ئەوەبێ ئەمانیش لە وێنەیەکی وەك ئەوەی (ئەشمیل) دابینرێنو هەمان هەڵوێستیشیان هەبێتو کێشەی مانەوەو ئەمانەوەکەکەشیان لە ڕوانگەیەکی ڕوونترەوە سەرنجی بدرێ ، بەڵام نووسەر بێ ئەوەی بە خۆی بزانێ لە مەبەستەکەی دوورکەوتەوەو بەرەو کێشە چینایەتییەکە هەنگاو هەڵئەگرێو لە ڕوانگەیەکی ترەوە ئەڕوانێتە هەڵسوکەوتی کرێکارەکان .. ئەوەتا کاتێ کابرای خاوەن چێشتخانە زیاتر باخەڵی پڕبوو ، ئەیویست هەڵی لە دەست بچێو بە بەردێك دوو چۆلەکە بکوژێو لە سێبەری ئەو چوار لاوەدا ئەوانی تر فت بکاتو بە سەر شانی ئەمانا سەرکەوێ ، کاوەیان ڕوو ئەکاتە کابراو ئەڵێ «بۆ چی بە تەنها ئێمە هەرچوارمان ؟ ئەی براکانی ترمان ؟» کە ئەم وەڵامە خۆی لە خۆیدا دەنگی کرێکارێکی دڵسۆزە بەرامبەر بە چینەکەی بێ ئەوەی جیاوازی ڕەچەڵەكو زمان لە یەکتری. جوێیان بکاتەوە هەر ئەم دڵسۆزییەی ئەو چوار لاوە بوو کە (هەموو دەپانزە ڕۆژێکی بە سەرا ئەڕۆیشت کە مشتەرییەکان کەوتنە هەواڵ پرسینی کاوەو ئازادو دلێرو کاکا ڕەسوول.. کرێکارەکانیش دەستیان بە دەستا ئەکێشا بۆیان ..) وانە پێشنیارەکەی خاوەن چێشتخانە بەوەی کە ئەمان بمێننەوەو ئەوانی تر دەربکات بووە هۆی ئەمانەوەی ئەو چوار لاوە کە ئەمەش بێگومان هەڵوێستێکی چینایەتی ئەو چوار کرێکارەیە ولەگەڵ مەبەستی چیرۆك نووسدایەك ناگرنەوە. بەم جۆرە ئەتوانین بڵێین ئەم بۆچونەی نووسەرو ئەو جۆرە بیرکردنەوەیەی لە کێشە چینایەتییەکە ئەگەر لە چیرۆکێکی سەربەخۆدا بوایەو تێکەڵ بە دوو وێنەکەی تر نەکرایە ئەوا دیارە زیاتر کاری گەرتر ئەبوو چونکە هەڵوێستی قارەمانەکانی ئەم وێنەیە هەڵوێستێکی چینایەتی ڕووتە بەڵام لە دوو وێنەکەیتردا بە تایبەتی لە ڕێنەی سێیەمدا کە دێینە سەری هەڵوستەکان بە کێشە نەتەوایەتییەکەوە بەستراون .

خولی دووەمی زمانی کوردیو کۆڕی وتووێژولێکدانەوە ، « پاشماوە »

بەزۆری سەر بە ڕێچکەیەکی نەدەبین ئەوەیش سۆفیزمە – هەروەها هەندێ لە مامۆستایان زاراوەی وایان [illegible] کە لە گەڵ ئەوانەی ئێمە پێی ڕاهاتووین جیا بوون) .

ماوەیتی

Institut Kurde de Paris

هاوکاری

دووشەممە ١٩٧٩/١١/١٢

لەسێبەری وشەدا

لەگەڵ
کەریم شارەزادا

شیعرو ڕۆشنبیری ؟

بەرای تۆ ڕۆشنبیری چەند پێویستە بۆ شاعیر ؟

★ ڕۆشنبیری مەرجێکی پێویستە بۆ داهێنانی نوێ لە لای شاعیری هاوچەرخدا چونکە ئەو سەردەمە بەسەرچووە کە دەیان گوت شیعر بەهرەیەو زادەی ئیلهامێکی ئاسمانی‌یە ، ئیگریکە کۆنەکان دەیانگوت : «شیعر بەهرەیەو خەڵاتێکی (ئەپوللۆ)ی خواوەندی شیعرو هونەرە بە مرۆڤی شاعیری دەبەخشێ‌و عەرەبەکانی پێش ئیسلامیش دەیانگوت : « بەهرەو ئیلهامی شەیتانی شیعرە ، لە میرگوزارەکانی دۆڵی (عەبقەر)ەوە بۆ شاعیر دێت‌و هیچ پێویستی بە خوێندەواری‌و ڕۆشنبیری نی‌یە چونکە سەرچاوەی شیعر لە زانست‌و زانیاری‌دا سەرهەڵنادا بەڵکو سۆزو دەروونی شاعیرەو بەس .

هەرچەندە شیعری نوێش زادەی سۆزوباری دەروونی‌و سایکۆلۆژی شاعیرو موعانات کردنیەتی لەگەڵ ڕووداوی کاریگەر ، بەڵام بۆ ئەوەی تاقی‌کردنەوەکەی شاعیر داهێنەرانە بێ ، پێویستە پایەیێکی باشی ببێ لە زانیاری ورۆشنبیری وئاگاداری باری ژیان‌و پێشکەوتنی گەلان بێ ، چونکە شیعری سووری تەسکی وڵاتی شاعیردا نامێنێتەوە ، بەڵکو بەرەو ئاسۆیێکی فراوانتر مل دەنێ بەرەو ئاسۆو ئاسمانی گیتی‌ی مرۆڤایەتی دەڕوات . بۆیە پێویستە شاعیر ڕۆشنبیرێکی تەواناو دەست ڕۆیشتوو بێ بۆ ئەوەی بەهرەی هونەری‌و توانستی ڕۆشنبیری تێکەڵ بە یەکتری بکات بۆ خولقاندنی تاقی‌کردنەوەیێکی بەپیتی داهێنەر .

● سعداللە پەرۆش ئامادەی کردوە ●

تۆ بڵێی .. ڕۆژێ بێت‌و لە دنیایەکی بێ وەرزدا بژین ؟!

ئایا ئاو هەوای دنیا روو لەگۆڕینە؟! تۆ بڵێی وەرزەکانی ساڵ وا بێتا تۆزێن هەست بە بوونیان نەکەین ، هەروەك دنیاوەورانی بە بێ وەرز بێ‌ ژیان بەهار ببێ بە پایزەو .. هاوین‌و زستان تێکەڵی یەکتر ببن ؟!

بەلاتانەوە ، سەیر نەبێ ، ئەم پرسیارانە ئیستاوە ختیانەو لەوانەیە ئەمو گۆڕانە سەیرەی بەسەر ئاو وهەوای دنیادا هاتوە زۆر جارهەریەکی لە ئێمەوا بێ کردبێ پرسیاری لەمە زیاتریش بکا .

هەنا شارەزاکانی لێکدانەوەی باری ئاووهەوای سەرزەمین بۆ ئەوە دەچن کە لەوانەیە زەمانێ بێت سنووری نێوان وەرزەکانی ساڵ نەمێنن‌و سەرزەمین‌یان بە ڕەوڵێ‌قەومانی وشکانیەکی، سەخت یان گەرداوێکی سەیر بڕوا ...

ئەم باری سەرنجە لە خۆیەوە نەهاتوە ، بەڵگەی زانستی بەدەستەوەیە ، بۆ ڕوون‌کردنەوەی با ئاورێکی خێرایی لە رابوردوو بدەینەوە :

لە ٥ر٤ ملیار ساڵە لە مەوبێشدا ئاوهەوای سەرزەمین لە دووەم ئوکسیدی‌کاربۆن‌و میتان‌و ئازۆت‌و هەڵمی ئاوپێك هابوو . دوای سێ ملیار ساڵ ، میتان برایەوەو گازی کاربۆن گۆڕا بە کاربون‌و ئوکسجین‌و ئازۆت هەروەك خۆی مایەوە . بەم جۆرە ، ئاوهەوا چوە بارێکی ئەهون‌و شێوازی وەرزەکانی ساڵ لەم ئەهونی باری ئاوو هەوایە داسیمای دیاریان دەرکەوت لە دەیان هەزار ساڵەوە چەرخی کشتوکاڵ دەستی پێکردو سەرەستای ژیانی شارستانی دەرکەوت .

ساردو سەرمایی نیوەی باکووری سەرووی سەرزەمین تا ساڵی ١٩٦٠ بەردەوام بوو، لەو ساڵەوە بەدوا بەرهەمی دانەوێڵە لە جیهاندا لە (٦٠٠) میون تەنەوە ساڵی ١٩٦٩ هاتە خوارەوەو گەیشتە (١٠٠) ملیون تەن ، کە ئەمە بەشی تەنیا یەك مانگی خواردەمەنی دەکا جیهاندا .

لە ساڵی (٢٠٥٠)دا نیسبەتی گازی کاربون لە ئاوهەوای سەرزەمیندا زیاد دەکاو لە ئەنجامی ئەمەشدا پلەی گەرما لە ٢و پلەوە دەبێ بە ٣ پلە .

لەو کونفرانسە جیهانیەدا کە لە جنیف بەسترا وترا ئاو هەوای دنیا لە بارێکی ئاڵۆزدایەو زەمین بەرەوگەرم‌بوون دەچێ ، ئەم ئاڵۆزی باری ئاو هەوایە لە ساڵی ١٩٧٠وە دەستی پێکردوەو ماوەی ٢٥ ساڵی داهاتوش وا دەمێنیتەوە !

هەر چۆنی بێ ..خوێنەری ئازیز ، راستیەك لەبەر چاوە ، کە ئیستا ، نەك هەر شارەزایان لە ڕووی ئاووهەواوە باسی لێدەکەن ، بەڵکو خەڵکی ئاسانیش خۆی بێوە خەریك کردوە ، ئاوو هەوای دنیا لە گۆڕاندایە ، بێگومان ، گۆڕینی ئاوهەوا ، کار دەکاتە سەر گۆڕینی چەندان لایەنی ژیانی مرۆڤ ... ئیستاو .. پاشەڕۆژ ..

شتە بچوکەکان

دوا پێشانگای بیکاسۆ

ئەو پێشانگا تایبەتیەی ئیستابۆ پیشاندانی بەرهەمەکانی هونەرمەندی جیهانی کۆچ‌کردوو بیکاسۆ کراوەتەوە چەندان تابلۆی تیادایە کە بیکاسۆ خۆی نیشانی دەدا بەو جۆرەی خۆی ، خۆیی بینیوە . هەروەها لەم پیشانگایەدا (٨٠٠) تابلۆو پارچەی سیرامیك‌و پەیکەری دەستکردنی بیکاسۆ نیشان دراوە ، لەمانە تابلۆی «کابرای خاوەن گیتار کە ساڵی ١٩١١ » دروستی کردوە ، تابلۆی «وتار خوێن » کە ساڵی ١٩٢١ دروستی کردوەو تابلۆی « ئافرەت لەسەر مێز» کە ساڵی ١٩٣٨ دروستی کردوە .

● نارەزایی بە شێوەی تایبەتی !

ئەم پیاوە ، بۆ نارەزایی دەربڕین ، دژی بەکار هێنانی جۆتە بەردەم بارەگای سەرە برشی کارگەیەکی جۆتە بەردەم بارەگای ئەتۆمی بەریتانی کۆ کردۆتەوەو پەرلمان‌و .. نارەزایی خۆی بەرامبەر دروست کردن‌و بەکار هێنانی چەکی ئەتۆم دەربڕیوە ... بەڵام لەوی ... پۆلیس گرتی !

● یادارشتی ئەوانەی خەو بە ساڵی (٢٠٠٠)وە دەبینن

لە زۆر وڵاتانی دنیاوە ، ئەم منداڵانە کۆبوونەوەو سەر کەوتوەکانی ئەو پیشانگایەن کە ڕێکخراوی یونسکو بە بۆنەی ساڵی منداڵانی جیهانەوە سازی کردو وێنەی دەستکردی خۆیان تیا پیشاندا پیشانگاکە بە ناونیشانی «چۆن ساڵی ٢٠٠٠ دا دەژین » بوو .

ئەو منداڵانەی لە یاڕێزەکەدان ئەوانەن لەو پیشانگایەدا سەرکەوتن‌و تەمەنیان لە ٤ ساڵەوە تا ، ساڵەو پاداشتیان کەرانیکە بە شاری پاریسدا .

● چاوێك سێوو چاوێك هەڵوژە

هەموو وەرزێکی پایز داهێنانی چاویلکەی نوێ دەست پێ دەکاو نموونەی بە ناو خەڵکدا بڵاو دەبێتەوە

پاریس چاویلکەی نوێی ئەم پایزە لە شێوەی میوەو باڵندەدا دروست کراون ، وەك لەم وێنەیەدا دیارە ، چاوێك سێوو چاوێك هەڵوژەو .. یەکێکی تر دال..

پەحمەت لە کفن‌دز ...!!

نوری حەیران

ئەوانەی لەناوجەرگەی خەباتدا سووتەمەنی ڕاستەقینەی ئاگری تێکۆشانی دژ بە ڕژێمی پاشایەتی ئیران بوون تەنیا مەگەر ئەوان بەچاکی لە بەسامی‌و مەزنی ئەو ئازارو چەوسانەوەو ئەندێشانە بگەن کە گەلانی ئیران بەدەست ئەو ڕژێم‌و دەستەو دایەرەو پیاوە ئەڵقە لە گوێکانی ئەوڕژێمەوە دووچاری هاتبوون .. هەر بەتەنیا ئەو هەواڵانەی ڕۆژنامەو گۆڤارەکان بڵاویان دەکردنەوە .. یا شەپۆلی ئێزگەکان لەرادیۆوە بەگوێی گەلانی دەگەیاند سەبارەت دڵڕەقی‌و دەغەزاری‌و کرداری ناڕەوای پاشایەتی بەرامبەر بەگەلان‌و ئازادیخوازانی ئیران بۆ ئەوە بەس بوو سام لەدڵی مەردوم بنێت ئەو دۆخە بەئازارو ئەو چەوساندنەوە لە ئەندازە بەدەرە وای لەگەڵی ئیران کرد کە سڵ لەگوللەو ئاگرو مەرگ نەکاتەوە سنگ‌و چاوو سەرو دڵی خۆی بکاتە قەڵغان‌و بەرەوپێش بۆ ڕمانی قەڵای پاشایەتی داڕزیو هەنگاوبنێت .. ئەو قوربانی‌یە بێ‌سنوورەی گەلی ئیران خەڵاتی مەسەلەی ڕزگاری خۆی‌کردو ئەو هەموو تاڵاوەی لەو ڕێگایەدا چەشتی‌و ئەو هەموو کوێرەوەریانەی لەوپێناوەدا بینی ، بۆ ئەوە نەبووە کە لەجیاتی شای ئیران ئایەتوڵڵای خومەینی بێت‌و جێگای دەستەو دایەرەی پاشایەتی ئکۆمەڵێك «مەلای» عەبابەشانی کۆلکە خوێندەوار بیگرێتەوە.. ئەو خوێنە ئاڵەی بەشەقامەکانی تاران‌و کرماشان‌و مەهابارو ئەهوازدا دەڕژا ، بەتەنیا هەر خوێنی گەلی فارسی ئیران نەبوو بەڵکو خوێنی کوردو عەرەب‌و ئازەری‌و بلوش‌و سەرجەمی ئەو تێکۆشەرانە بوو کە بەهیوای دوارۆژێکی پڕ لە گوزەران‌و ئازادی‌و دیموکراتیەت خەباتی مردن‌و ژیانیان لەگەڵ شاو ئەو ڕژێمی پاشایەتیەدا دەکرد کە بەشیری ئیمپریالیزمی ئەمەریکایی گۆش کرابوو ... بەسەرکەوتنی شۆڕشی ئیران چرای هیوا نەك تەنیا بۆ گەلانی ئیران بەڵکو بۆ سەرجەمی تێکۆشەران‌و پێشکەوتنخوازانی دنیا هەڵکرا ، بەو باوەڕەوە کە لەسەر بنچینەیەکی نوێ لەشوێنی ئەو قەڵڵا فاشستی‌یە دیکتاتۆریەی پاشایەتی ئیرانێکی دیموکراتی ئازادیخوازی پێشکەوتنخوازی دوژمن بە ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستی بنیات نرێت ڕژێمێکی ئەوتۆ کە باڵی دۆستایەتی‌و هاوکاری بۆ گەلانی ئازادیخوازی دنیا بکاتەوە .. لە هەمان‌کاتدا گەلانی ئیران لەچوارچێوەی ئەو ڕژێمەدا دەستنیشانی چارەنووسی نەتەوایەتی خۆیان بکەن .. کەچی ، هەزار مخابن .. لەیەکەم هەنگاوی ئەو شۆڕشەدا کە گەلی ئیران قوربانی‌یەکی دەست ڵاوانەی لەپێناو سەرکەوتنیدا دابوو .. تاقمە (مەلایەك) کە ئەمڕۆ لەژێر پەردەی ئاین‌و دیندا لەئیراندا فەرمانڕەوایی دەکەن ، دەیانەوێت کەنەك تەنیا لەسەر دێری ئەودیو هەمان دەستورو ڕێبازی پاشایەتی بڕۆن بەڵکو دەیانەوێت کە ئیران بۆ دووسەد ساڵ لەمەوبەر بگێڕنەوە بۆ دواوە .. تازە لەکۆتایی چەرخی بیستەمدا دەیانەوێت بەزەبری گورز مل بەمیللەتێکی وەك کورد شۆڕ بکەن‌و مافی رەوای نەتەوایەتی خۆی لێ‌زەوت بکەن ، هەروەك ئەوەی گەلی کورد بۆ سەرکەوتنی شۆڕشی ئیران هیچ خوێنی نەرژابێ‌و لەڕێگای خەباتی دژ بەڕژێمی پاشایەتیدا کوێرەوەری‌و ئازاری نەربێ .. فەرمانڕەوایانی تازەی ئیران هەمان ڕێبازە رەچاودەکەن کەشای ئیران لەمەوبەر رەچاوی کرد بوو ، بێگومان ڕێبازێکی ئاوا سەخت‌و دژ بە ئەستۆی شاو ڕژێمی پاشابەتی لەئیراندا ئەستۆی شاو ڕژێمی پاشابەتی لەئیراندا ورد کرد مێژووی تێکۆشانی گەلان زیاد لەجارێك ئەوەی سەلماندووە کە بەهێز تەنیا گەلە ، زیندوو هەر گەلەو دوارۆژ بۆ گەلە .

ئەم کاتەت باش

لە سایەی ئەو بایەخەدا ، کە بە بەهرەی لاوان دەدرێ زۆر لاوی لێ هاتو ماوەیان لە بەردەم فراوان بووە ، لەوانە ، مهدی شاهین کە لە هونەری وێنەکێشاندا .پێی وتین .

- تا ئیستا لە هەندێ پێشانگای قوتابخانەکەماندا بەشداریم کردوە کە بە بۆنە نیشتمانیەکانەوە (٧) نیسان‌و شۆڕشی «١٧» ی تەمموز کراونەتەوە . خۆم خەریك کردوە بە دروست کردنی وێنەی شاعرانی کوردەوە وەك پیرە مێردو احمدی خانی وئەوانی‌تر .. هەر لە منالیەوە خولیای وێنە کردنم لە سەردایە . ئیستاکە لە قوناخی ناوەندی خوێندنم ئەم بە هرەیەم خەریکە بەرەو باشتر دەچێ . چونکە خۆم زیاتر هیلاك دەکەم‌و باشتر بە دوای سەرچاوەکاندا دەگەڕێم ، بایەخ دەدەم بە دەرخستنی کەرەستەی فولکلوری کوردی لە تابلۆکانما .

ئاواتم ئەوەیە زیاتر پێ بکەم‌و لەم لایەنەوە لە پاشە ڕۆژدا بتوانم خزمەت بکەم

- سمیرە ئامادەی کردوە -

بۆ زاخاوی مێشك

بزانە ژیری !

ناوی گۆڤارێکی کوردی قەشەنگ‌و پێشکەوتوی کوردیەو ناوەکەی لە پێنج پیت پێك هاتووە ، ئەگەر پیتەکانی بۆ دروست کردنی وشەی تر بەکار بهێنی بەم جۆرە دەبێ :

٥ + ٤ + ٣ = ناوی ئالەتێکی موسیقایە بە عەرەبی

١ + ٢ + ٣ = ناوی میوەیەکی خۆشی خۆمانە زستانان پێ دەگا ،

١ + ٤ + ٥ = بە سەروی خانوو دەوترێ ..

٣ + ٢ + ٥ = بۆ هاتن بەکار دێ ،

-منالی ئازیز :

ئەگەر ژیری ئەم گۆڤارە نامەیە ، بۆمان بنووسەو پاداستنی ژیریت وەربگرە

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆمناڵان

بێچوە لەقلەق

دەگێڕنەوە دەڵێن ، لەق لەقێکی باوکەو یەکێکی دایکە چوار بێچووی بچووکیان هەبوو ، لە ناوەراستی شارداو لە شوێنێکی بڵندا هێلانەیەکیان بۆ خۆیان‌و بێچوەکانیان دروست کرد ، بەڵام لە بەر ئەوەی هێشتا ئەم بەچکانە لە خەم نەرەخسیبوون‌و لە توانایانا نەبوو بفڕن ، هەرچەند باوکەو دایکە دەچوونە دەرەوە پێیان دەوتن .

-هێشتا ماوتانە ، دەبێ لە ژێر چاودێری خۆمانا باڵە فڕێ بکەن ، هێشتا باڵەکانتان ناسکەو لە تواناتانا نی‌یە زۆر بفڕن ، بۆیە داواتان لێ دەکەین کە ئێمە لێرە نەبووین هەرگیز بیر لە فڕین نەکەنەوە .

ڕۆژێ لە ڕۆژان دوای ئەوەی کەمێك مەشقیان بە بێچوەکانیان کرد ئەمجا بە جووتە دایان لە شەقەی باڵ تا خواردەمەنی‌یان بۆ پەیدا بکەن ، هەر ئەوەندە لە چاو ون بوون ، هەرەپچکۆلەکەیان هاتە سەر قەراخی هێلانەکەو وتی ..

- سەیرکەن ، ئای لەو شەقامە جوانە ، ئەی ئەو ئوتومبیلانە بەریز یەك بەدوای یەکدا ئەڕۆن ، ئای خەڵك ، کە زۆرن سەیرکەن !سەیر

گەورەکەیان پێی وت :

خێرا بڕۆرەوە جێی خۆت، نەبا بەر ببیتەوە بێ‌گوێ مەبە،

وشەکانی دایکم مەخەرە پشت‌گوێ بێچو بچکولەکە وتی :

- نەء ، براکە ، خەمت نەبێ ، هەر ئیستا دەفڕم‌و پیاسەیەك دەکەم ، لە پاشان دەگەڕێمەوە .

هەر لە قسەکانی بووەوە ، بێ ئەوەی گوێ لە براکانی بگرێ دایە شەقەی باڵ ، بەڵام زۆری نەبرد کە هیلاکی‌و ماندویەتی تەنگیان پێ‌هەڵچنی لە توانایا نەما چی‌دی بفڕێ ؛ لە ناکاو باڵەکانی شۆڕ بوونەوەو کەوتە خوارێ ،

بەڵام بەختەوەر بوو کە نەکەوتە ژێر تایەی ئوتوموبیلەکان‌و بەر پێی خەڵکەکە ، کەوتە سەر چەتری دوکانێکی سەر ، ڕاستە شەقامەکە بێ ئەوەی کەس پێی بزانێ .

بەنیوە مردوویی لە شوێنەکەی خۆیا کوشکەڵەی کردو بەتەمای ژیان نەما .

براکانیشی کە زانی‌یان وا ئەم نەگەڕایەوە زۆر ترسان ، بەخەفەتباری‌یەوە سەیری یەکدی‌یان دەکرد ، کە باوەکەو دایکە گەڕانەوە دەستیان دابە یەکداو وتیان :

- چیمان بەسەر هات!؟ بۆ واتان کرد ؟ بۆ ماوەتان دا بە تەنیا بفڕێ ، چەند جارمان پێ وتن کە هێشتا ماوتانە بێ چاودێری ئێمە مەچنە دەرێ .

بێچوەکان وتیان.

دەسەڵاتمان نەبوو ، گوێی لێ ڕانەگرتین‌و بە تەنیا فڕی‌و بۆی دەرچوو . باوکەو دایکە خواردەمەنی‌یەکەیان لە هێلانەکەدا ، داناو بە جووتە فڕین تا سۆراخێکی بێچوەکەیان بکەن، چەند بەختیار بوون کە بەسەر چەتری دوکانەکەوە بەدی‌یان کرد ، خۆی گرمۆڵە کرد بوو ، لە ترسانا ئەلەرزی ، خێرا خستیانە سەر باڵیان‌و فراندیانەوە بۆ هێلانەکەیان کە بێچوە لەقنەقەکە بینی چۆن بوە بە هۆی ماندوو بوونی دایکی‌و باوکی‌و ترس‌و خەفەت بۆ براکانی ، زۆر لە کردەوەکەی خۆی ژیوان بوەوە ، پەیمانی دانێ کەچی دی کاری وا دووبارە نەکاتەوە ، ئەمجا وتی :

- هەمیشە گوێ لە پەندەکانتان دەگرم ، چونکە بەراستی گوێ‌نەدانە قسەی دایك‌و باوك ڕەنجەرۆیی‌و پەشیمانی لەدوایە .

گورینی : نیاز مصطفى صالح

شیعر بۆ منالان

قوتابی هوشیار

من قوتابی هوشیارم
ئاگاداری کردارم
مامۆستا چی ڕاسپارد
یەك بەیەك هەمووم ژمارد
قوتابیەکی خاوێن بم
لەوانەمە زیرەك بم
شەڕ لە گەڵ کەسدا نەکەم
بە دوای کەسا رانەکەم
زانین بکەمە پیشەم
بە ڕێبازی هەمیشەم
قوتابخانەم خۆش ئەوێ
نیشتمانم پێشکەوێ
وانەکانم ئەخوێنم
سەرکەوتن بەدەست دێنم

پێنجوین فاروق عارف

دولێ عادل

کاردو شێرزاد

محمد قادر

بەختیار علی

Institut Kurde de Paris

هاوکاری
کۆ
« التضامن »

دەزگـــای رۆشنبیری‌وبڵاوکردنەوەی کـــوردی
شەقـــامی « الجمهورية »
مەیدانـــی الخلانـــی
تەلەفـــون ٨٨٧٥٧٩٥/٥خەت
هاوکاری رۆژنامەیەکـــی هەفتانەیـــــــــــە
ساڵی ١٩٧٠ دامـــەزراوە
٨ لاپەرە ٢٥ فلسە

سەرنووسەر اسماعيل رسول

دووشەممە ١٩ی تشرینی دووەم ١٩٧٩ ژمارە ٥٠٠ ● الاثنين ١٩ تشرين الاول ١٩٧٩ العدد ٥٠٠

ئیمە ،بەکورتی عیراقێکـــی سەربەخۆی رزگـــارو سۆشیالیستی‌مان دەوێ ، بەم شیوەیەمان دەوێ‌و دەمانـــەوێ بۆلایەن بێ تەنیا ئـــەو بی‌لایەنی‌یە نەبێ کە دەبـــێ بشتی جەماوەر بگـــرێ‌دژی چەوسێنەرەکانی .

سەرۆکی فەرمانده
صدام حسین

هەڵوێستی عیراق لەبەربەست کردنی جیاوازی رەگەزایەتیدا بەرێزەوە سەیر دەکرێ

کوردە چەکدارەکان لەئێراندا لە سەرهێرش بردن بەردەوامن

سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و سەرۆکی زامبیا بەرێ دەکا

● سەرۆکی زامبیـــا دووپاتی دەکاتەوە : لـــە سەرکردەکانی عیراق‌و حزبە مەزنەکەیەوە زۆر فیـــر بووین .

● دەرچوونی بەیاننامەیەکی دوو قۆڵی لـە کۆتایی سەردانەکەدا .

رۆژی شەممەی رابـــوردوو سەرەك کۆماری زامبیـــا کۆتایی بە سەردانەکەی عیراقی‌هانی ، سەرۆکی زامبیا بـــەر لەوەی خاکی عیراق بەجـێ بهێڵێت بەرەو زامبیا هـــەردوو ولات عیراق‌و زامبیـــا بەیاننامەیەکی دووقۆڵیان دەر کردووە ، هەردوو لا نارەزایی تەواوی خۆیان بەرامبەر دوو رێکەوتنەکەی کامب دیفیـــدی خیانەت کاری نیشـــان داوە وهەر دوولا کۆماری عیراق‌و کۆماری زامبیـــا ئـــەو رێکەوتنەیان وا لـــە قەڵـــەم‌داوە کە پیلانێکە لـــە گەلی عەرەب دەکرێت بۆ ئـــەوەی‌بەك ریزی بوونی تێکـــدات‌و داگیرکاری زایونی لە خاکـــی‌عەرەبدا بچەسپێنێت .

لـــە هـــەمان کاتـــدا زامبیـــا بـــەبایـــەخەوە ئەو دەستکەوتە گرنگـــە پێشکەوتووخوازیانەی هەڵسە نگاندووە کە لە سایـــەی سەرکردایەتی حزبی‌و شۆڕشدا بە سەرۆکایەتی سەرۆکـــی تێکۆشەر صدام حسین لـــە هەموو مەیدانەکانی ئاڵوگـــۆڕی سۆشیالیســـتیدا وەدی هێنراوە . لە گەڵ بایەخدانێکی تەواو بەو دەورە گرنگـــەی عیراق لە مەیدانـــی بەربەرەکانی کردنـــی ئیستیعمارو ئیمپریالیـــزم‌و جیاوازی رەگەزایەتـــی دەیگێرێت لە گەڵ ئـــەو لایەنگیری‌یەی لە گەلانـــی تێکۆشەری دەکات بـــۆ وەدەست هێنانی سەربەخۆی‌و دەسەلاتی نیشتمانی .

هەروەك هەردووك نارەزایی تەواویان بەرامبەر ئـــەو دەستدرێژیە بەردەوامانـــە نیشان راوە کە زایونـــی دوژمن دەیکاتە سەر لبنـــان‌و لە بەیاننامەکەدا هـــەردووك لایەنگیرەو پشتگیریـــی تەواوی خۆیان بۆ گەلـــی فەلەستین دووپات کردۆتەوە بۆ سەندنەوەی مانی خـــۆی‌و گێرانەوەی خاکی داگـــیر کراوی‌و دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی . لـــە هەمان کاتدا عیراق‌و زامبیـــا لە سەر ئەو رێکەوتوون کـــە هاوکاری نێوانیان پتر بکەن‌و عیراق هەمە جـــۆری یارمەتی پێشکەشی کۆمـــاری زامبیا کردووە .

رۆژی شەممە رابـــوردوو سەرەك کۆماری زامبیـــا کۆتایی بە سەردانەکـــەی عیراقی هێنا کە چـــوار رۆژی خایاندو بە شێوەیەکـــی رەسمی بەرێ کراوەو لـــە بەری کردنەکەدا بەرێـــز ســـەرۆك صدام حسین بەشداری کردووە .

وە لە سەر بانگێشتنی سەرۆك صدام حسین سەر لـــە ئێوارەی رۆژی چوار شەممەی رابوردوو دکتۆر کنیس دافید کاوندا سەرۆك کۆمـــاری زامبیا لە تەك وەفدەکەیـــدا گەیشتە بەغدا ، سەردانـــی سەرۆکی زامبیا بۆ بەغـــدا چوار رۆژ دەخایەنێت .

بە گەیشتنی سەرۆکـــی زامبیایی بۆ عیراق لـــە فرۆکەخانەی بەغدای دەوڵەتان پێشوازیەکی رەسمی گـــەورەی بۆ کراوە سەرۆکی فەرمانـــده صدام حسین لە ســـەروی پێشوازی کەرانەوە بووە .

وە رۆژی پێنج شەممـــەی رابوردوو سەر لە بەیانـــی سەعات دەونیو گفتوگـــۆی

بروانە : ل : ٧

وەزیری ئابووری سویسرا ستایشـــی سەرۆك صدام حسین دەکـــات

وەزیری ئابووری سویسرا مرینز هونیغد ستایشـــی سەرۆك صـــدام حســـین‌و سەرکردایەتی شۆرشـــی عیراقی کردووە .

وەزیری سویسرایی لـــە گفتوگۆیەکدا کە تەلەفزیونـــی سویسرا لە گەڵی کـــردووە وتوویەتی : " چاوم بـــە سەرۆك صدام حسین کەوت‌وهەستم بە بڕوایەکی گـــەورە کردووە بەدوا رۆژ .

هەروەها وتوویەتی : . لە عیراقدا باوەڕێکی گـــەورە هەیەو گەلێکی تیادایە کـــە بنیاتی دوا رۆژ دەنێـــت‌و توانایەکی بەوزە هەیە بـــۆ هەڵسورانی پرۆژەکانـــی پەرە پێدان ، ئەوەشـــی روون کردۆتەوە کە سویسرا لـــە ساڵی داهاتووە بەشـــداری‌دەکات لە مەشق کردن‌و فیر کردنی کادیرە عیراقیکان .

●

بۆ خۆراگرتنی خوارووی لبنان :

سەرکردایەتی شۆڕش هەندێ یارمەتـــی نوێ خـــەڵات دەکـــات

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش رۆژی پێنج شەممەی رابوردوو ئەوەی راگەیاندووەکە بایی پێنـــج ملیون دۆلار پێویستی بە بەرگری خوارووی‌لبنان خەڵات کردووە بـــۆ بەرزکردنەوەی خۆ راگرتنـــی‌خوی زیانکارەکانی بـــەرووی دەست درێژیکانی زایونـــی‌دوژمندا .

بۆ پەخش کردنی ئـــەم‌یارمەتی‌یە لیژنەیەکی بـــالا سەرپەرشتی دەکات کە لـــە بیاوانی ئابنی‌و سیاســـی پێك هاتوون .

ئەوەی شایانی باسە ماوەیەك‌لەمەبەر سەرکردایەتی شۆرش دەملیون دۆلاری بۆ یارمەتی‌خەڵکی خواروی لبنان خەڵات کردبوو ، بۆ پەخش کردنی‌ئەو یارمەتی‌یە لیژنەیەکـــی بالا سەرپەرشتی کردبوو .

●

چەند کارێکی فیداکارانەی ئازا لەنـــاو خاکی داگیر کراودا

فیداکارە عەرەبەکانی نـــاو خاکی زەوت کراوە چەنـــد کارێکی فیدا کارانەیـــان بـــەجێ گـــەیاندووە لەشوێنە گرنگەکانی زایونی لە شاری نابلوسدا .

ئاژانسی « وەفا » ئـــەوەی بڵاو کردۆتەوە کەفیـــدا کارەکان رۆژی چوار شەممەی رابوردوو بۆمبایەکیان لـــە نزیك یەکێك لەو پەرژینانەوە داناوە کە زایونی دوژمـــن نزیك شاری نابولس دروستی کردوون بۆ بەربەســـت کردنی راپەڕینی خەڵکـــی شارەکـــە بـــەڵام پێش تەقینەوەی بۆمباکـــە بەماوەیەکی کەم هێـــزە زایونێکان پیان زانیـــوەو دەریان هێناوە .

وهەروەها فیداکارەکـــان بۆمبایەکیان لە سەر خەتـــی شەمەنەفەری نێوان شـــاری لدو حـــەیفـــادا دانـــاوەو تەقینەوەی بۆمباکە بۆتـــە مایەی پـــەك خستنـــی هاتوچۆی شەمەنەفـــەری نێوان ئەو دوو شـــارەو ژمارەیەك لە دوژمن برینـــدار بوون .

●

ڤێتنام رەفزی بریارێکی نەتەوە یەكگرتۆکان دەکات

رۆژی پێنج شـــەممەی رابوردوو ڤێتنام ئـــەوەی راگەیاندووە کە رەفزی ئـــەو بڕیارەی نەتەوە یەكگرتۆکان دەکات کە دەربارەی کشانەوەی هەموو هێزە بێگانەکان لـــە کەمبۆدیادا داویتی .

ئەمەش لە بەیاننامەیەکـــی وەزارەتی دەرەوەی ڤێتنامدا روون کراوەتەوە کە لـــە ئێزگەی رادیوی هانوی‌یـــەوە بڵاو کراوەتەوە ، بەیانناعەکـــە ئەو بڕیارەی نـــەتـــەوە یەكگرتۆکانی وا ناو بردوە کە دوورە لە حکمەت‌و ژیریەوەو جێ‌بەجێ کردنی ئەو بڕیـــارە زیانێکی گەورە تووشی نەتەوە یەكگرتۆکان دەکات .

ئەوەی شایانی باســـە ئەنەوە یەك گرتۆکان قایـــل بوو بەرەزامەنـــدی « ٩١ » دەنگ بەرامبەر « ٢١ » دەنگ بە کشانەوەی هەموو هێـــزە بێگانەکان لە کەمبودیـــاو چارەسەر کردنی هەمـــوو کێشەیەکی ناو ئەو وڵاتە .

●

رژێمی نەمیری هەڵبژاردنـــی کرێکاران دوا دەخات

بیروت – ١٤ – ئا. د. ع

ئەو هەواڵانەی گەیشتۆتـــە بیروت ئەوەیان‌روون‌کردۆتەوە کە دەسەڵات دارانی رژێمـــی نەمیری ئەڵقە لە گوێ بـــۆ کاتێکی نەزانراو هەڵبژاردنـــی کرێکارانی دوا خستوە کـــە بڕیار وا بوو لە مانگـــی رابوردوودا بکرێت ، ئـــەوە بوو رژێمی نەمیری یەکێتی‌ی نیقابـــەی کرێکارانـــی هەڵوەشاندبۆوە .

کودەتایەکی سەربازی لە ئێران‌دا چاوەڕوان دەکرێت

چەکدارە کوردەکان بەردەوامن لـــە هێرشەکانیاندا

تاران – ١٤ – ئاژانسەکان .

جەنگاوەرە کوردەکـــان بەردەوامن لەو هێرشانەدا کە دەیکەنە ســـەر جێگـــای‌یاساوڵەکانی خومەینی لـــە هەموو شارەکانی کوردستانی‌ئێراندا .

ئاژانسی رۆژنامەگـــەری فەرەنسایی ئەوەی بـــڵاو کردۆتەوە کە کۆمەڵێك لـــە جەنگاوەرە چەکدارەکانـــی کورد هێرشی بردۆتە ســـەر چەند سریەیەك لە سوپـــای ئێرانی لە ناوچـــــەی سەردەشتداو شەرێکـــی گەورە کەوتۆتەوە لە نێوانیانداو ئەنجامی ئەو شەڕە زیانێکـــی گەورە لە سوپا کەوتـــووەو چەند کەسێك لە جەنگاوەرانی کورد بریندار بوون . هـــەر لەو شارەدا جەنگـــاوەرە کوردەکان هێرشیان بردۆتـــە سەر بارەگاکانی یاساوڵـــی خومەینی‌و هێرشەکە بۆتـــە مایەی کوشتـــن‌و برینـــدار کردنی ژمارەیەکی زۆر لـــەو باساوڵانە وەلە شـــاری بۆکانیشدا چەند شەرێـــك رووی داوە هەروەك لە شاری ئیرانیشدا شەرێـــك هەڵگیرساوە وەلە ناوچـــەی کرماشان جەندرمەیەکـــی مەخفەری باتاق کوژراوە لـــە ئەنجامی هێرشێکـــی جەنگاوەرانی کورددا کـــە کردوویانەتە سەر ئـــەو مەخفەرە .

وەلە شاری مەریـــوان بەردەوام ناوچەکانـــی دەوروبەری ئەو شارە شەڕیان تێیادا بەردەوامە ، قایمقامی ئەو شارە وتوویەتی رێگـــای شارەکە بەدەست جەنگاوەرانی کوردەوەیە وە ئەوەی بچێـــت بۆ ئەو شارە لە لایەن ئـــەو جەنگاوەرانەوە پرسینەوەی لێ دەکرێت .

ئاژانس دەنگوباســـی رۆژنامەگەری لە کوێـــت هەواڵی ئەوەی بڵاو کردۆتەوە کە لەوانەیە لە ئیرانـــدا کودەتایەکی سەربـــازی روو بدات‌ بە مەبەستی ئـــەوەی پیاوانی ئاینـــی لـــە فەرمانڕەوایی دوور بخاتەوە ، بەرپابوونی ئەو کودەتایە رۆژ بەرۆژ نزیك دەبێتەوە .

رۆژنامەکە بە ناوی کۆرە سیاسێکانەوە ئەوەی‌بـــڵاو کردۆتەوە کە ئەو راپۆرتانەی لە نیوان پاریس‌و تارانـــدا ئاڵوگۆر دەکرێـــن ئـــەوە دەگەیەنن کە ئحتمالی کودەتا کردن لە ئیراندا رۆژ بـــەرۆژ نزیك دەبێتەوە کە بـــە سەرکردایەتی ئەدمیـــرال ئەحمەد مەدنی فەرمانـــدەی هێزی دەریایی بکرێت کـــە کۆمەڵێك لە ئەفسەرانـــی هێزی دەریایی‌و ئاسمانـــی‌و وشکانی پشتگیری دەکەن .

وەلە لایەکی ترەوە لـــە تاران هەواڵی ئەوە بـــڵاو کراوەتەوە کە حکومەتێکـــی نوێ پێك هاتـــووە بۆ ئەوەی جێگای حکومەتەکەی دکتـــۆر مەهدی بازرگان بگرێتەوە کە لە سەرەتای ئەم مانگـــەدا وازی لە ئیش کـــردن هێنابوو . ئەم وەزارەتـــە نوێ‌یەی کە ئەنجومەنـــی شۆرش ئیش‌وکارەکانـــی هەڵدەسووڕێنێت برێتی‌یە لە «١٣» وەزیر کە پێنج لەمانـــە نوێن ئەوانی تریان ئـــەو وەزیرانەن کە لە حکومەتـــی پێشوی بازرگاندا بەشـــدار بوون .

وە وەزارەتی پۆستـــەو بروسکەو تەلەفۆن‌و وەزارەتی کاروبازی کۆمەلایەتـــی بەبۆشی‌و بێ وەزیـــری ماونەتەوەو وکیل بۆ وەزارەتی نیشتەجێ کردن دانـــراوە . وەبە گوێرەی ئەم پێك هاتنە نوێ‌یەی وەزارەتی ئیـــران حسن حبیبی کراوە بـــە قسەکەر بە زمانی ئەنجومەنـــی شۆرشەوە سەرەرای ئەوەی لەرانەیە مەنسەبەکەی خـــۆی هەر وەربگرێتەوە کە ئەویشـــی پلەی وەزیری رۆشـــنبیری‌و خوێندنی بـــەرز بـــوو لـــە حکومەتەکەی بازرگانا ، وە محمود احمد زادە بە وەزیـــری پیشەسازی ماوەتەوەو مصطفى جمران بە وەزیری بەرگری‌و محمد علی رجائی بە وەزیری پەروەردەو فیر کـــردن‌و عزت‌الله سحابی بە وەزیری دەوڵەت‌و سەرپرشـــتی بودجەو دەزگای نەخشـــەی ئیرانی دەکات‌و رەزا ســـەدر وەزیری بازرگانـــی‌و محمد یوسف طاپری قەزوێنـــی وەزیـــری رێـــگاو بـــان‌و هاتووچۆ کردن‌و داریوشـــس فروهر وەزیری دەوڵـــەت‌و علی اکبر معین‌مز وەزیـــری نەوت‌و ناسر میناحی وەزیری رێنمایی نیشتمانی . وەزیـــرە نوێکانیش برێتین لە ابوالحسن بنی صدر بە وەزیـــری ئابـــووری‌و دارایـــی‌و سەرپەرشت کەری وەزارەتی دەرەوەو مرتضى بارگـــر وەزیری تەندروستی‌و عباس شیبانی سەرپەرشتی کـــەری وەزارەتی کشت‌و کاڵ‌و حسن عباس پۆر وەزیـــری وزەو هاشمی رفسنجانـــی سەرپەرشتی کەری وەزارەتی ناوخۆ ، وەوا بڕیار دراوە کە لیژنەیەك وەزارەتـــی داد بەڕێوەبەرێت کە برێتی‌یە لـــە سەرۆکی دادگای بـــەرز‌و سەرۆکی ئیدیعای گشـــتی .

رۆژنامەی تایمزی بەریتانی سەر لە نوێ دەردەچێتەوە

لەندەن – ١٣ – ئاژانسەکان .

لە رۆژی سێ شەممـــەی رابوردووە رۆژنامەی تایمزی بەریتانی دەستی بە دەرچوون کردۆتەوە ، دوای ئـــەوەی بە هۆی مان گرتنـــی کرێکارانی چاپخانەکانەوە بۆ ماوەی ٣٤٧ رۆژ لە دەرچوون راوەستا بوو .

ئەوەبوو لـــە رۆژی ٢١ی مانگی رابوردوودا رێکەوتنێك لە نێوان کرێکـــاران‌و بەڕێوەبەرایەتی رۆژنامەکەدا مۆر کراوە دەربارەی ئـــەوەی ٥٠٪ ی رۆژانەی کرێکـــاران زیاد بکرێت .. بەڵام هەتاکـــو ئێستا لە سەر ئەوە رێـــك نەکەوتوون کە دەزگای چاپی ئەو رۆژنامەیە بگۆردرێت بـــە دەزگایەکی چاپەمەنـــی ئەلەکترۆنی .

لە پرتوگال باڵوێزی دوژمنیان بەرنارنجۆك داوە

لشبوونە – ١٣ – رۆیتەر

باڵوێزی زایونی دوژمن لە لیشبوونەی پایتەختـــی پورتوگال بریندار کـــراوەو یاوەرەکـــەشی کـــوژراوەو ســـێ کەسی کـــەشـــ بریندار بوون لەو هێرشـــە چەکدارەدا کە تاقمێکـــی نەناسراو کردویانەتە سەری .

ئاژانسی یونایتدبرێـــس‌وتوویەتی هێرش بەرەکان لە هێرشەکەیاندا نارنجـــۆك‌و رەشـــاش‌و نارنجۆکـــی فرمێسکیان بەکار هێنـــاوە ، ئاژانسەکە هەر وەها وتوویەتی ئەو تاقمە لەوکاتەدا دەستیان بە هێرشەکەیان کردووە کـــە ئۆتۆمبیلی باڵوێزی زایونـــی ویستویەتی لـــە بارەگـــای بێتە دەرێ .. ئەو تاقمـــە دوای دەست وەشاندنەکەیان رایان کردووە بەبێ ئـــەوەی کەسێك راستیان لێ بلێت .. ئاژانسەکە وتویەتـــی .. باڵوێزی زایونی ئافرام ئیلتار کە تەمەنی (٥٥) ساڵانە لـــە گەڵ سێ بریندارەکـــەی تردا براون بۆ نەخۆشخانـــەی سانتاماریا لە لشبونـــە .. کەسێکی نەناسراو تەلەفۆنـــی بۆ ئیستگەی نیشتمانـــی بورتوگال کردووەو ئـــەوەی پێوتوون کە تێکۆشەرانـــی وڵاتان ئەم کارەیان کردووە .

ئەنجومەنی ئاشتی جیهانـــی نارەزایی بەرامبەر کردارەکانی زایونی دوژمـــن نیشان دەدات

هلسنکی – ١٣ – ئا . د.ع

ئەنجومەنی ئاشتی جیهانی نارەزایی بەرامبەر ئـــەو کردارانـــەی نیشان داوە کـــە دەسەڵاتی داگیرکەری زایونی لە خاکی عـــەرەبـــی زەوت کراودا بەرامبەر هاووڵاتیانـــی عەرەب رەچاوی دەکات .

ئەنجومەنەکە لـــەو بەیانەمەیەدا کە ئەمرۆ بـــە هلسنکی دەری کـــردووە نارەزایی تەواوی خـــۆی بەرامبەر گرتنـــی بسـام ئەلشکعەی سەرۆك شارەوانی شاری نابلوس‌و سەرۆکـــی شارەوانێکانی رام‌الله‌و جیرە نیشان داوە لە گەڵ ئـــەو پیلانەی بۆ حوکمی ناوخۆیـــی کە ئێستا لە جێ‌بەجـــی کردنداریە لە چاچێـــوەی رێکەوتنەکانی سادات لـــە گەڵ زایونیەکاندا .

ئەنجومەنەکە لە بەیاننامەکەیدا داوای بەرەلا کردنی شکعەو بەندەکانی تری کردووە هـــەر وەك داوای لە سەرجەمـــی رێکخراوە نیشتمانی‌یەکـــان کردووە کە پشتگیری سەرۆکی شارەوانێکان بکەن کە هەمـــە جۆری چەوساندنەوەیـــان لە گەڵدا دەکرێت .

Institut Kurde de Paris

چەند بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

هەفتەی ڕابوردوو ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ئەم بڕیارانەی خوارەوەی دا .

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارەی بڕیار ١٥٣٦ ڕۆژی بڕیار ١٣-١١-١٩٧٩

بڕیار

بەپێی ناوەرۆکی بڕگە -ا- لە بەندی چل‌ودووی دەستوری وەختەکی ، ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١٣-١١-٧٩ بڕیاری دا :

١ - بەدەای نەقدی کە ١٠٠ دینارە لەو موکەلەفانە وەردەگیرێ کە لەمەوبەر بۆ خزمەتی ئیجباری داوا کراون و بە هۆی ئەرکی ئاینییانەوە لە سایەی یاسای پەکخراوی بەرگری نیشتمانی ژمارە -٣٨-ی ساڵی ١٩٤٠ خزمەت کردنەکەیان بۆ دوا خرابوو .

٢ - ئەوەی ئەحکامی بڕگە -ا- ی ئەم بڕیارە دەیانگرێتەوە لە تاوانی دواکەوتن و سەرپێچی کردن کە بە هۆی ناوەرۆکی قانونی ناوبراوو قانونی پەکخراوی خزمەتی سەربازی ژمارە -٦٥-ی ساڵی ١٩٦٩ دەیانگرێتەوە دەبەخشرێن و خزمەتە ئیجبارییەکە ناکەن .

٣ - جگە لەوانەی لە بڕگە ١و٢ ی ئەم بڕیارەدا هاتووە یاسای خزمەتی سەربازی بە سەر گشت ئەو هاوڵاتیانەدا جێبەجێ دەکرێ کە ناوەرۆکەکەی دەیانگرێتەوە بەپێی گوێدانە سروشتی کارەکەیان و لەمانە پیاوە ئاینییەکان .

٤ - ئەم بڕیارە لە ڕۆژی بڵاوبونیەوە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا جێبەجێ دەکرێ .

صدام حسين
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارەی بڕیار ١٥٣٤ ڕۆژی بڕیار ١٣-١١-١٩٧٩ بڕیار .

بەپێی ئەحکامی بڕگە -آ- لەبەندی چل‌و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١٣-١١-١٩٧٩ بڕیاری‌دا :

١ - دایک کە موەزەفە یاخود کرێکاری دەستەبەر بووبێ لە گشت دایەرەکانی دەوڵەت‌و دامەزراوەکانی کەرتی سوشیالیستی‌دا پشو (اجازە)ی تایبەتی دایکایەتی دەبێ بۆ ماوەیەک کە لە شەش بانگ تێنەپەڕێ‌و لەو ماوەیەدا خزمەت‌و چاوەدێری منداڵەکانی بکات کە چوار ساڵی تەواو نەکردوە . . .

٢ - دایکەکە مافی ئەوەی هەیە کە لە ماوەی خزمەتەکەی‌دا چوار جار پشوی دایکایەتی وەر بگرێ بەڵام پشوی چاوەدێری کردنی هەر منداڵێک نابێ لە شەش مانگ پتر بێ .

٣ - ماوەی پشوەکەی نیوەی مووچە یاخود - ڕۆژانە -و «مخصصات غلاء المعيشة» و(مخصصات)ی پیسە بۆ دایکەکە سەرف ئەکرێت .

٤ - پشوی دایکێتی بە پێی ناوەرۆکی ئەم بڕیارە بۆ مەبەستی خانەنشینی‌و دەستەبەری کۆمەڵایەتی حیساب دەکرێ ، دایەرەکە یاخود دامەزراوەکە یان بەڕێوەبەرایەتی‌یە خاوەن بەیوەندی‌یەکە کەدایکەکە موەزەفە تێیدا یاخود کرێکاری دەستەبەر بووە تێیدا نیوەی بەشی خانەنشین یاخود دەستەبەری کۆمەڵایەتی ئەدات‌و دایکەکەش نیوەکەی تری .

٥ - پشوی دایکایەتی بە پێشکەش کردنی داواکاری ئەدرێ کە لە لایەن دایکە موەزەفەکەوە یاخود کرێکارەکەوە پێشکەش دەکرێ‌و پشوەکە لەو ڕۆژەوە دەست پێ ئەکات کە دایکەکە لە داوا کارییەکەدا دەستنیشان کردوەو کە فرمانی بۆ دەردەچێ .

٦ - پشوی دایکایەتی کۆتایی پێ ئەهێنرێ ئەگەر هاتو ساخ بۆوە کە دایکەکە لە کاتی پشوکەیدا بە ڕۆژانە کار ئەکات ئەم کار کردنەش بە پێچەوانەی ئەو مەبەستەیە کە بەپێی هەردوو بڕگەی ٣و٤ی ئەم بڕیارە لە پێناویدا پشوی بۆ دانراوە .

٧ - هەردوو وەزارەتی دارایی‌و کارو کاروباری کۆمەڵایەتی بۆ بە ئاسانی جێبەجێ کردنی ئەم بڕیارە ئاڵوگۆڕی پێویست پێشکەش دەکەن .

٨ - ئەم بڕیارە لە ڕۆژی بڵاو بونیەوە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا جێبەجێ دەکرێ ..

صدام حسين
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارەی بڕیار ١٥٣٥ ڕۆژی بڕیار ١٣-١١-١٩٧٩ بڕیار

بەپێی ناوەرۆکی بڕگە -آ- لە بەندی چل‌ودووی دەستوری وەختەکە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١٣-١١- ١٩٧٩ دا بڕیاری دا :

١ - ئەو حوکم دراوانەی بڕیاری بەخشینی گشت کە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش بە ژمارە -١٠٧٦ ی ڕۆژی ١٦-٨-١٩٧٩ دەری کرد لە پارەیەی بەسزا لە سەریان دانراوە دەبەخشرێن ئەوانەی لە حەبسخانەدا ماون بە هۆی نەدانی ئەم پارەیەوە بەرەڵلا دەکرێن .وە ئەو پارەیەی وەک سزا پێش دەرچوونی ئەم بڕیارە لێیان سەندراوە نایانەدرێتەوە

٢ - وەزیرە خاوەن پەیوەندی‌یەکان ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکەن .

صدام حسين
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

سەرۆکی فەرماندە چەپکەگوڵێکی بۆ ئیستگەی کوردی نارد

سەرۆکی فەرماندە صدام حسين ڕۆژی ١٥-١١-١٩٧٩ چەپکە گوڵێکی بەدیاری بۆ ئیستگەی ڕادیوی کوردی نارد کە یادی چل ساڵەی دامەزرانی بوو .

بەپێی مەرسومێکی کۆماری :

دکتور عبدالستار الجواری لابراو بەڕێز نوری فیصل شاهر کرا بەوەزیری ئەوقاف

هەفتەی ڕابوردوو بە پێی مەرسومێکی کۆماری دکتور احمد عبدالستار الجواري لە وەزیری ئەوقاف‌و کاروباری ئاینی لابراو بەڕێز نوری فیصل شاهر کرا بە وەزیری ئەوقاف‌و کاروباری ئاینی .. ئەمەش تەواوی مەرسومەکەیە :

بسم‌الله الرحمن الرحيم
مەرسومی کۆماری

بەپێی ناوەرۆکی بڕگە -ر- ی بەندی پەنجاو هەشتی دەستوری وەختی ئەم بڕیارەی خوارەوەمان دا :

١ - بەخشینی دکتور احمدعبدالستار الجواري لە وەزیری ئەوقاف‌و کاروباری ئاینی .

٢ - دانانی نوري فيصل شاهر بە وەزیری ئەوقاف‌و کاروباری ئاینی .

پێویستە وەزیرەکان ئەم مەرسومە جێبەجێ بکەن . لە ڕۆژی ٢٣ی مانگی ذی‌الحجەی ساڵی ١٣٩٩ ی کۆچی ڕێکەوتی ڕۆژی ١٣ی مانگی تشرینی دووەی ساڵی ١٩٧٩ی زایینی لە بەغدا نووسرا .

صدام حسين
سەر کۆمار

چەند پرۆژیەکی کشتوکاڵی لە پارێزگای سلێمانی

دامودەزگاکانی دەستەی گشتی‌ی کشت‌وکاڵ‌و چاکردنی کشت‌وکاڵ لە پارێزگای سلێمانی کۆمەڵێک پرۆژەی کشت‌وکاڵی‌یان لە ماوەی دە مانگی ڕابوردوودا لە ناوچە جۆربەجۆرەکانی پارێزگاکەدا جێبەجێ کردووە کە ٧١٢ هەزار دیناریان تێ‌چووە .

ئەم پرۆژانە بریتین لە دروست کردنی چوار هەرەوەزی‌ی ناوچەیی‌و ئیستگەیەکی پەروەردە کردنی ئاسک‌و بزن‌و بەیتالخانەیەک‌و دوو ئیستگەی لێکۆڵینەوە لە تووتن‌و عەمبارێک بۆ شت‌ومەکی کیمیاوی‌و دوو مەڵبەند بۆ خستنە نێو بازاڕەوەی بەرهەمە کشت‌وکاڵیەکان‌و تاقیگایەک بۆ لێکۆڵینەوە لە تووتن‌و دوو هۆڵ بۆ مریشک‌و جووجەڵەو قوناغی یەکەمی بازاڕی میوەو سەوزەوات سەرەڕای دیوار کردنی بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی کشت‌و کاڵ چاندراوەکان‌و ئیستگەی بەستەنەی سەرچنار ئێستایش کاروبار بۆ جێبەجێ کردنی کۆمەڵێک پرۆژەی لەم چەشنانە بەردەوامە کە هەموویان دوو ملیۆن‌و ٥٧٢ دینار یان تێ‌دەچێت .

ئەم پرۆژانە بریتی دەبن لەدروست کردنی خانووبەرەی ئیستگەی پەروەردە کردنی ئاژەڵ لە تانجەرۆ یەکێکی تر بۆ لەوەڕگای سروشتی لە چەمچەماڵ‌و بەیتالخانەیەک لە سلێمانی‌و هەشت هەرەوەزی‌ی ناوچەیی‌و یەکێکی هاوبەشی « تایبەت » بۆ ڕاوە ماسی‌و مەڵبەندێک بۆ مەشق پێ کردنی میکانیکی‌و خانوویەکی ڕۆشنبیری‌ی جووتیاران‌و دوو کۆمەڵەی خزمەتگوزاری‌ی کشت‌وکاڵی‌و چوار ئیستگەی زانینی ئاوو هەواو دوو خانووبەر بۆ ئیستگەی بەستەنەی بەنجوێن‌و سەرچنارو دوو مەڵبەندی کۆکردنەوەی مێوەو سەوزەوات‌و قۆناغی دووەمی بازاڕی فرۆشتنی سەرجەم لە سلێمانی‌و عەمبارێک بۆ شت‌ومەکی کیمیاوی‌و بەیتالخانەیەک لە کەلارو مزۆکەخانەیەکی کشت‌وکاڵی لە ڕانیەو چەند هۆڵێک بۆ مریشک‌و جووجەڵە لە هەشت کۆمەڵەی هەرەوەزی‌داو حەوزێکی مەلە کردن‌و ٣٦ خانووی نیشتەجێ بوون بۆ مووچە خۆرانی دەستەکە لە چەندین جێگای جۆربەجۆری پارێزگاکە .

هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەرایەتی نوێ یەکیتی نووسەرانی کورد لقی هەولێر

لە کاتژمێری دەی سەر لە بەیانی‌ی ڕۆژی (١٦ی ١٩٧٩/١١/ هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەرایەتی‌ی یەکێتی‌ی نووسەرانی کورد - لقی هەولێر - دەستی پێ‌کرد ، زۆربەی زۆری ئەندامانی یەکێتی لە پارێزگاکەدا ئامادە بوون ، بە ئامادە بوونی قازی امیر عبدالکریم حوێزی‌و نوێنەرە ڕەسمیەکان هەروەها سەرۆکی یەکێتی‌ی نووسەرانی کورد - مەڵبەندی گشتی - د. عزالدين مصطفى رسول‌و جێگری سەرۆکی یەکێتی محمدی مەلا عبدالکریم ئامادە بوون .

لە ئەنجامدا دەستەیەکی بەڕێوەبەرایەتی نوێ هەڵبژێررا ، دوای کۆبوونەوە بڕیاری‌دا دا کاروبار بەم شێوەیە دابەش بکرێت :

کریم مستەفا شارەزا - سەرۆک ، نافع ابوب عەقراوی - جێگری سەرۆک ، عمر شیخ الله دەشتەکی - سکرتێری ڕێوەبردن ، ممتاز حیدر حیدری - سکرتێری ڕۆشنبیری ، جمال علي خدر ژمێریار ، حمە کریم ڕمضان - ئەندام ، پیربال محمود ابراهیم - ئەندام ، هەروەها ئازاد عەزیز سوورمێ‌و مەغدید سۆران بوون بە ئەندامی ئیحتیات لە دەستەی بەڕێوە بردن .

هاوکاری

ڕاپۆرتی ناوخۆ

بەڕێز عبدالفتاح محمدامین سڵاوی سەرۆکی فەرماندە بە ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان دەگەیەنێ

● نێردراوی «هاوکاری» نووسیویەتی دەڵێ :

لە سەعات دەی ڕۆژی یەک شەممەی ڕابوردوو تردا، ئەنجومەنی یاسا دانانی ناوچەی کوردستان بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد علي‌محمد امين سەرۆکی ئەنجومەن کۆ بوونەوەیەکی فراوانی بەست بۆ لێکۆڵینەوەی هەردوو یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی‌و ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان . لەم کۆ بوونەوەیەدا بەڕێز عبدالفتاح محمد امين ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی وەزیری حوکمی‌محلی‌و بەڕێز دوکتور منذر ابراهيم وەزیری داد ئامادەبوون .

لە سەرەتای کۆ بوونەوەکە ، بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن بەخێر هاتنی گەرمی بەڕێز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی کردو ئەوەی دووپات کردەوە کە لێکۆڵینەوەی هەردوو یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی‌و نیشتمانی‌و یاسا دانانی هەنگاوی چەسپاندنی ئەو دیموکراتیەتە ڕاستە قینەیە کە شۆڕشی ١٧ - ٣٠ تەموزی مەزن هەمیشەو لە یەکەم ڕۆژی بەرپا بوونیەوە ، هەنگاوی بۆ خوێ کردنەوەو چەسپاندنی ناوە لە عیراقی خۆشەویستمانا .

دوایی ئەوە بەڕێز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری حوکمی محلی مامۆستا عبدالفتاح محمد امين قسەی کردو سڵاوی سەرۆکی بەڕێز صدام حسين‌و سڵاوی سەرکردایەتی حزب‌و شۆڕشی گەیاند بە ئەندامانی ئەنجومەنی یاسا دانان‌و ئەوەی دووپات کردەوە کە ئەو هەنگاوەی سەرکردایەتی حزب‌و شۆڕش ناویەتی‌و لە هەردوو یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی‌و یاسا دانانی ناوچەی ئۆ تۆنۆمیدا دەردەکەوێ تەواوکەری ئەو هەنگاوانەیە شۆڕش لە ١٧ی تەموزەوە لە سەر ڕێگای چەسپاندنی دیموکراتیەت دەیان هاوێ کە شۆڕش‌و حزبی سەرکردەی وەک بەرنامەو باوەڕو ئیمانی پێ‌یەتی .

وە وتی : شۆڕش وەک ڕاستی‌یەکی بنەڕەتی لە هەموو ئەو هونگاوانەدا کە ناویەتی‌و باوەڕی بەوەیە کە دیموکراتیەت ناگونجێ ڕازی لێ بهێزێ .

دیسان وتی بۆ چەسپاندنی ئەم باوەڕە هەردوو یاساکە ئامادە کران‌و خرانە بەر چاو بۆ لێکۆڵینەوە هەر لە دەزگاکانی سەرکردایەتی حزب‌و دەوڵەتەوە تا بە کاملی ئامادە بکرێ .

دوای ئەوە دەست کرا بە لێکۆڵینەوەی پرۆژەی هەردوو یاساکەو بەڕێز وەزیری داد پەروەری هەندێ لە بەندەکانی ڕوون کردەوەو بەڕێزان ئەندامانی ئەنجومەنی یاسا دانان باری سەرنجی خۆیان دەربارەی هەردوو یاساکە دەربڕی‌و لە کۆتاییدا بەڕێز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری حوکمی محلی بەئاینی‌دا کە باری سەرنجەکانیان دەگەیەنێ بە سەرکردایەتی بۆ لێکۆڵینەوەیان .

نۆیەمین کۆنگرەی کشتوکاڵی ساڵانە لە پارێزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

ڕۆژی شەممەی ڕابوردوو کاروباری نۆیەمین کۆنگرەی کشت‌وکاڵی‌ی ساڵانەی پارێزگای هەولێر دەستی پێ‌کرد کە چوار ڕۆژ دەخایەنێت .

بەڕێزان محمد علي محمد امین سەرۆکی ئەنجوومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی‌و محمد صديق محمود ئەمینداری گشتی‌ی بەڕێوەبردنی کشت‌وکاڵ‌و چاکردنی کشت‌وکاڵی ناوچەکەو ژمارەیەک لە ئەمیندارە گشتی‌یەکان‌و بەڕێز بهاءالدين احمد پارێزگاری هەولێرو هاوڕێ علي حسين ئەمینداری نهێنی‌ی سەرکردایەتی لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە هەولێرو خالد عبدالحميد طبرە بەڕێوەبەری گشتی‌ی دەستەی گشتی‌ی - هەرەوەزی‌یەکانی کشت‌وکاڵ نوێنەری وەزارەتی کشت‌وکاڵ‌و چاکردنی کشت‌وکاڵ لە کاتی کردنەوەی کۆنگرەکەدا ئامادەبوون .

بەڕێز پارێزگاری هەولێر سەرۆکی کۆنگرەکە ووتەیەکی لەسەرەتای دانیشتنی کردنەوەی کۆنگرەکەدا خوێندەوە تیایدا دووپاتی گرنگی بەستنی ئەم جۆرە کۆنگرە کشت‌وکاڵی‌یانەی کردەوە بۆ دیاری‌کردنی دەستنیشانکراوی ڕێبەری بەرپێدانی کشت‌وکاڵ لە وڵاتدا بە پشت بەستن بە هەنگاوها ویشتنەکانی حزب‌و شۆڕش‌و ئامۆژگاری‌یەکانی سەرۆکی بەڕێز صدام حسين لە پێناوی هێنانە ئارەوەی شۆڕشی کشت‌وکاڵی‌و وەدی‌هێنانی ئاسایشی خواردەمەنی ، هەروەها هاوڕێ مخلف عباس ئەمینداری نهێنی‌ی نووسینگەی جووتیاران لە سەرکردایەتی‌ی لقی حزب لە هەولێر داوای گەرانەوە سەر ڕێڕەوی کشت‌وکاڵی لە پلانەکانی ڕابوردوودا کرد بۆ دەستنیشانکردنی تەنگ‌و چەڵەمەکان‌و دانانی چارەسەری گرنجاو بۆیان لەئامادەکردنی پلانە نوێ‌یەکان‌دا ئەویش لەبەر ڕووناکی‌ی پەیڕەوی سۆشیالیستانەی حزب‌و شۆڕش‌دا .

دوای ئەوە ڕاپۆرتێکی کورت دەربارەی ئەو شتانەی لە پلانی کشت‌وکاڵی‌ی ڕابوردوو تەواوکراون خوێندرایەوە لەگەڵ ئەو کۆسپاو لایەنە خراپانەی شان بەشانی کاروباری جێبەجێ کردن‌دا هەبوون‌و ئەو ڕێگایانەی دەبنە هۆی ئەوەی لە پلانی نوێ‌دا لێیان تێ‌بپەڕێن .

کۆنگرەکە دە لیژنەی تایبەت‌و شارەزایی لێ‌سەرهەڵ‌دا بۆ ئەوەی سەرپەرشتی‌ی لێکۆڵینەوەی پلانە پێشنیارکراوە کشت‌وکاڵیەکان بکات ئەوانە لە لایەن کۆنگرە ناوچەیەکانی قەزاکانەوە پلانە پێشنیارکراوە کشت‌وکاڵیە کان بکات ئەوانە لە لایەن کۆنگرە ناوچەیەکانی قەزاکانەوە پێشنیارکراون‌و ئامادەکردنی پلانی ساڵانەی هەموو پارێزگاکە بۆ ئەوەی بۆ دووەمین کۆنگرەی کشت‌وکاڵی‌ی ساڵانەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەرزبکرێتەوە کە لەبیست‌و حەوتی ئەم مانگەدا لە هەولێر دەبەسترێت .

هەروەها ڕۆژی شەممەی ڕابوردوو پێنجەمین کونگرەی کشت‌وکاڵی‌ی ساڵانە کرایەوە کە سێ ڕۆژ دەخایەنێت ئەویش بەئامادەبوونی جعفر عبدالكريم وەکیلی پارێزگارو هاوڕێ عبدالرزاق فارس ئەمینداری نهێنی‌ی سەرکردایەتی لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە سلێمانی‌و ژمارەیەک لە لێپرسراوانی پارێزگاکەو نوێنەرانی وەزارەتی کشت‌وکاڵی‌و چاکردنی کشت‌وکاڵ‌و دام‌ودەزگاکانی هەمان وەزارەت‌و ئەندامانی یەکێتی‌یە ناوچەیەکانی کۆمەڵە هەرەوەزیەکانی جووتیاران .

بەڕێز وەکیلی پارێزگار لە کاتی کردنەوەی کۆنگرەکەدا ووتەیەکی خوێندەوە تیایدا بەنجەی بۆ ئەوە ڕاکێشا کە کەرتی کشت‌وکاڵ ئەمڕۆ بۆتە یەکێک لە گرنگترین کەرتە زیندووە کارتێکەرەکانی ئابووری‌ی وڵاتەکەمان‌و لەسەر مەودای پەرەسەندن‌و پێشکەوتنی تا ڕادەیەکی مەزن هێزی ئابووری‌و هەڵوێستە ڕامیاری‌و ستراتیژیەکانی‌و وڵاتەکەمان لەبواری نەتەوەیی‌و نێو دەوڵەتاندا ڕادەوەستێت .

داوای لە کۆنگرەچی‌یەکان کرد لە دەستنیشانکراوە تایبەتیەکانی پلانی کشت‌وکاڵی‌ی ساڵی ئایندە بکۆڵنەوە ناوی - ساڵی دانەوێڵەی لێ‌نراوەو کردنیان بەبڕیارو ڕێنمایی بۆ بەرەپێدانی کاروباری کشت-

بڕوانە : ل : ٧

بەردەوامی تەقەلالای دڵسۆزانە بۆ گەیشتنە ئامانجی پیرۆز

حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، بە پێی باوەڕی پتەوی بە مەسەلەی ڕزگارکردنی مرۆڤ‌و پێ‌گەیاندنی بە جۆرێ کە لە گەڵ مەزنی‌و گەورەیی‌دەوری مرۆڤ‌خۆیی‌دا لە بنیات نانی کۆمەڵێکی پێشکەوتودا بگونجێ ، بایەخێکی گەورەی داوە بە لایەنی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن‌و پەروەردەی لە چەسپاندنی گۆڕانکاری‌یە بنەڕەتیەکاندا بۆ سوودی مرۆڤ‌و بە شێوازی نیشتمانی‌و دیموکراتی‌و سۆشیالستی ڕاستەقینە .

جا لە بەر ئەوەی مرۆڤ ئامانجی سەرەکیە لە گەشەسەندناو هەر ئەویش هوی بەدی هینانیەتی ، ڕزگار کردنی لە نەخوێنەواری بەو ڕادەیەی دەتوانێ دەوری شۆڕشگێڕی لە بنیات نانی کۆمەڵدا بگێڕێ . بۆیە حزب تێکۆشانی لە پێناو لە ناو بردنی نەخوێنەواریدا بەیەکێک لە هەرە مەیدانە گرنگەکانی تێکۆشان دەزانێ .

لە بەر ڕووناکی ئەم بۆ چونەدا کۆبونەوەکانی لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنی‌و بەرەپێدانی هەڵمەتی نیشتمانی لە ناو بردنی نەخوێنەواری کە بە سەرپەرشتی هاوڕێ طارق عزيز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش جێگری سەرۆک وەزیران سەرۆکی ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی نیشتمانی لە ناوبردنی نەخوێنەواری کە لە ١٣و‌ەبۆ ١٥-١١-١٩٧٩ بەستران هەنگاوێکی زانستی بوو بە مەبەستی خۆ کۆ کردنەوەیەکی بەکارو لێ‌هاتوانە بۆ بەربەست کردنی ئەو گیروگرفتانەی لە کاتی کاروبارەدا دێتە ئاراوە .

ئەوەی شایانی باسە ئەم کۆبوونەوانە ، کە بە گیانی هەست بە لێپرسینەوە کردنی مەوزوعی لە هەموو لایەنەکانی ئەم هەڵمەتە مەزنە کۆڵایەوە ، گەیشتە چەندان بڕیارو ڕاسپاردەی گرنگ کە ئەمە پوختەی هەندێ لەو بڕیارو ڕاسپاردانەیە .

● لە ڕووی کارووبارو پێویستیەکانی فێر خوازەکانەوە بڕیاری ئەوە درا کە هەموو ئەوانەی قۆناغی یەکەمی مەڵبەندەکانی لە ناو بردنی نەخوێنەواری دەبڕن لە کەرتەکانی هێزە چەکدارەکاندا بچنە قوتابخانە میللیەکان ، هەمان بڕیاریش بە نیسبەت کرێکارانی کەرتی سۆشیالستەوە ، بەڵام دەربارەی کرێکارانی خزمەتگوزاری کەرتی تایبەتی قۆناغی برینی فێر بوون لە ماوەی تەمەنی (١٥-٣٥)دیاری کرا . دەربارەی جوتیاران ئەوانەی تەمەنیان لە «١٥-٣٥» ساڵە چونە قوتابخانەی میللی دەیان گرێتەوە ، هەمان بڕیاریش دەربارەی ئافرەتی کەیبانوی ناومال کە تەمەنیان لە (١٥-٣٥)ساڵە چونە قوتابخانەی میللی بیانگرێتەوە، دیسان دەربارەی ئەوانەی تەمەنیان (٣٥)ساڵ بەرەو ژوورە ئەگەر خۆیان ئارەزویان کرد ماوەیان بدرێتێ بچنە قوتابخانەی میللی ، لەرووی بایەخدان بەوانەی تەمەنیان لە (٣٦-٤٥)ساڵە دوای برینی قۆناغی فێر بوون ، تا بەردەوام هوی خێربوونی زیاتریان بۆ برەخسێ بۆ ئەوەی نەگەرێنەوە باری نەخوێنەواری .

بڕوانە : ل : ٧

Institut Kurde de Paris

● شیعری شاعیری «ابفان نیرکوف».

بۆ دایکم

● عزیز حریری

بە لە عەرەبیەوە کردوویە بەکوردی ..

....شاعیری بولگاری ابفان نیرکوف لە ڕۆژی ٢٦ئەیلولی ١٩١٩، لە گوندێك لە دایك بووە کە دەکەوێتە سەرووی وولاتی بولگاریا . لە کاتێکدا کە هەژاری و برسیەتی لە نێوان جووتیارەکاندا بڵاو دەبێتەوە، نیدکوف فێری ئەوە دەبێت کە ڕقی لە چەوسێنەرەکان بێتەوەو خەوبە ژیانێکی زیاتر بەڵای مرۆڤایەتیەوە ببینێت ..

لە ساڵی ١٩٤٣دا شاعیر وەکو زۆر لە هاوڕێکانە خۆی دەچێتە ڕیزی شەڕکەرەکانی وولاتەکەی کە لەدژی فاشیزم تردەکۆشـان، لە دوای ساڵێکدا واتە لە ساڵی ١٩٤٤دا فاشیزمەکان هەڵیان — بۆ دەرەخسێ و دەیکوژن.

« نیدکوف، لەبەر ئەوەی لە بارو زروفێکی ناخۆشدا دەژییت، کەم بە شیعر نووسینەوە خەریك دەبێت، وەئەو شیعرانەی کە نووسیویەتیشی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکاندا بڵاوبوونەتەوە، کە ئەمەیشیان یەکێکە لەو هۆنراوانە..

● هۆدایەگیان .. دەزانم کە ئێستا شەو بەسەر بۆخەفێکی بەتاڵدا ڕادەکشێ و تۆیش وەستاویت و ماندوو بوون بە سیماتەوە ئاشکرادیارە ...

● بیر لە کوڕە دوور کەوتووەکەت دەکەیتەوە بۆ ئەوەی بزانیت » ئەم شەوە لە کوێ بەسەر دەبات ؟.

× × ×

● لە دەرەوە بایەکی بەهێز هەڵی کردووەو زۆریش بێ بەزەیی و دڵ ڕەقە .

● لە دەرەوە دوژمنان لەشوێنە تاریکەکاندا دەگەڕێن و بارانیش هێڵێکی تازە بەسەر ڕوومانا دەکێشێت و ئێمەیش بەرە بەیانی هەر دەڕۆین و ناوەستین ..

× × ×

● دایە گیان .. دەزانم کە تۆ بۆمن خەمباری لەبەر ئازارو شیشی زیندانەکان .

● دایە گیان .. بۆ دەبێ خۆشەویستی بێتە هەنگێك و بە دڵتەوە بدات ..

● هەر بۆ ئەوەی ببیتە دایك و هەست بە ئازاری لەکتری جیابوونەوە بکەیت، یا بۆ ئەوەی تەنها ووتەیەك لەبارەی منەوە ببیستیت . .

× × ×

● ئای دایە گیان ...

ئەی ئەو دایکەی بوتیە نیشانەی ئازایەتی و نەبەزین. دەزانم خەمەکانت سنووریان بۆنیە ...

تۆش دەزانی .. کە بۆمنت بووەو بۆ لە وخوێنە سووروو گراوبە درووست بوومە .

بێ گومان بۆ ئەوەی ببمە شەڕکەرێکی بە جەرگ و بارێزگاری لە وولات و نیشتمانەکەم بکەم و ببم بە پێشکەوتنخوازێکی ئازاو نەبەرد.

نامیلکەی «شیعر.. هەڵوێستە» و چەند سەرنجێك

سامی فتاح

« شیعر .. هەڵوێستە » بەم ناونیشانە کاك حەمە سەعید حەسەن نامیلکەیەکی ڕەخنەیی دەربارەی «ئازیوە» کەی شێرکۆ بێ کەس . بەم دوایە بڵاو کردەوە . هەوبری لێدوان لەم نامیلکەیە ناوێکی زۆر دەکێشێ چونکە کاك حەمە سەعید لە نامیلکەکەیدا سەرەقەڵەمی چەند مەسەلەیەکی وا دێنێتە پێشەوە کە دەمێکە لە ناو بزوتنەوەی ڕەخنەی ئەدەبی کوردیدا جێی مشت و مڕو گفتوگۆیەکی زۆرن .. هەروەها خۆیشی لە نامیلکەکەدا سەبارەت بە ساکاری تەرح کردن تووشی چەند بیروڕایەکی ناکۆك بەیەك دەکاو ناتوانێ خوێنەر بگەیەنێتە قەناعەتی ئەوەی کە شێرکۆ شاعیرێکی بێ هەڵوێستە .

من لێرەدا هەوڵ دەدەم بەپێی تواناو بەکورتی ڕای خۆم بەرانبەر چەند لایەنێکی نامیلکەکە دەربڕم بەتایبەتی لایەنە فیکریەکانی کە بەرای من مەبەستی سەرەکی کاك حەمە سەعید بەرانبەر بە شێرکۆو بزوتنەوەی شیعری کوردی لەم لایەنانەدایە .

١ - کاك حەمە سەعید خۆی شاعیرە .. لەو باوەڕەدا بوم کە دەبوایە وەکو شاعیر تەماشای شتەکانی بکردبایە نەك وەکو ڕەخنەگرێکی سیاسی کە فڕی بە سەر ئەدەبەوە نەبێ ..

کاك حەمە سەعید هاتووە بە چەند پرسیارێکی ساکار خۆی لە قەرەی یەکێ لە مەسەلە هەرە ناسك و گەورەکانی ناو بزوتنەوەی ئەدەبی داوە کە ئەویش مەسەلەی پەیوەندیی نێوان ئەدەب و سیاسەتە .. ئەم مەسەلەیە دەمێکە لەناو ئەدەبی کوردیدا لە ئارادایەو بە تایبەت لە ساڵانی ١٩٧٠ - ١٩٧١ - ١٩٧٢ زۆری لە سەر وترا ..

ئایا ئەدەب شەخسیەتێکی تایبەتی خۆی هەیەو لە چوارچێوە گشتیەکەیدا لە گەڵ سیاسەت یەك دەگرێتەوە ؟ یانەخۆ ئەدەب پاشکۆو ئامرازێکی ڕووتی سیاسەتەو هەر دەوری خزمەت کردنی دروشمەکانی ئەم سیاسەتە دەبینێ ؟

هەندێ برادەر، کە ئێستا کاك حەمە سەعید بە درێژەپێدانی ئەوان دەژمێردرێ، هەستیان بە دەوری کاریگەرانی ئەدەب دەکرد بۆیە دەیانویست کۆمەڵێك « احکام »ی ئامادەکراو بسەپێنن بە سەر بزوتنەوەی نوێخوازیی ئەدەبی کوردی و ئەم ئەدەبە کوردی و ئەم ئەدەبە ڕابکێشنە مەیدانی دروشم و دروشم کاری و بیکەن بە پاشکۆیەکی بێ شەخسیەتی سیاسەت .. بەڵام ئەو برادەرانەی

کە بەراستی ئەدیب بوون و دەیانزانی کە ئەدەب وێنەیەکی چەند جوان و داهێنەرانەی ژیانە هەمیشە هەوڵی پاراستنی شەخسیەتی ئەدەبی کوردیان دەدا بەبێ ئەوەی ڕێ بدەن بە خۆیان و بە ئەدەبەکەیان لە ڕەوتی گشتیی بزوتنەوەی کۆمەڵایەتیی کوردی جودا ببنەوە .

وا دیارە کاك حەمە سەعید، هەر چەندە کە خۆیشی شاعیرە، بۆ ئەوە ناچێ کە ئەدەب گەلێ لەوە گەورەترە تەنیا وشە ڕیز کردن بێ بۆ (چەپڵە نانەوە)و بەرز کردنەوەی حەماسی میللەت .. ئەدیبی گەورەی وەکو ڕەسوڵ حەمزاتوف و جەنگیز ئیتماتۆف و غەسان کەنفانی ئەوەندەی خەریکی گرتن و تیشك خستنە سەر شتی بچوکی ناو ژیانی میللەتەکەیان بوونە کە غەیری ئەدەب نەیبوایە هیچ جموجوڵێکی تر نەیدەتوانی ئەم شتە بچوکانە بگرێ، ئەوەندە خەریکی بەرز کردنەوەی حەماسی خەڵك نەبوونە .. وە مەزنیی ئەم نووسەرانە لەوەدایە بە شێوەیەك بۆ شتەکان چوون و لە گۆشەی بیر کردنەوەیەکی واوە شتەکانیان بینیوەو شییان کردۆتەوە کە لە گەڵ ڕەوتی حەماسی خەڵکەکە یەك دەگرێتەوەو لە بزوتنەوەی بەرەوپێشەوە چووی مێژوو جودا نابێتەوە.

٢ - شیعر هەڵوێستە یان نا؟ بێگومان شیعر هەڵوێستەو هەڵوێستێکی ئاشکراو ڕوون و بە مەسئولیەت .. بەڵام ئایا جەوهەری ئەم هەڵوێستە جەوهەرێکی سیاسی ڕووت و دەست نیشان کراوە وەکو کاك حەمە سەعید بۆی چووە ؟ بێگومان نەخێر .. بەڵکو جەوهەری سەرەکی لە شیعرو ئەدەبدا جەوهەری ژیانە بە هەموو فراوانی و قەسکیەوە .. بە هەموو وردیی و درشتیەکیەوە .. بە

هەموو تاڵی و شیرینیەکیەوە. شیعرو ئەدەب لە جەوهەرو ئەنجامدا . خەست کردنەوەی ژیانە .. وەر گرتنی ڕەوداوەکی قووڵ و فراوانە بۆ بینینی شتەکان.. وە ئەوەی شیعر بنووسێ مانای وایە هەڵوێست بەرامبەر بە ژیان دەنوێنێ لەك بەرامبەر بە مەسەلەیەکی سیاسیی دەست نیشان کراو ..

بەڵام کاك حەمە سەعید وای بۆ ناچێ .. کە دەڵێ شیعر هەڵوێستە تەنیا مەبەستی جەوهەرە سیاسییەکەی هەڵوێستەو بەس .. کە ئەمەش خۆی لە خۆیدا ڕەگێکی زیندووی شیعر دەکوژێ و وا لە شاعیر دەکا لە کونی دەرزیەوە تەماشای ژیان و جیهان و دەوروپشت بکات ..

٣ - کاك حەمە سەعید لە لاپەرە (٩) دێڕی (١٠) دا دەڵێ (ئەم مرۆڤە لە هەر کوێیەك بێت شێرکۆ تەعبیری لێ کردووەو پشتگیری ئەو ڕاستییەی کردوە کە لە هەموو جێیەکی ئەم جیهانەدا هەمان هێزی دڕندەی ئیمپریالیزم دوژمنی مرۆڤە، بۆیە ئەڵقەی خەم و ئومێدی خۆی وەك کوردێك بەستۆتەوە بە زنجیرە خەم و ئومێدە کانی هەموو مرۆڤەوە) . کەچی لە لاپەرە (٢٤) دێڕی (٧) دا بە پێچەوانەی ئەم ڕایەی سەرەوە دەڵێ (شێرکۆ وەك تەعبیری لە خەمی زۆربەی گەلانی جیهان کردوە نەهاتووە ئەڵقەکانی ئەو خەمانە لە گەڵ خەمی گەلەکەیدا بەبەکەوە گرێ بدا).. ئەمەو تکام وایە کاك حەمە سەعید ئەوەشی بە بیر بێتەوە کە پێشتر چیان بە شێرکۆ دەکرد دەربارەی پێچەوانەی ئەم مەسەلەیە ..

٤ - کاك حەمە سەعید لە هەڵبژاردنی نمونەی شیعری بە هەڵوێست ئەدەبیا شیعرەکانی نزار قەبانی و کامەران موکری بێنێتەوە .. هەر ئەوەندە دەڵێم و بەس . ئەمە بە کورتی چەند بیروڕایەکم بوو بەرانبەر بە نامیلکەکەی کاك حەمە سەعید کە بە ڕای من هەر خەریکی شیعر نووسین بێت باشترە چونکە لەم مەیدانەدا بەهرەیەکی جوانی‌ە خۆ ئەگەر هەر خەریکی شتی تریش بوو ئەوا شاعیریەتیەکەی لە بیر نەکات .

لە نێوان ئەحمەد موختار بەگی جاف و عەلی عارف ئاغادا

زۆرجار بووە چەند هۆیەکی تایبەتی و مەوزوعی کاری ئەو تۆیان کردۆتە سەر شاعیر بەرهەمی وەك یەك یان لە یەك نزیك لە بیروباوەڕدا بڵێن، تەماشا کردن و لێکدانەوەی ئەو پارچە ئەدەبیانە لە مەیدانی ئەدەبدا شوێنێکی بۆ خۆی گرتووە بە ئەدەبی «بەراوردکاری » لە قەڵەم ئەدرێ .

ئەم ئەدەبی بەراوردکاری‌یە ئەگونجێ لە مابەینی ئەدیب و بەرهەمی دوو نەتەوە یان سێ نەتەوە یان زیاتردا بکرێ .. کە بۆ هەر یەکێکیان شتێ وایان بۆ هاتۆتە پێشەوە ناوەڕۆکی بەرهەمەکەیان وەك بۆنی یەکتری لێ بێ وایە . ئەمەش سەیر نی‌یە کە بۆ چوون و لێکدانەوەی چەند یەکێك بەرامبەر ڕوداوێك یان شتێك لە سەردەمێکی دیاری کراودا یەك بگرنەوە .

لەم نووسینە کورتەدا دوو هۆنراوەی دوو شاعیری کورد بەرامبەر یەك بەراورد ئەکەین کە هەردووکیان لە سەردەمێکدا ووتراون - ئەوانیش هۆنراوەیەکی ئەحمەد موختار بەگی جاف و شیعرێکی عەلی عارف ئاغایە - کاتی دانانی هەردوو هۆنراوەکەش دەگەڕێتەوە بۆ دوای جەنگی یەکەمی جیهانی ساڵەکانی بیست .

ئەحمەد موختار وەك ڕۆڵەیەکی هوشیارو شاعیرێکی بەتوانا لە گەڵ ئازاری نەتەوەکەیدا تووشی ئازار بووە، بە هۆنراوەکانی هەوڵی داوە ناتەواوی‌یەکانی دەوروبەری دیاری بکات، وەك کاتێك باری کورد لەژێر دەسەڵاتی فەرمانڕەواکانی « ١٩٢٥ » دایە ناخۆشی ئەبینێ هۆنراوەی .

دێتە گریم دەنگی بە سۆزو شیوەن و گریانەوە
ناڵەی دڵمە لە حەسرەت خاکی کوردستانەوە
بۆ میللەت و خاکەکەی ئەڵێ .

مامۆستای گەورە دکتۆر مارف خەزنەدار بۆ ئەم شیعری ئەڵێ .

« ئەم چەند دێڕە ئاهو ناڵەی شاعیرێکی نیشتمان پەروەری کورد، بەرامبەر وەزعێك ووتراوە کە لە ئەنجامی یەکگرتنی چاکەی دەوڵەتە ئەمپریالیستەکان و بورژوازیەتی نەتەوە هاوسێکانی کورد دروست بووە » ١

ئەحمەد موختار کە کوڕی وەسمان پاشای جافە، خێزانەکەیان بە ئەدەبی و شارەزایی و ڕۆشنبیری لە ناوچەی سلێمانی و ئەردەڵاندا بەناوبانگ بوون، پیاوی ئەدیب و شاعیری گەورەو نووسەری بەرز لەو خێزنەدا نەبروە . جا ئەو کە لە دەوروبەرێکی ڕۆشنبیرێکی وادا ژیابێ، ئاشکرایە چاکتر هەڵ ئەکەوێ و ناتەواوی‌یەکانی کۆمەڵایەتی و ئەدەبی هەست پێ ئەکات . ئەم شاعیرە دڵسۆزە کە هەوێنی بەرهەمەکانی یەکسەر لە ناوجەرگەی میللەتەکەیەوە وەرگرتووە، لە ساڵانی دوای یەکەمی جەنگی جیهانیدا وای زانیوە وەك چۆن سەردەمەکە گۆڕاوە، ئەبێ بەرهەمی ئەدەبیش بگۆڕێ و لە قازانجی ئەو کاتەدابێ .

جا کاتێك بە دیوانی شاعیرانی پێش خۆیدا ئەچێتەوە بۆی دەرئەکەوێ کە زۆربەیان هەر چاوی کاڵ و زوڵفی تێك ئاڵاوو باڵای شمشادو مەمکی خڕو تورتی وەك هەنارو بەهێوە خەریکن و بەرهەمەکەیان لە دەوری ئەوانە ئەسوڕێتەوە .. ئەم هاتووە بە هۆشیاری‌یەکی گەورەوە داوایان لێ ئەکات واز لەو جەشنە هۆنراوانە بێنن، بۆ ئەوەی هۆنراوەی بەرزی نیشتمانی بڵێن، چونکە بۆ سەردەمی ڕاپەڕین و وریابوونەوە بەرهەمی ئازایانە پێویستە .

ئەحمەد موختار بەگ لەو بارەوە ئەم چوار دێڕە ئەڵێ کە ناوبانگێکی زۆری پەیدا کردووەو نیشانەی دڵسۆزی و ئیلتیزامی پێوەیە

شاعیرانی کورد بەسە بەس باسی زوڵف چاو بکەن
کەم خەیاڵی پەرچەم و کاکۆڵی ئاڵۆزاو بکەن
لابدەن کەم باسی سونبول یا لقی لاولاو بکەن
ئێوە ئەگبیرێکی حاڵی قەومی دڵسووتاو بکەن ٢

بەڕاستی خۆشی سەڵاندویەتی کە بەوەفاو ئازابووە، هەرچی بۆ بەختەوەری و کامەرانی خەڵکی لەدەستی هاتبوو ئەم درێغی نەکردبوو .

ئەمجا با لا لە عەلی عارف ئاغا بکەینەوەو بزانین چ پەیوەندیەك لە نێوان ئەو شیعرەی ئەحمەد موختار بەگ و شیعرێکی ئەمدا هەیە.

لەم شوێنەدا پێویستە ئەوە بڵێم کە مامۆستا ئەرەیدون عەلی ئەمین زۆر بەچاکی ئیشارەتی بۆ بەراوردکردنی چەند هۆنراوەیەکی عەلی عارف ئاغا لەگەڵ چەند شیعرێکی «حوی» و گۆران و میرزا مارفدا کردووە . ٣

عەلی عارف ئاغا کە ناوی دێ، خوێندەواران یەکسەر شیعری ..

گوڵ و خونچەی بەهارانیش لە تۆ نەشمیلەتر نابێ
ئەمامی عەرعەری کوربەش لە تۆ خنجیلەتر نابێ

ئەکەوێتەوە بیریان .

بەڵام ئەوەی شایانی باسە، ئەم شاعیرە شیعرێکی بەرزو بڵندی هەیە لە ناوەڕۆکدا لەوەی ئەحمەد موختار بەگ دەچێ و هەردوکیشیان بۆ یەك مەبەست ووتراون کە بریتی‌یە لەوەی ڕوو لە ئەدیبان ئەنێن کە ئینجا بە شیعری نیشتمانی و میللەت پەروەری‌یەوە خەریك بن . بەمەدا بۆمان دەرئەکەوێ کە عەلی عارف ئاغا هەر لە سەرەتای زۆر زووەوە بیری لە نیشتمان پەروەری و دڵسۆزی بۆ خاك و خەڵکەکەی کردۆتەوە . واتا لە باڵ هۆنراوەی تەڕو بڕی دڵداری هەیە، واتا ئەم زانیویەتی ئەبێ بەشێکی گرنگ لە بەرهەم بۆ ئەو مەبەستە دابنرێ، چونکە دڵداری و خۆشەویستی بە تاقی تەنیا هەموو شتێك نی‌یە .

شیعرەکەی عەلی ئاغا ئەمەیە .

ئەی برا چیتە، لە باتی شعری عەشق و زوڵفی یار
خۆت فیدای خاکی وەتەن کە بۆ وەتەن بە جان نثار
شیعری عەشقی و خەت و خاڵ هیچ فائیدەی تێدانیە
شیعری میللی‌یەت بڵێ بۆ قەومەکەت تۆ جار بە جار
سا بە ئازانە بکە جوهدێ لە بۆ هاو قەومەکەت
بەڵکو تۆ بۆ قەومی کورد بیتە نمونەی ئیفتیخار
ئێستە کە هەر میللەتێ تۆ ناوی دێنی گشتیان
صاحیب علیم و صنایع، تێ گەیشتوو خوێندەوار
تۆش وەکو شێری ژیان خۆت بهاوەرە مەیدانی علیم
قط: سغلت لامبە ئەی خونچەی فەصلی بەهار
تاکو ڕۆحت تیا هەیە صەرفی بکە بۆ میللەتت
حەیفە بێ خزمەت بمێنێ باقو مەرگ و میرغوازار
چونکە ئەمرۆ میللەتی بێ کەس هەمو تۆ شك دەبەن
تۆش لەسەر ئەم قەومە لابە جاوەکەم تۆزو غوبار

لە کۆتاییدا پێویستە ئەوە بڵێم کە مەسەلەی چارەسەر کردن و ڕێگادانان بەو شاعیران لەم هۆنراوەی عەلی عارف ئاغا زیاتر دەرئەکەوێ وەك لەوەی ئەحمەد موختار . لەمیاندا زۆرتر وردی کردۆتەوەو ئەو لایەن و ڕێگایانەی دەست نیشان کردووە کە بۆ ئەو سەردەمە بۆ پێشکەوتن پێویست بووە.

پەراوێزەکان .

١ - گۆڤاری کۆلێجی ئەدەبیات، زانستگای بەغداد، ژمارە -١٥ ساڵی ١٩٧١ - ١٩٧٢، ل -٥٣ .
٢ - دیوانی ئەحمەد موختار بەگی جاف، چاپی دووەم، چاپخانەی هەولێر، ١٩٦٩، ل-١٤ .
٣ - گۆڤاری بەیان، ژمارە ١٩٧٥ لاپەرەکانی -٧، ٨، ٩، -٣١، تشرینی دووەم - ١٠٦ .
٤ - ڕۆژنامەی ژیان، ژمارە -٥٠، ٢٠ کانوونی دووەمی -١٩٢٧ ل-٢
٥ - هەر ئەو سەرچاوەی پێشوو- ل-٣ .

نۆرخان غالب

سنووری ئازاو

حەمە سەعید حەسەن

«کە هەست بە بچووکترین ئازار دەکەی، ناخم پێی دەزانێ، ئەی بۆ کە ئازار ناخم دەخوا بێ ئاگای؟»

وەرە دەرێ،
لە بورجی نیقلی عاجیت، وەرە دەرێ
هاوار ئەکەی، بەڵام دەنگت
لە گەرووی خۆت تێپەڕ ناکا
هاوار ئەکەی، بەڵام دەنگت
لە پەردەی گوێچکەی کەس نادا
هاوار ئەکەم، بەڵام گوێچکەت
لۆکەی خەوی تێ خنراوە
بە ئاگا بە ..
ئەو سنوورەی تۆی لە ئازار دابڕیوە، دەعبایەکی دڕندەیە
پەیامی مەرگی هێناوە .

× × ×

بەرزی ئاسمان بەجێ بێڵە، ڕەوە خوارێ
وەرە ئاستی، هەموو زامێکر ئازارێ
تۆ هەورێکیت و دەمێکە چاوەڕوانی بارانێکم
کەی ئەباری‌ی، دەباری
دەبا تنۆکەی زیوینت
بگاتە سەر،
لوتکەی هەموو چیایەك
بشواتەوە،
دوا تۆزینی هەموو شارێ
دەباری

Institut Kurde de Paris

لە پەراوێزی کۆنگرەی منالاندا !

محمود زامدار

بایەخدانی مرۆڤایەتی بەمناڵ‌و بەپەروەردەو پاشەڕۆژی مناڵەوە لە ئەنجامی گەلێ دباردەی شارستانی‌و سیاسی‌و ئابووری‌و کۆمەڵایەتی‌و فیکری‌و مێژوویی‌یەوە هاتووە وئەنجامەکەیشی بەندە بەدوارۆژو چارەنووسی مرۆڤایەتی خۆیەوە .. جا یا

جیهانێکی جوان‌و پاك‌و ڕوناك ، یادنیایەکی گەندو ناقۆڵاو سامناك‌و شپرزە- پچڕاوی ژێر کێفی ئیمپریالیزم‌و ئاڵدیا بۆ گەنەکەی ... بەتایبەتیش بۆ وەچەو مناڵانی ئەو گەلانەی کە تاکو ئێستا لەکاروانی شارستانیەت بەجێماون‌و لەنێو هەزاران هەزار دەردو کەفت‌و کوێرەوەریدا ئەتلێنەوەو مێتەکەی پاشکەوتن سواری ملیان بوەو لە خێروبێرەکانی ئەم جاخی تەکنۆلۆژیایە بێبەشن .. هەر ئەم لێکدانەوانەیشە کە وای لەسەر لەبەری مرۆڤایەتی کردوە ، تا بەوپەڕی ڕێزو کارامەیی‌و مەسئولیەتەوە پێشوازی لەم ساڵە پیرۆزەی ، کە لەلایەن دەزگای نەتەوە یەکگرتوەکانەو بۆمناڵان تەرخان‌کرا ، بکات‌و بەمیهرو سۆزەوە بیگرێتە ئامێزو هەزاران فیستیڤاڵ‌و بۆنەو ئاهەنگ‌و کۆنگرەی بۆ سازبکات‌و بگێڕێ‌و لە هەمو لایەنێکی ژیانی بکۆڵێتەوەو گەلێ چارەسازی زانستیانەو خێرای بۆ دابنێت .. ! کۆنگرەی ئەم دواییەش کە لەشاری مۆسکۆدا بەسترا ، هەوڵێکە لەو هەوڵانەو جۆرێکە لەجۆرەکانی دابین‌کردنی ژیانی ئاسودەگی مناڵانی سەرجەمی دنیا ، بەتایبەتیش مناڵانی گەلە تازە گەشەسەندوەکان‌و ئەوانەی کەلە ژێرباری نالەباری دواکەوتن‌و رەگەزپەرستی‌دا ، ئەناڵێنن ...!

لەم کۆنگرەیەدا سەدوپەنجا ١٥٠ دەوڵەتی سەر بەگەلێ رژێمی جۆێ‌جۆێ ئامادەبوون ، لەتەك (٣٣٢) رێکخراوی جیاجیای هەر پێنج کیشوەرەکە ، سەرباری دەستەو نوێنەرانی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتوەکان‌و نوێنەرێکی کۆرت ڤالدهایم‌و سێ نوێنەری یونسکۆو یونیسێف و هۆ .. لەگەڵ چەندین نوێنەری کەی لاوانی جیهان‌و رێکخراوی کارو کرێکارانی تێدا بەشدار بوو ...

ئەم کۆنگرەیە لە ژێر دروشمی « لەپێناوی دوارۆژێکی پڕ لەئاشتی‌و بەختیاری بۆ گشت مناڵان »و لەناوەڕاستی مانگی رابردوا ، لەلایەن «یەکێتی ژنانی دیموکراتی جیهان »و بەبۆنەی ناهەنگێڕانی سەرانسەری دنیا بەساڵی مناڵانیەوە کرایەوە ، تاوەکو پتر بۆ هەموو دنیای رونبکاتەوە ، کە لە رۆژی ئەمڕۆدا ، چارەنوسی مناڵانی دنیا ، چۆن لەژێر چنگڕۆکی برسێتی‌و کوشتن‌و تۆقاندن‌و نەخۆشی‌و نەخوێندەواری‌و رەگەزپەرستی‌و مەرگدا ئەناڵێنێ‌و چۆنیش لە کاتێکا کە مناڵان بەدەس ئەو دەردانەوە سەرئەنێنەوە ، دەوڵەتە چاوسورەکان ، لە تاقەساڵێکا پتر لە ٤٠٠ ملیار دۆلاریان بۆ چەك‌و چەکبازی خەرج کردوە ! کۆنگرەکە پێنج رۆژی خایاندو کارنامەکەیشی بەسەر چوار لیژنەو کۆڕێکی لاوانا بەمجۆرە دابەش کرابوو :

١ - لیژنەی تایبەتی بۆ لێکۆڵینەوەی باری ئابووری‌و کۆمەڵایەتی‌و کارو دەوریشی بەسەر مناڵاندا .

٢ - لیژنەیەکی تایبەتی بۆ لێکۆڵینەوەی باری پەروەردەو فێرکردن‌و مافی مناڵان لە فێرکردنی تەوزیعی‌دا

٣ - لیژنەیەك بۆ لێکۆڵینەوەی باری سیاسی‌و دەسدرێژی ئیمپریالیزمانەو رەگەزپەرستانەو فاشستانەو دەوروکاریشی بەسەر مناڵاندا .

٤ لیژنەیەك بۆ بایەخدان بە مناڵی پەککەوتەو جۆری خزمەت‌و چاودێری کردنی

کۆنگرەکەو لیژنەکانی بە هەزاران بڕیاری وردو بەجێ‌و مرۆڤانە پێك‌هات‌و مناڵانی دنیایشی نیازخوازو هیوادار- کرد .. ئێمەش لە کاتێکا پیرۆزباییەکی گەرم لەم گۆنگرە فراوانەی میللەتان ئەکەین ، هیوادارین بڕیارەکانی پتر زاخ‌بدرێن‌و پتریش دەتەنگەوەی مناڵانی ئەفەریقیاو ئاسیاو ئەمەریکا لاتینەوە بن‌و چاوی فەتیساوی مناڵانی هەزاران شاری وەکو «قودس »ی داگیرکراوو «مهاباد»ی خوێنینی ژێردەستی رژێمی دلڕەشە مێزەر بەسەرو ردێن چلکنەکانی ئێرانی راچەنیو ، بسڕنەوە .!

هونەرمەندانە نەمرەکان : سەی ئەسکەر

مامۆستا سەید عەلی ئەسغەر کە ناسراوە بەسەی ئەسکەر وەیان بولبولی کوردستان ، لەڕیزی پێشەوەی گۆرانی بێژە ناسراوەکانی گەلی کوردە ، لە ساڵی ١٨٧٦ زایینی لە ناوچەی«ساوڵاناوا» کە کەوتۆتە ڕۆژ هەڵاتی شاری سنەوە لە دایك بوە ،وە لە ساڵی ١٩٣٧ دا هەر لەم ناوچەیە کۆچی دوایی کردوە . لە ژیانیا زۆر ناوچەو شارانی کوردستان گەڕاوە ،ناووبانگێکی وای هەبوە کە زۆر لە دەست ڕۆیشتوەکانی ئەو کاتە بانگیان کردوە بۆ گۆرانی ووتن . بە هیوای لەناو نەچوون چەند ڕووداوێك لە ژیانی ئەگێڕینەوە :

جارێك سەی ئەسکەر گورانی ئەڵێ ژنێکیش کە ناوبانگی بیستوەو زۆر حەز لە دەنگی ئەکات بە هەڵەداوان ڕووەو دەنگەکە ڕائەکات وەبەڕێکەوت قاچی هەڵئەکەوێ‌و ئەشکێ ، کە خەڵك‌دێن بەلایەوە ئەڵێ : جش واقاچم شکاوە هەرچۆنێك بوو بم بەن با سەی‌ئەسکەر ببینم . کە ئەیبەنە لای‌و ژنە سەی ئەسکەر ئەبینێ ،ئەڵێ: حززگە قاچەی تریشم ئشکایەو ئەم دیبایە (لێرەدا وا دیارە کە ئەو ژنە سەی ئەسکەری بە کابرایەکی زۆر قۆزو جوان زانیوە بە پێی ئەوەی کەزۆر دەنگ خۆش بوە بەڵام بەپێچەوانەوە بوە . ئەوەی لە سەی ئەسکەر جێماوە ١٥یان ١٧ قەوانە کە لە تاران لە لقی کۆمپانیای بەیزافوون تۆماری‌کردوون ، ئەم قەوانانە بریتین لە بەستەو چەند مەقامێك وەك مەقامی(هومایون ، دەشت ، حیجاز ، شووروە بەستەی وەك) ئای لە بخەولار ، هەی نابێ ، کەوتوومە سەر گەردانی) هۆنراوەی ئەم گۆرانیانە بە زمانی کوردیە وەبریتین لە هۆنراوەی فۆلکلۆری ، وەیان هۆنراوەی شاعیرانی وەك «تایەر بەگ‌و وەفایی‌و حەریق‌و مەولەوی » هەندێك لەوانەی دیویانە وەسفی سەی ئەسکەر ئەکەن کە کابرایەکی زۆر سادەو دلفراوان‌و قسە خۆش بوە ، زۆربەی کات بە کراسێکی خامی سپی‌و جووتێ پێڵاوی (وەك نەعل) وجامانەیەکی چلکن ئەبینرا . ئەوەی سەی ئەسکەر زۆریان ماوون لە ژیانا وە ئێستا لە سنەو دەورو بەری‌دا ئەژین، ئەڵێن کورەکەی وەك خۆی دەنگ خۆش بوە . لە تەمەنی شەست ساڵی‌دا کوچی دوایی ئەکا گەڕەکی چوار باخ لە گۆڕستانی «ئابلان » لە سنە بە خاك سپێرراوە .

١ - ئەم کورتە ڕوودا وانەی لێرەدا باسکراون هەموویم لە پێنجوێن نووسیوە تەوە کە بەڕێکەوت لە چایخانەیەکدا نیشتبووم ، وەکۆمەڵێك باسی سەی ئەسکەریان ئەکرد وەهەندێکیشیان دیبوویان لە کاتی هاتنی بۆ پێنجوێن‌و گۆرانی ووتنی لە چایخانەکانیان‌دا .

٢ - لەگەڵ ئەمەش‌دا لە هەندێك کەسم بیستوە کە سەی ئەسکەر کابرایەکی قۆزو بەخۆوە بوە .

٣ - سەی ئەسکەر (سەید عەلی ئەسغەر (اصغر) ،بولبولی کوردستان ، لەهەندێ قەوانی تاران‌دا نوسراوە (سید علی اکبری کردستانی) پێ‌ووتراوە

● بۆ ئەم باسە سوود لە کتێبی «بەستەو مەقام » ی کاك عوسمان شاربا رێزی جاپی ١٩٧٩ سلێمانی . وەرگیراوە .

- ئازاد محمود احمد -

باشماوەی ژمارەی پێشو

ئەدەبی دادەنێم بۆ زمانی کوردی .

ئەم نەبوونەش گەلێك هۆی وەك : (دابڕین‌و سەباندن ، لەخۆوە چەسپاندن مانەوەو گەشەمەو تەشەنەکردن‌و ، خەباتێکی دزبژخایەن‌و هێمنی ناڕاستەکراوی ڕێکخراوی زانستانەو ، گەلێك لایەنی تری وەك باری‌ئایینی‌و ڕامیاری‌و شارستانێتی‌و ئابووری‌و کۆمەڵایەتی...هتد) کە هەر لایەنەیان بە پێی خۆی کاریگەری ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆی خۆی هەبەو .. ، هەمووشیان سەرجەم بە سەریەکەوە کاریان کردۆتە سەر هۆی ئەم دروستنەبوونە کە بە بێ‌کومان هۆی نەبوونی ڕێنووسی یەکگرتووی زمانی کوردیشمان بە بەشێکی بنچینەیی‌و سەرەکی دادەنێم لە ڕەنگدانەوەی هۆکانی نەبوون‌و تا ئێستا دروست نەبوونی ئەو شێوە یەکگرتووە ئەدەبی‌یەی کە لە لایەن هەموو شێوەکانی زمانی کوردی‌یەوە بە گشتی‌ی بە کاربهێنرێت‌و هەموو کورد بە هی خۆیانی بزانت ..

ڕەنگە هەندێکی بڵێن جا زمانی یەکگرتوو کاری چی‌یە بە سەر ڕێنووسی یەکگرتووەوە ، منیش دەڵێم ڕێنووسی خۆی بیرهاتنەوەو ناسینەوەی شێوەی نموونەیی‌و هێمای دەنگ‌و پێکهاتووە زمانی‌یەکانە بۆ تۆمارکردنی دەربڕینی مرۆڤ بە نووسین .. .. ڕێنووس بەشێکی گرنگی زمانەو ، ئەرك‌و فرمان‌و ئەرمانی خۆی لە ئاکاری تێگەیشتن‌و . تێگەیاندندا دەبینێت ... ڕێ‌و بنواشەو هاوکێشەو دەستوورەکانیشی لە تەنها سەرچاوەیەکەوە وەردەگرێت کە زمانی یەکگرتووی ئەدەبی‌یە ، نەك لە هەموو شێوەو زارەکانی ئەو زمانەوە .... خۆ ئەگەر وا نەبێت هەر شێوەیە بە پێی سروشتی ئەو کارگەرە جیاوازانەی لە ڕەجەڵەکدا بووە هۆی پەیدابوونی ئەو شێوەیەو

بڕوانە : ل : ٧

لەیادی شەشەمین ساڵی دەرچوونی گۆڤاری «ڕۆشنبیری نوێ»دا

ڕۆژی ١١ی ئەم مانگە یادی شەش ساڵەی دامەزرانی مۆمی ڕۆشنگەرو پڕشنگۆی بڵاوکراوەی «ڕوشنبیری نوێ»بوو کە ئەمڕۆ بە شانازی‌و سەربەرزیەوە بو بە گۆڤارێك لە گوڤارە هەرە گرینگ‌و پێشکەوتوەکانی گەلی کوردمان ...

گۆڤاری ڕوشنبیری نوێ کە ئەمڕۆ بە تەکنیك‌و بەرگێکی نوێ واتە بە (ئۆفسێت)و ناوەرۆکی هەمە جەشنە دەردەچێ‌و وەك دیاری‌یەکی گرانبەها ئەخرێتە بەر دەست خوێنەواری کوردو شان‌بەشانی ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یەکانی تر لە ئەوکردنی بنەرەتی ڕۆژنامەنووسی ڕەسەنی نەتەوەکەمان‌دا بەشداری ناسۆزانە ئەکات ،ئەم گۆڤارە وەك هەموو بوونەوەرێك بەقوناخە گرنگەکانی پەیدابوون‌و نەشنماکردن‌و ڕەگ داکوتان‌و ئەڵاو گوڵ دەر کردن‌و هاتنە بەردا تێپەڕیوەو لە گشت ئەم قۆناخانەدا بە کۆشتی‌و لە تاقی‌کردنەوەکانی بە سلبی‌و ئیجابی‌یەوە سودو دەرسی بەپێزی وەرگرتووە بە کردەوە ئەم دەرس‌و سودەی کردوە بە پالنارو گوڕو تەوژم بۆ ئەوەی بەهێزتر بەرەو پێشەوە، بەرەو پاشە ڕۆژێکی ڕوناکترو ئاسۆیەکی فراوانتر هەنگاو بهاوێژێ ..

گۆڤاری ڕوشنبیری نوێ کە ئەمڕۆ ئەم یادە دەکەینەوەو بەم ئاڵا ڕازاوەیە پێشوازی لێ دەکەین‌و گەشت بەنێو بابەت‌و لاپەرەکانیدا دەکەین، چەندین یادو یادگار خاڵی گرینگ لە مێشك‌و دڵو ناخدا دێنە جوڵەوجۆڵ‌و سەرەتاتکێ ... هەر خاڵ‌و یادەش لە خۆیدا چەندین ڕووداو دێنێتەوە سەر شانۆی چاوو بیر ..

ڕوشنبیری نوێ وەك گۆڤارێك کە لەم سەدەیەدا دەردەچێ - ڕەنگەو بگرە دووریش نی‌یە وابێ - نەیتوانیوە بە پێ‌ی پێویست دەرچێ‌و سود لە تەکنیکی نوێ وەرگرێ ... بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا چەند ڕاستی‌یەك هەیە کە ئاتوانرێ پشت گوێ بنرێن :-

ڕوشنبیری نوێ وەك تاقی‌گایەك چەندین لاوی کورد تێیدا فێری ڕۆژنامەنووسی بوون ، نەك هەر چاپی لێتەر پرێس ، بەڵکو چاپی نوێی ئۆفسێت .. جا لە نووسینی مادەو ئامادە کردنیەوە بۆ چاپ تاوەکو ڕاست کردنەوەی هەڵەی چاپ چاپ کردنی لە سەر کاغەزی ئارت‌و نەخشەی سازی‌و (تەنفیزی کاغەز)و مونتاج وپێت‌و چاپە بوونی دواییەوە بووبێ .

لە بوارەکەی تریشدا وەك تۆمارێك بەرهەمی دەیان‌و بگرە سەدان لاوی تازە پێگەیشتوو نووسەرو شاعیرو ئەدیبی کوردی بڵاو کردۆتەوەو هانی لاوانی داوە کە پتر بازوی نووسین‌و بڵاو کردنەوەی لێ هەڵکەن . هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی ئەم گۆڤارە هەر لە ژمارە سفرەوە تاوەکو ئەمڕۆ ڕاستی ئەم قسەیە ساغ دەکاتەوە ..

ئەم گۆڤارە ڕەنگینە کە ڕاستی ناوەکەی پڕ بە پێستی خۆیەتی وەك بڵاوکراوەیەکی ئەدەبی‌و ڕوشنبیری لە بواری نزیك کردنەوەی شێوەکانی زمانی کوردی‌و پتەو کردن‌و چەسپاندنی زمانی ئەدەبی یەکگرتووی نەتەوەکەماندا دەوری گرینگ‌و بەرچاوی گێڕاوەو هیوادارین کە لەمەو لاش لە گێڕانی ئەم دەورەدا کۆسپ‌و تەگەرەی نەخرێتە بەردەم ..

بڕوانە : ل : ٧

خولی دووەمی زمانی کوردی‌و

باشماوەی ژمارەی پێشو

کۆڕی وتووێژ ولێکدانەوەی ڕێنووس‌و زمانەوانی

ئەم پرسیارەمان خستە بەرچاوی (دوکتور کوردستانی موکریانی) سەرۆکی بەشی زمانی کوردی /زانکۆی = سلیمانی وانەبێژ لە خولەکەدا:

(بەشداربووان دەڵێن ، زاراوەکانی د. کوردستان لە گەڵ ئەوانەی لە کتێبەکانی قوتابخانەدا بەکار هاتوون جیاوازی‌یان هەیە سەبارەت بەوەو کێشەی زاراوە چی دەڵێی.. ؟ .)

لە وەڵامدا وتی : « بەڵێ ڕاستە ئەو زاراوانەی ئەز بەکاریان دێنم هێندێکیان لە گەڵ ئەوانەی لە کتێبەکانی خوێندنگەدا بە کارهاتوون جیاوازن . هۆی سەرەکیشی بۆ کەمی لێکۆڵینەوەی زمانەوانی زمانی کوردی دەگەڕێتەوە ئەز لەم خولەدا بابەتی سینتاکس دەڵێمەوە کە تا ئەمڕۆ زۆر کەم لێ‌ی کۆڵدراوەتەوە ، گەر باسیشی کرا بێ ئەوە بە شێوەیەکی سەر پێ‌ی بووە و لە بەشی ئاخافتندا بووە.جا زانستێکی ئەمە باری بێ وەتازە وەکو بابەتێکی سەربەخۆ باس بکرێ هەڵبەت لە لێکۆڵینەوەی‌دا زاراوەی نوێ لە گەڵ خۆی دێنێ ..

لە پەرتووکەکانی خوێندنگەدا جیاوازی لە نێوان زانستی مۆرفۆلۆژی وزانستی سینتاکسدا لە ڕووی زاراوەدا هەست پێ ناکرێ ئەو نێوانەی کە لە بەشەکانی ئاخافتن نراون هەر هەمان نێو لە هێندی بەشی ڕستەدا دوپات دەبنەوە . بۆ وێنە لە لاپەڕە (٦٢-٧٠)ی کتێبی (زمان‌و ئەدەبی کوردی) ، پۆلی دووەی ناوەندی‌دا ، کە باسی (ئەمە ، ئەوە . ئەم ٥٠٠ ، ئەو ... ٥) کراوە جارێکیان نێوی (ئاوەڵناوی نیشانە)وە جارێکیشیان نێوی (ڕاناوی نیشانە)ی لێ نراوە ، ئایا چۆن دەبێ ئەمانەی لە ژوورو باسکراودا لە بەشی مۆرفۆلۆژی‌دا بەر دوو بەش بکەون . کە هەر یەکەیان بەشێکی سەربەخۆی ئاخافتن ، هەڵبەت دەبێ (ئاوەڵنێو) بن یا (جێ‌نێو) .

(ئەمە ، ئەو ٥،ئەم ...٥، ئەو .. ٥) لە بەشی ئاخافتندا بەر جێ‌نێوی نیشانە دەکەون ، بەڵام لە ڕستەدا بۆیان هەیە ببن بە سەرکار (نیهاد) ، دیارخەر بەرکار (مفعول‌بە) وەبەشێك لە گوزارە ... کەواتە ڕوون‌کردنەوەی بەشەکانی ئاخافتن‌و بەشەکانی ڕستە ڕۆڵی بەشەکانی ئاخافتن لە ڕستەدا دەبنە هۆی پەیدا بوونی زاراوەی نوێ کە پڕ بە پڕی ئەرك‌و ڕۆڵیان بێ لە ڕستەدا، هەروا ڕاست کردنەوەی هێندێ زاراوەی زمانەوانی ، کە تا ئێستە لە ڕووی دەستوری زمانەوانی‌یەوە بە هەلە دارێژراون ، بوونەتە هۆی جیاوازی زاراوەکانی من لە گەڵ زاراوەکانی کتێبەکانی خوێندنگەدا » .

هەر لەمەڕ بەکارهێنانی زاراوەی زمانەوانی‌و بەتایبەت ئەوانەی کە بە بنچینە بێگانەن‌و بە ڕای بەشداربووان کە گوایە (دکتۆر فاروق عومەر سدیق) بە زۆری بەکاریان دێنێ سەبارەت بەم مەسەلەیە **د. فاروق وتی**

« بەکارهێنانی کۆمەڵێك زاراوەی زمانەوانی کە بەئەسڵ دەچنەوە سەر زمانی یۆنانی کۆن‌و لاتینی وزمانی ئینگلیزی‌و پێستی ئەو زاراوانە لە زمانی عەرەبی ، بە مەرجێك پڕ کوردیدا نەبن بە هەڵەی دانانێم وبەڕای من ئەو زاراوانە دەتوانم بڵێم چونەتە ناو زوربەی زمانە هیندو ئەوروپیکانەوە جا لە چ سەرچاوەیەکەوە هەڵقولابن گرنگ نی‌یە ، لە بەر ئەوە کاتێك کە پیویستمان پەدروست کردنی زاراوەیەکی زمانەوانی یا کیمیایی یا فیزیایی ..... دەبێت بە ڕای من ئەگەر بە ئاسانی لە کەرەسەی زمانەکەی خۆمان پڕ بە پێستی ئەو بیرو مەبەستەی کە زاراوەکەی بۆ دادەنرێت نەتوانرێت زاراوەیەك دروست بکرێت ، ئەوسا بۆ ئەو مەبەستە پەنا بردنە بەر زمانە پێشکەوتووەکانی جیهان بەکارێکی ڕەوای دادەنێم ، بەکارهێنانی زاراوەی جیهانی نابێت بە هۆی تێك‌دانی زمانەکەمان بەڵکو بە پێچەوانەوە فەرهەنگی زمانەکە دەوڵەمەند دەکات ، جا سڵەمینەوە لە بەکارهێنانی هەندێ زاراوە کە بە ئەسڵ دەچنە سەر کۆمەڵێك زمانی جیاواز بە ڕای من پێویست نی‌یە » ..

پێشنیاز وبیروڕاکانی تری بەشداربووان بواری وێژەو ڕەخنەسازیشی دەگرتەوە کە ئەوانەش بە زۆری ئاراستەی دکتۆر کامل حەسەن بەصیرمان کرد - عەمیدی کولیجی ئەدەبیات لەزانکۆی سلێمانی - وەکو وانەبێژێك لەو خولەدا پێشەکی بەم پرسیارە دەستمان پێ‌کرد :

(بەشداربووانی خولەکە دەڵێن ! بابەتەکانی د. کامل هەندێکیان دوبارەکردنەوەن- کانی خۆی لە زانکۆ خوێنراون - وهەندێکیان بیروڕای وان کە پێچەوانەی ناوەڕۆکی کتێبی قوتابخانەکانن ... چی دەڵێی ؟!) لە وەڵامدا وتی : -

« ئەم پرسیارە خۆی لە خۆیدا ئەوە دەردەخا کە بەشداربووانی دەورەکە هەموویان بیروڕایەکی یەکدگیریان دەربارەی بابەتەکانم نی‌یە چونکە ئەگەر ئەم بابەتانەم دوبارەکردنەوە بن چلۆن لە هەمان کاتدا لە گەڵ ناوەڕۆکی کتێبی قوتابخانەکان یەك نین‌و بە پێچەوانەیانەوەیە .. ! بۆیە ئەتوانم بڵێم ، ڕاستی ئەوەیە بەشداربووانی دەورەکە دوو تاقمن : تاقمی یەکەم وەختی خۆی قوتابیم بوون ئەمانەش هەڵبەت ئاگایان لە بیروڕاکانم هەیە دەزانن لە سەر چ ڕێبازێك بابەتەکانی ڕەخنەسازی دەڵێمەوە .. تاقمی دووەم قوتابیم نەبوون ئەمانەش لە سەر ڕێبازێکی دیکە بابەتەکانی ڕەخنەسازیان خوێندۆتەوەو یا خود با بڵێین بە گوێرەی کتێبەکانی قوتابخانە وانەی ڕەخنەسازی‌و ڕەوا بێژیان وەرگرتووە.. جا ئەم ڕاستیە ڕاستیەکی بە هەڵوێستی تایبەتیم لە سەرەکی دەچەسپێنێ دەرحەق بە هەڵوێستی تایبەتیم لە بابەتی ڕەختەسازی‌و ڕەوابێژی‌دا .. ئەم هەڵوێستەش سەر ئەنجامی کۆششێکی بێ ووچانە لە ساڵی (١٩٥٨)ەوە دەستم پێ‌کردووەو هەتا ئەمڕۆ لە سەریدا بەردەوامم بە ئامانجی چەسپاندنی تیورێکی ڕەخنەسازی ڕەسەنی کوردی کە لە گەڵ سروشتی وێژەی کوردی بگونجێت‌و توانای بەدی هێنانی مەبەستەکانی هەبێت کەوابو ئەم تیوری‌یە ڕەخنەسازی ڕەسەنە دەمەوێ تیورێکی کوردی خۆماڵی بێت‌و لە تاقی‌کردنەوەکانی میللەتانی دی بە گشتی ومیللەتی عەرەب بە تایبەتی نەپچرابێ . . سەرئەنجام قوتابیەکانم کە بەشداربوانی ئەم دەورەیەن ئاگایان لە هێڵە گشتیەکانی ئەم تیوری‌یە هەیەو من بەش بە حاڵی حزم لە گەڵیاندا بە سنگێکی فراوان گفتوگۆم کردووە سوودم لێ وەرگرتوون چونکە هەموو تیورێکی تازە دەبێت بە ڕێگای تاقی‌کردنەوەدا برواتن ڕەنگە تووشی هەڵە بێت بە مەرجێك کە توانای خۆراست‌کردنەوەی هەبێت .

بەڵام ئەو بەشداربوانەی دەورەکە کە دەڵێن بیروڕاکانم لە گەڵ ناوەڕۆکی کتێبی- قوتابخانەکاندا ناگونجێ مەبەستیان ئەوەیە کە بۆ یەکەم جار گوێیان لە تیورێکی ڕەخنەسازی دەبێت کە بەڕاستی خاوەنەکەی هەوڵی ئەوەی داوە لاسایی کەس نەکاتەوە وهەوڵی ئەبشتنی بەڕاستی بدات ».

کۆتایی گفتوگۆکەمان بە وتووێژێك لە گەڵ مامۆستا (محمد صالح سعید) دا بڕانەوە سەبارەت بە ڕێنووس‌و تەنگوچەڵەمەکانی کە وەك ناسراوە لە مێژە لەو مەیدانەدا چالاکی خۆی نواندووەو ڕۆڵی ئاشکرای لەو بوارەدا دیارە .. لێمان پرسی .

(ئایا ئەو جۆرە ڕێنوسەی لە سەری دەڕۆی‌و لەم خولەدا وتووتەتەوەو بە پێی ڕۆیشتووی چەند لە گەڵ شێوە نووسینی بابەتی قوتابخانەو لایەنەکانی تردا جیایە ، هەروەها بە ڕای تۆ (وەکو مامۆستایەکی پسپۆری بابەتی ڕێنووس)چی ڕێگەیەکی دروست هەیە یا پێشنیازێك کە ببێتە هۆی چەسپاندن‌و بەکارهێنانی ڕێنووسێکی یەکگرتووی کوردی .. ؟)

لە وەڵامداو بە شێوەیەکی وورد لێ‌ی‌دواو وتی : -

« ئەو ڕێنووسەی کە من بەکاری دەهێنم نە جیایە لە شێوە نووسینی بابەتی قوتابخانەو نە لە هەموو شوێنێکیشدا بە تەواوی لە گەڵیدایەو کوتومت وەك یەکن ، بە باوەڕی من چەواشەیی‌یەکی سەروبەر هەبە کە لە بەنجاکانەوە لە گەڵیدا دەژیم‌و هەتا کو ئێستەش هەر ماوەتەوە ، هۆی سەرەکی ئەمەش بە نەبوونی شێوەی یەکگرتووی

Institut kurde de Paris

بەرەو دوا ڕۆژێکی ڕووناکی جوتیاران

بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیرو ڕاهێنانی جوتیاران لە وڵاتەکەماندا یەکێکە لەو دەزگامیریانەی کە توانیویەتی و دەتوانی ڕاستەوخۆ کاربکاتە سەر گۆڕینی باری ژیانی هەمەرەنگەی جوتیاران چونکە ئاشکرایە ئەوانەی لەم بوارەدا کار دەکەن و زوربەی ڕۆژ دەچنە نێو ماڵ و خێزانی جوتیارانەوە سەرجەم ئەو خوشک و برا فەرمانبەرانەن کە لە تاقی کردنەوەی ژیاندا بەسەرکەوتو دەستنیشان دەکرێن و دەتوانن بە شێوەی قسەکردن و هەڵس و کەوت و مامەڵەیان یەکسەر بە باری سەرنجی تێکرای جوتیاران بۆ خۆیان ڕابکێشن و چەندەها ئامۆژگاری گەورە فێری ئەو ڕەش‌وڕوتانە بکەن کە تێکەڵاویان دەبن .

ئاشکرایە پاش شۆڕشی ١٤ تموزی ١٩٥٨ ئەم جەشنە هەوڵانە پەلەقاژێی بۆ کراوە بەڵام لەبەر ئەوەی تا ئەو سەردەمەش میری ئەم هەوڵەی بە ئەرکی سەرشانی خۆی دانەنابو بۆیە وردە وردە هەنگاوەکان بەرەودواوە کشانەوەو کارێکی سلبیشیان کردە سەربیرومێشکی جوتیارەکان تا ڕادەیەک توشی خەرافاتیان کردبوون و ئەنجام باوەڕشیان نە بەخۆیان نە بەوانە بە پێوە مابوو کە شەووڕۆژ پێکەوە لەبەر ئەوە پێویستە بڵێین کە ئەرکی پیرۆزی ڕۆشنبیری ڕاستەقینەی مرۆڤی ئەمڕۆی عێراق دەستی پێکردو دەتوانین ڕوونتر بڵێین کە نەک هەر لە سفرەوە بەڵکو بە چەند پلەیەکیش لە ژێر سفرەوە دەست پێکرا ... ئەوەبو پۆل پۆل ئەم ڕابەرو ڕۆشنبیرانە پاش شۆڕش ١٧ ، ٣٠ تموز توانیان پەیوەندی گەرمی خۆیان لەگەڵیانا ڕۆژبەڕۆژ بتەوبکەن و باوەڕی هەردولایان لەسەر بناغەیەکی زانستی چین‌چین بەرزبکەنەوە .

بۆ ئەوەی چاکتر لەم مەسەلەیە بگەین باش وایە ئەو چالاکیانەی بەڕێوەبەرێتی ناوبراو لە پارێزگای سلێمانیدا لە سەرەتای ئەمساڵەوە هەتا ئیستا پێی هەڵساوەو پێشکەش جوتیارانی کردوە بزانین چین ؟

١ - بەڕێ کردنی ٦٦ دەورەی جۆربەجۆر کە «٢١٦٥»جوتیاری پیاووژن هاوبەشیان تیاداکردوە . ئەم دەورانەش بریتین لە « ٦ » دەورەی ئامادەیی و (٢٨) دەورەی سەرەتایی و (٢٦) دەورەی پسپۆڕایەتی و -٧- دەورەی تنشیطی . هەروەها ئەم بەڕێوەبەرێتی‌یە هەر لەم ماوەی دەستنیشان کراوەدا توانیویەتی -٣٨٠- کۆڕی جۆربەجۆر لە لادێ و گوندە هاوچەرخیەکاتدا سازبکات و نزیکەی -١٤٫٨٠٤- خێزانی جوتیار ئامادەیان بوون، ئەم کۆڕاتەش بریتین لە -٢٠٥- کۆڕی ڕابەری کردنی کشت و کاڵی و -١٧٥- کۆڕی گشتی وەک ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی کە هەمویان تەرخان کراون بۆ پەرەپێدانی کشت‌وکاڵ و بەکارهێنانی ئامێرەکانی ئەم بوارە بە ئامانجی چاککردن و زیاد کردنی بەروبومی کشت‌وکاڵ لە ناوچەکەماندا .

لە لایەکی ترەوە ئەم بەڕێوەبەرێتی‌یە توانیویەتی -٨- وەرزی ڕۆشنبیری لە ناوچە جۆربەجۆرەکانی پارێزگادا بۆ جوتیاران سازبکات کە هەریەکەیان بەرنامەیەکی دیاری کراوی هەمە ڕەنگیان تیادا پێشکەش‌کراوە ئەمەو سازکردنی مەهرە جانێکی ساڵانەی ڕۆشنبیری کشت‌وکاڵی لە گوندی شەمساوای هاوچەرخدا لەگەڵ هەولی ٤٤٤ جار بۆ پیشاندانی فلیمی هەمە بابەت و سازکردنی -١٨- گەشت بۆ ناوەو دەرەوەی پارێزگای سلێمانی کە ٣٦٣ جوتیار کەلکیان لێ وەرگرتوە . ئەم ژمارانەی سەرەوە هەمویان ئەوەمان بۆ دەسلەمێنن کە پاشە ڕۆژی کشت‌وکاڵ لە وڵاتەکەماندا شان‌بەشانی گەسەندنی هەموو کەرتەکانی تر بەرەو ئاسۆیەکی روناک دەڕوات کە ئەمانەش تێکرا بریتین لە ٨٢٪ی نەخشەی بەڕێوەبەرێتی ناوبراو .

فریا عبدالله
پ . هاوکاری لە سلێمانی

دیدەنی هونەرمەند: ناصر ڕەزازی

ئەگەر تێکرای مرۆڤ هونەرمەند بونایە دورنیە ژیان بارێکی کەمدا بکەوتایەو جیاوازیەکی فراوانیشی لەگەڵ ژیانی ئەم سەردەمەی ئێستادا هەبوایە ! چونکە مرۆڤی هونەرمەند هەمیشە خاوەن بەرهەمودا هێنانە ،ئەمەش لە هەموو سەردەمێکا خزمەتی مرۆڤایەتی پێکراوەو دەکرێت. کەواتە پێویستە هەمیشە ڕێز لەم چەشنە مرۆڤانە بگیردرێت و جێگایەکی تایبەتیان پێبدرێت !

بەڵام ئەگەر هاتو یەکێک لەم هونەرمەندانە یان زوربەی هەرەزۆریان نەک هەر ڕێزی لێنەگیرا ،بەڵکو ڕای لێبێت لەماڵ و شارو خاک و نیشتمانی خۆیدا جێگەی نەبێتەوەو ناچار ببێت گوزەشت لەم چشتە پیرۆزانە بکات و بەجێیان بهێڵێت ئاخ‌ومدڵ‌ودەرون و هەناوی چۆن چۆنی گل دەکات ؟!

ئەمڕۆ دەیدەنی یەکێک لەو لەو هونەرمەندانە دەکەین کە توشی بوە بە توشی کێچەڵی ئەم دیاردەوەو ئێستاش لە شاری سلێمانیدا بەپێی توانای هەموو لایەک بایەخی پێدراوەو دڵنە وایی دەکرێت ئەویش هونەرمەندی کوردستانی ئێران کاک ناصری ڕەزازی‌یە کە لەم ڕۆژانەی رابوردودا بە هاوکاری تیپی مۆسیقای مەولەوی لە چەند جێگاو شارەکانی کوردستانی عێراقدا ئاهەنگیان بۆ سازکرد .

شایانی باسە ئاهەنگی ناوبراو وەک بۆ خۆی ئاهەنگێکی هونەری بو بەو جەشنەش ئاهەنگێکی ڕێزلێنانی هونەرمەندی ناوبراو بو چونکە تیپی‌مۆسیقای مەولەوی بەبێ هیچ مەرامێکی تایبەتی و تەنها بە مەبەستی خزمەت کردنی گۆرانی و مۆسیقای کوردی ئەرکی سازکردنی ئەم ئاهەنگانەی لە هەموو ڕوویەکەوە خستە ئەستۆی خۆی ... تەنانەت ئەو بلیتانەی بەسەر جەماوەریدا دابەش کرد هەموویان لە سەر ئەرکی دارایی تیپی ناوبراو کرابوون و بە خۆڕای پێشکەش بە جەماوەران کران .

هەروەها هەڵوێستی مرۆڤایەتی میوانەکانیش هەر لە کرێکارێکەوە هەتا فەرمانبەرێک و بەڵێندەرێک هەریەکەیان بە پێی دەرامەتی خۆیان دەستی یارمەتیان بۆ تیپو هونەرمەند درێژکرد هەمیشە مێژوو شاهیدە بۆی .

ئێمەش بەمەبەستی ئەوەی کە ئەم هونەرمەندە بە جەماوەران زیاتر بناسێنین سەرەتا دوامان لێکرد کە کورتەیەک لە ژیانی خۆیمان بۆبڵێت ئەویش وتی : ناوم (ناصر صالح محمد امین)ە ، لە ساڵی ١٣٣٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ساڵی ١٩٥٥ زلە شاری سنەی کوردستانی ئێران لە بنەماڵەیەکی هەژار هاتومەتە دنیاوە . باپیرم داخەوانی ڕەز بومو بەرهەمەکەی کۆکردوەتەوە لەبەر ئەوە بە (حمد امین)ی ڕەزازی ناسراوەو ئیتر ئەم نازناوەش بۆ من ماوەتەوە .

پلەی خوێندەوارێشم دبلۆمی ئەدەبیم وەرگرتوە . سەبارەت بە ژیانی خێزان داریشم زیاتر لە دوو ساڵە زەماوەندم کردوەو ئەویش ناوی «مەرزیە شەهاب عبدالله»یەو مامۆستای قوتابخانەی حاجیاوایە لە سنە . کچێکی حەوت مانگانەم هەیەو ناومان ناوە «دڵنیا ، باوکەو دایکم ماون و سێ براو پێنج خوشکم هەیە .

پاشان کاک ناصرسەربارەت بە ژیانی هونەری خۆی وتی :
لە منداڵیمەوە عاشقی مۆسیقاو گۆرانی و هۆنراوەی کوردی بووم ... دەنگی حسن زەیرەک و مامۆستا علی مردان و محمدی ماملێ و سێوەو محمد صالح دیلان تەواو کاریان لێکردوم .

پاشان بەم هونەرمەندەمان ووت :
وابزانم لە ناو ئێمەدا لە ڕێگەی گۆرانی (ئای‌چەندم خۆش دەوێی) بەوەوە ناسراێت .. ئایا لە راستیدا هەروایە یان ئێمە درەنگ تۆمان ناسیوە..! ئەویش لەوەڵامدا وتی :

-ڕاستە ئەو گۆرانی‌یە زیاتر بە خەڵکی ناساندم بەڵام بێشتر لە کوردستانی ئێراندا بەرهەمم هەبوە چونکە لە تەمەنی جواردە ساڵیمدا یەکەم بەرهەمی گۆرانیم لە ئیستگەی سنە تۆمار کردوەو بەناوی دەساڵێوە بڵاوکراوەتەوەو هەروەها یەکەم بەرهەمی شریتم لەگەڵ تاکە نۆرکۆنیکا بڵاوکردۆتەوە کە بریتی بوون لە چەند گۆرانیەکی لاسای گۆرانی بێژە کوردەکان ، ئێستاش حەوت شریتم هەیەکە ئەکاتە نزیکەی (٧٠) گۆرانی و زۆربەیان بەدڵی خۆم نین چونکە لە شاری سنە تیپی مۆسیقامان نەبوە بۆیە هەر ئەوەندەمان لە تواناداهەبوە کە پێشکەشمان کردوە. بەڵام لێرەدا بەپێویستی دەزانم ناوی هونەرمەندی کەمانچەژەنی کوردستانی ئێران (رشیدی فەیزی ئەزادی) بهێنم کە بەراستی ئەو لەم بوارەدا زۆر یارمەتی داوم ، هەروەها تا ئێستا شەش کاردانی شیعرو گۆرانیم لە تەلەفزیۆنی سنە تۆمارکردوە کە (پەروین‌خان) هۆنراوەکان ئەخوێنێتەوەو منیش گۆرانیەکان ئەڵیم ئەمەو چەند گۆرانی‌یەکی تر کە هەمویان دەکاتە نزیکەی (٢٥) گۆرانی تەلەفزیۆنی . بەڵێ بە داخەوەجگە لەمانە کاری هونەری تر شارەزانیم و یەکەم ئاواتیشم ئەوەیە کە فێری ئامێرەکانی مۆسیقا ببم .. بەڵام لەگەڵ هۆنراوەدا بەێنم زۆرەو زۆر بە هۆنراوەکانی (گۆران)و (وەفایی)و (هەردی)و (هێمن) سەرسام و خۆیشم تا ئێستا چەند بەرهەمێکی ئەدەبیم اهەیە کە بریتین لە هۆنراوەو جوارین . لە لایەکی تریشەوە توانیومە چەند ئاوازێک بۆ گۆرانی‌یەکانی خۆم دابنێم وەک پەپولە ، دێوانە خۆم - ماچی خودایی- سەرەمەرگی هیوا - نیشتمان .

● پاشان کاک ناصری ڕەزازی بۆ پێشخستنی گۆرانی و مۆسیقای کوردی دەڵێت :

هەوڵدان و یەکێتی نێو هونەرمەندان و هاوکاری کردن و یارمەتی دانی‌یەکتری لەگەڵ دلسۆزی و لە خۆبوردن و دوور لە بەرژەوەندی تایبەتی و داڕشتنی هونەری نوێی کوردی لەسەر ڕێبازی ڕەسەنایەتی گۆرانی کوردی : - هەروەها لێکۆڵینەوەی تەواوی سەرچاوەو هونەری مۆسیقاو گۆرانی کوردی و جیهانی هەمویان پێکەوە دەبنە هۆی بەرەوپێشەوە چونی هونەرەکەمان ...

بۆ ئەمەش ڕەوشتی هونەری ئەم مەسەلەیە زیاتر دابین دەکات .

ئینجا ناوبراو سەبارەت بە تیپە مۆسیقیەکانی کوردستانی عێراق ووتی : ئەوەی شانازی پێوە بکەین زیاتر ئەو تیپە مۆسیقیەی منداڵانەیە کە لە شارەکانی کوردستاندا پەروەردە دەکرێن کە دەبنەی مایەو هیوای پاشە ڕۆژی مۆسیقاو گۆرانی کوردی ... هەروەها تیپی مۆسیقای سلێمانی بەراستی جێگەی سەربڵندی شانازی هەموو مرۆڤێکی کوردە ... لە لایەکی ترەوە تیپی هونەری هەولێر هەمیشە شانازی‌یمان پێوە کردوەو ئێستاش بە چاوێکی پڕ ڕێزەوە دەڕوانیتە بەرهەمە جوانەکانیان . دوا جار دەمەوێ پڕ بەدڵ سوپاسی هەموو لایەک بکەم .. بەتایبەتی تیپی مۆسیقای مەولەوی کە هەرگیز لە بیرم ناچێتەوە سوپاسیشم بۆ ڕۆژنامەی هاوکاری خۆشەویست کە ئەم دەیدەنی‌یەی کردم .

پ. هاوکاری لە سلێمانی

لە هەولێر پێشانگای ئامێری مۆسیقای کوردی

لە چوارچێوەی چالاکیەکانی ئەمانەتی ڕۆشنبیری ولاواندا بە بۆنەی ڕۆژی مۆسیقای جیهانیەوە ، هونەرمەند رزگار خۆشناو پیشانگایەکی‌تایبەتی بۆ ئامێری مۆسیقای فۆلکلۆری کوردی ڕێکخست کە بەڕێز ئەحمەد عبدالقادر سەرۆکی ئەنجومەنی‌ڕاپەڕاندن لە هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەردا کردیەوە .

لە پێشانگاکەدا زۆربەی ئەو ئامێرە ڕەسەن و فۆلکلۆری‌یانە خرابە بەرچاو کە بە مۆرکی نەتەوایەتی مۆسیقاو کە لچەری نەتەوەی کوردی پێوە دیاربوو ، لەگەڵ پێناسێکی کورتی هەریەک لەو ئامێرە فۆلکلۆری‌یانە .

× هەر لە کاتی سەردانی پیشانگاکە هونەرمەند رزگار وتی :

ماوەیەکی دوورە بە خولیام کە لە پیشانگایەکی هونەری‌دا ئەو بەشەی هونەری کوردی ، واتە ئامێری مۆسیقای فۆلکلۆری بخەمە ڕوو بەنیازی ناسینێکی تەواوی ئەم بەشەی هونەر ، بەتایبەتی لە کاتی سازکردنی ئەم میهرەجانە شتێکی پێویست بو بۆ ئەوەی برا عەرەبەکانیش بە تەواوی لە کەلەپووری فۆلکلۆری کوردی تێبگەن و ئاشنای ئامێرە کۆنەکانی کوردەواری بن .

× لە پیشانگاکەدا چاومان بە بەڕێز مامۆستا عبدالغفار صائغ ئەمینداری ڕۆشنبیری لاوان کەوت ، دەربارەی پیشانگاکە وتی :

بۆیە کەم‌جار ئەم پیشانگایە توانیویەتی کەلەپووری مۆسیقای کوردی بخاتە ڕووو لە ڕەسەنایەتی بدوێ ، ئەمەش لە ناو جەرگەی لادێی کوردەواری هەڵقوڵاوە ، کە هاووڵاتیان لە خۆشیدا بە کاریان هێناوە ، ئەمەش هێمان ئەدات کە بە تەواوی لە مۆسیقای هەمە چەشنەی کوردی تێبگەین .

× دیسان لە پیشانگاکەدا هونەرمەند - حقی شبلی - نەقیبی هونەرمەندانی عیراق دوای تێڕامانێکی ووردی ئامێرە فۆلکلۆریەکان پێی ووتین :

- لەگەڵ ئەوەی کە من چەندەها جار سەرم لە پارێزگاکانی ئەم ناوچەیە داوەو ڕاپەڕینی مۆسیقای کوردیم بەسەرکردۆتەوە ، بەڵام ئەرەی ئەم پیشانگایەدا خراوەتە روو شتێکی جوان و ڕازاوەتری خستەڕووە ، کە هونەرێکی قووڵ و هونەرێکی قووڵ و ڕەسەن ئەنوێنێ . ئەوەی لەم پیشانگایەدا سەرنجم دابێ ، ڕاستەوخۆ گیانی زیندووی ڕەسەنی فۆلکلۆری کوردی ئەنوێنێ .

-شیرزاد عبدالرحمن

هاوکاری و کۆمەڵانی خەڵک

● دیسان داواکاری گوندیکی هاوچەرخ !

- نامەی هاووڵاتی پیرۆت احمد رسول لە دانیشتوی گوندی بەستەشین دەڵێ :

ئەم گوندەی ئێمە ژمارەی دوو هەزار ماڵی نیایەو کەچی تاکو ئیستا هەموومان لە تاریکیدا دەژین و کارەبامان نیە ، لەبەر ئەوە داوا لە کاربەدەستانی بەڕێز دەکەین کە چارێکمان بکەن .

هاوکاری : ئەوی ڕاستی‌بێ، ئەمە یەکەمجار نیە ، کێشەو کەموو کورتیەکانی ئەو گوندە هاوچەرخانە بەرچاو دەخەین، ئەرەندی ئێمە ئاگامان لێ‌بێ ، لێپرسراوانی بەڕێز چەندان جار ئەوەیان دووبارە کردۆتەوە کە ئەو گوندەکان بەچاکترین مەرجی هاوچەرخی دروست دەکرێن، بەڵام وا لە تەواوبوندا زۆریان کەموو کورتیان هەیە ، کە دیارە بەڵێندەرەکان تەواو مەرجەکانیان جێ‌بەجێ نەکردوە ، لەبەر ئەوە داوا لە کاربەدەستانی بەڕێز دەکەین کە بەووردی لەم گیروگرفتانە بکۆڵنەوە .

● گەرەکی ئازادی لە سلێمانی :

- نامەی هاووڵاتی طە احمد محمود لە گەرەکی ئازادی لە سلێمانی دەڵێ :

● گەرەکەکەمان دەمێکە بە دەست بێ ئاوی‌یەوە دەناڵێنێ زورجار ئاومان لێدەبڕیێ و ناچارین بە ماڵانی گەرەکەکانی تردا بگەرێین بۆ ئاو ...

● زیرابەکانی گەرەکی ئازادی تا ئیستا سەریان نەگیراوە ، بۆنێکی ناخۆشی بەگەرەکەکەدا بڵاوکردۆتەوە .

هاوکاری : ئەم دوو مەسەلەیەی گەرەکی ئازادی دەخەینە بەرچاو کاربەدەستانی شارەوانی سلێمانی تۆ بڵێی تاقەتی وەڵام‌دانەوەیان هەبێ ؟!

● بەخێرایی :

● کاک احمد خدر اسماعیل لە قەڵادزێ

برا چاکتر وایە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بەبەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردەی سلێمانیەوە بکەی .

● کاک حەمە مام ئەورەحمان لە سلێمانی

نامەکەتمان خوێندەوە ، برا ، گوێ مەدەرێ ، تۆزێ دات گەورەبێ .

Institut Kurde de Paris

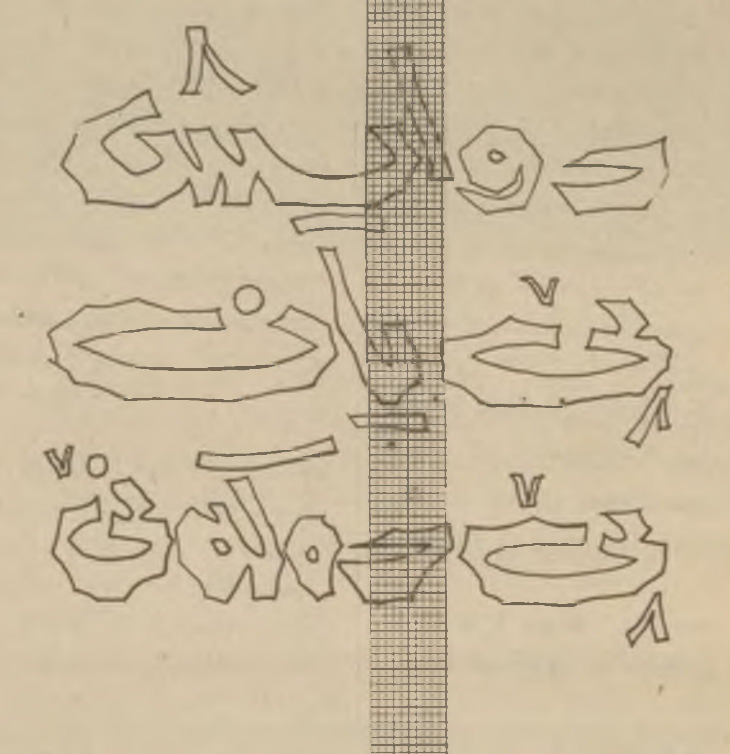

دەستی خستبووە ژێر چەناگەی ، چاوی بڕیبووە ئەو وێنەیەی بە دیوارەکەی بەرامبەریەوە هەڵ واسرابوو! « ئاخ خۆزگە ئەمزانی تۆ چۆن وا مەزن دەرچووی ؟ نازانم خۆت مەزن بوویت یا دەوروبەرەکەت یا هەردووکتان ! من کە جنەو بۆ خەیاڵەکانم شل ئەکەم ، گەورە دەبم .وەک تۆ ئەبم بە ناسراوی جیهان . تەنانەت هەندێ جار رەخنە لە نسبی‌یەتەکەی تۆ ئەگرم ..» کەچی هەر کە دێمەوە ناو هاوڕێکانم دەبمە پووشێکی دەم با ، دەبمە گیانە وەرێک کە دڵنیا نیم ئایا ژیانی من خۆشترە یا هی ئەو هەزارەی باو بۆرانی زستان لە سووچێکدا گرمۆلەی دەکاتو دەیتەزێنێ !

ئەزانم گیانی ئەو بۆ بارووە نانێك لەسەر پەنجەی بەزەیی مرۆڤە بۆ شتەکان سەمای مەرگ ئەکات ، بەڵام هێشتا گومانم لەوە هەیە زیانی ئەو ناخۆشتر بێت.!

گەدەی برسی هەر ئەوەندە تێربوو لە ئازار ئەکەوێ .. بەڵام ... بەڵام ئەقڵ بەتێریش ناچارم ئەگا بێزاربم . رەنگە مرۆڤ بە بەدەست هێنانی ئەقل هێمنیو ئاسایشی دەروونی لە دەست دابێت ! »

ریزە کتێبە شێواوەکانی کتێبخانەکەی سەرنجی ڕاکێشاوە ، بەبێ تاقەتی‌یەوە کتێبێکی راکێشا .

هاوڕێی خۆشەویستوا ئەمجارەش بەنام بۆ هێنایەوە . کردیەوە !

« مرۆڤ کە دێتە دنیاوە کاغەزێکی سپی‌یە ، خۆی سەربەستە لە رەش کردنەوەیدا ..»

کتێبەکەی دایەوە بەبەکداو هەڵی دایە سەر مێزەکەی بەردەمی .

کێ ئەتوانێ ئەوە بسەلمێنێ ؟!

ڕەنگە کاغەزەکەی من بۆر بووبێت ، بۆیە ئەو شتانەی لە سەرم نووسیوە ئێستە بۆم ناخوێنرێتەوە ، یا بە هەڵە ئەیان خوێنمەوە ، بۆیە لە زۆر شتی خۆم نارازیم... یا ئەبێ ئەوسا نووسینم چاک نەزانیبێ !!

نا .. وانابێ .. واکاغەزەکەی من بۆربوو ، من نووسینم نەزانی ، گوایە ئەم خەلکەش هەموو وابوون؟! ئا... بیرم کەوتەوە . ڕەنگە گوناهی ئەم هەموو هەڵەیە نووسەرێک بێت ... نا .. تەنیا یەک نووسەر ..

جا ئەم نووسەرە .٠خۆ.. کوڕە من چیم داوە بە سەر ئەم باسەوە ... ئاخ ئەقل .ئەفسانە ئاینی‌یەکان ئەڵێن هەموو کەس بەختی لە ناو چاوی نووسراوە . کەوابێ .٠. ناء نابێ وابێ ـ حوا بەندەی خۆی خۆش دەوێ..٠ کیش دەڵێ ..

بەسەر کورسی‌یەکەیەوە لەوە ئەچوو خەوی لێ کەوبێ ـ دایکی بانگی لێکرد ـ بێ‌ئەوەی مەنمر بکات هاتە خوارەوەو چووە سەر جێگەکەی .

بەتانیەکەی بەسەر دەمو چاویدا راکێشا .٠ رای ئێشتیایەوە دواوە با چاوم لە شتێ بێ ، خۆ قەبر نیە .

جەزی ئەکرد بکەوێتە سەر پشت .

ئەستێرەکات سینەمای شەو نخوونی کەرانن . بەڵام داخەکەم لەزستاندا دەرناکەون .. ئا.. بۆچی زستانان پیاو لە دەرەوە دەخەوێ تا سەیری ئەستیرە بکات ! باشە بلێین من کچێك داوای ئەستیرەیەکی لێکردم ... ئەتوانم بۆی داگرم ؟ تۆ بلێی لە ناو چاوم نووسرابێ ... جا با نەش نووسرابێ ، ئەی خۆم چیم ؟!

بزەیەکی سارد بەلێویەوە دەبینرا . لەوە ئەچوو کتێبی سەر مێزەکەی بیر کەوتبێتەوە !.

× × ×

لە سووچێکی حەوشەی ئوتابخانەکەدا لەگەڵ هاوڕێ‌یەکی بەلیدا وەستابوو. قسەیان دەکرد .

ـ پێم نالێی شەلی چ کەلکێکی هەیەو لەچ ڕوویەکەوە لە ساغی باشترە! ؟

هاوڕێکەی کە زمانی گۆی نەدەکرد ، لەوە ئەچوو شەرم بکات ، نەیدەزانی چۆن وەڵامی بداتەوە . پرسی !

ـ مەبەستت چی‌یە ؟

ـ ئەمەوێ بلێم بۆچی شەلیت هەڵبژارد ؟ پێکەنینی بە پرسیارەکەی خۆی دەهات .

ـ کێ هەیە ئەگبەتی هەڵ بژێرێت . من ئەگەر بەدەست خۆم بوایە ئێستا چاکترین وەرزشەوان دەبووم . بەڵام بیرم نایە کەیو چۆن وام لێهاتووە ..

ـ تێگەیشتم ، یانی تۆش لە بەشی خۆت نارازیت . ها! ..بیرم کەوتەوە . چاکت وایە لێی بپرسم بۆچی شەلەکان زۆریان هاروهاجن ....نا. پێویست ناکا ـ ئەوەک پێی ناخۆش بێت .

سەری دانەواندو چاوی بڕی‌یە ئەرزەکەی بەر پێی . نای .. ئەم پانتۆڵە کۆنە چەند بەستی کردووم . بۆم بووە بە مایەی شەرمەزاری . لە رووم‌نایە لەناو دەوڵەمەندەکان‌دا بوەستم . هەموو سەیری من ئەکەن منیش وەختە ببم بە دڵۆپێ ئاو .

تۆزی سەری بەرزکردەوە. ویستی پرسیارەکەی پێشوو بکات .کە چاوی بە نیوە قاچەکەی هاوڕێکەی کەوت، تێك چوو ، سەرێکی راوەشاند . شەرم گرتی . سوپاس بۆتۆ خوایە ، جا خۆ من قاچم وابوایە لە ماڵەوە ئەگەنیم . گوایە بەرگەی سەرنجی جەرگ بڕی ئەم هەموو قاچ ساغەم ئەگرت !!

دەنگی زەنگی قوتابخانەکە بەرز بۆوە . بەپەلە رای‌کردتا خۆی بگەبەنێتە پۆلی.هاوڕێکەشی لەدوایەوە وردە وردە ئەجوولا .

ئاوڕێکی بۆ شەلەکە دابەوە ، لە دلی خۆشیدا وتی بەراستی کۆمەڵێکی سەیرە ، مرۆڤی ناتەواو دروست ئەکاتو دواییش پێیان پێ دەکەنێ !

دەستی‌راکێشا زەنگی کات ژمێرەکەی پشت سەری وەستاند . سەیری کرد سەعات حەوتە .

ـ درەنگە تا نان دەخۆم.. دواییش پێیان پێدەکەنێ !

× × ×

سەردار حەمە رەشید
زانکۆی سلێمانی
کۆلیجی کشتوکاڵ

عەبدولکەریم پەرەنگ

ڕووباری ڕاز !

شاعیرێ بوو .. هۆنراوەیەکی درێژی
بۆ کچێکی چاو شین نووسی ..
وەڵامەکەی بووە چەمی نیازێکو
لە نامەکەی تۆیی دوو مەمکە سرکەکەیدا
پێش ئەوەی بگاتە ڕووبار ،
ووشەیەك هەڵگیرا ..
ئەمجا کچە زیزەکانی لە تەنیشتی نیگاکانیا
بۆ ڕووباری ڕاز دەنێرا .

سەرەتایەك لەكێشەكانی ڕێنووسی كوردی

ڕەئووفی ئەحمەد ئالانی

زنجیرە ـ٣
بەشی ـ دووەم.

ب/لە کاتێکدا کە «وو» ی تیژ بەرەنگاری بزوێن دەبێ .

١ ـ لەگەڵ بزوێنی/٥٠٠/دا ، وەك . (کەشکەکەم‌سوو + ەوە) . هەندێ زمانەوان دەهێنن /٠٠وو/ی دوای/ـ/ لەو کردارەداو لەهاوکێشی ئەردا ، کەیەك تاقە بزوێنە ، دوولەتی دەکەنو کەرتی یەکەمی دەکەنە بزوێنی/ـ/ و دەومیش دەکەنە دەنگدارو سەرەتای بڕگە ، بەم جەشنە . (سو/وە/وە) ، ئەمەش رواڵەتانەو نارەوایە ، وەك ئەوە وەهایە کە بزوێنی (١)دوولەت‌بکەین واتە «١ ,١» یەك لەسەردووی بەلایەکداو یەك لەسەردووەکەی دیشی بەلایەکی کەدا !! هەر بەهامان‌رواڵەت‌کاری‌لەرێ‌زمانی زنی پێنجەمی ئامادەیدا ،تاکە بزوێنێکیان ئاوەها دوولەت کردوە ، کە دەڵێن ..

«باش‌گری (و ، وو)ی سازی‌تام بەهەمان دارولەلەی کە لەمەوبەر باسم‌کرد .

لێرەدا لاباسێك سەرهەڵدەدا ، ئەویش چۆنێتی‌ی نووسینی نیشانەی ـوەـی‌رابوردووی نزیکە

جارێ زانستی‌زمان لەولێژنەیە زویرە ، چونکە مۆرفیمەکە تەنها «وە»یەو لەسۆرانو کرمانجی سەروودا ، دەبێتە «یە» و لە نەردەلاێندا دەبێتە (گە) و لە هەورامیدا دەبێتە (ەن) ئەوان‌واتەنی دوو مۆرفێم نیە ، بڕدانی (و ، وو) بە دوانەو بە قرتاندنی بزوێنی /٥٠٠/ کارێکی خەیاڵیە .

ئنجا نووسینی نیشانەی«وە» بەدوای بزوێنەوە هیچ گیروگرفتی تێدانیە . وەك . سووتا + وە = سووتاوە .

بەڵام بەدوای دەنگدارەوەدوو شێوە نووسینی خستوەتەوە ، یەکەم .تەنها بەنووسینی نیشانەکە ، وەك (هات + وە) گوێ نادرێت ئەونیمچەزوێنەی کە بەلاتینی دەنووسرێ .

ـنیمچەبزوێنەکە دەکەنەواوێکی زەقو دەنووسن (هات + و + وە = هاتووە)ئەگەر وەك «اشمام»لەبڕگەی گیرەوە سازێ بێ‌ئاگانیان ناری‌بێنین بەندی فۆنیمی گەمەی بەزەیی ئەوزمانەوانانە کردوەو بڕوای لەماولا نای‌نووسم .

٢ بزوێنی /٠٠وو/ لەگەڵ بزوێنی/١/دا . وەك «بەڕوو + ان = بەڕوان »

بەڵێ وەك ئەوانەی کە دەنووسن (بەڕووان) چونکە /٠٠وو/ی بڕگەی «ڕوو » بەزەبری بزوێنی ـ/ـ دەبێتەوە بە دەنگدارو دەنگی /ڕ/ بە نیمچە بڕگە بەجێدەهێڵێ بەهەمان مرعادەلەی کە لەمەوبەر باسم کرد ، وەك «بەڕوەکە =

تێبینیەك .

«٠٠وو»تیژ لەگەڵ «وە» ی نیشانەی کرداری رابووردووی نزیکدا بەکورتی سواردەبێ‌یەیەك واو دەنووسرێ ، بە هەڵدانەوەی چەند لاپەڕەیەکی چاپ‌کراوە تازەکان ، سێ شێوە نووسین دێتە بەرەوە٠.

أ ـ بوو + وە = بوووە .

ب ـ ب+ وە = بوە .

ج ـ بو + وە = بووە .

سێیەمیان راستە «لەگەڵ بڕگەی « وە » داچ بەرهەڵستێك نیە ، تەنها ئەوە نەبێ کە لە سواربوونی ئەو تەنافە بڕگەیەدا «وو » ی تیژ نامێنێ .

بەرلەوەی‌کە هانا بەرینە بەرجووتە واو یان کۆمەڵە واو یان بەکارهێنانی کەشیدەپێویستمان بە دەستوور بووژانەوە هەیە ، دوای‌پشکنینێکی زۆر بۆم ساغ بوەوە کە دەستورێکی‌ئاسکمان هەیەو پەیرەونەکراوە ، ئەمەش دەستوورەکەیە ٠ .

« و ، وو ، ی ، یی »بزوین لەگەڵ بزوێندا دەبنەوە بە دەنگ» تەنها ئەم‌دوانە لەنێو ئەوانی‌دیدا ئەو توانایەیان هەیە ،ئەمەش.وە نەبێ شاراوەبێ لەنێو شارەزایانی زماندا ، بەڵام‌تائێستا لەرێ‌نووسدا تاوتووی پێنەکراوە ، دبسان بزوێنی /وو/ کە بوەوە بەدەنگ » لەبزوێنی دەشۆری مەسەلەی‌درێژو‌کورتی لە نێودەچێ ، فەرەزیاتی دوولەت کردن سەرەونگووم‌دەبێ .

بەو پێیە ٠.

بنووسرێ

پاروو
پاروەکان
بەڕوان
بوەوە

نەنووسرێ

......
پارووەکان
بەڕووان
بۆوە ، بووەوە

وەك لەبەرەنجامیەوە دەردەکەوێ هەموو وشەیەك کە کۆتایی بەبزوێنی /٠٠و/بێ ، لە خۆیدا درێژە ، وەك .(بوو، موو ، شوو ، دوو ، کوو ... هتد).

بەڵام مامۆستا تۆفیق وەهبی « قواعد اللغة الكردية» دەڵێ ..

« لاتنتهی الكلمة بالحرف(و) الا في الكلمات الفعلية ، مثل بو ، چو ، من بوم ، من چوم» لەدەقی ئەو قسەیەوە بەرتەسکییەك بەدی‌دەکرێ وجێی تێرامانە !! ماوەتەوە قسەیەك ٠.

بڕوانە : ل : ٧

سەرنجێكی «هەڵوێستێك لە سێ وێنەدا»

« دلشاد علی »

پاشماوەی ژمارەی پێشو

کە دێینە سەر وێنەی سێیەم ئەوە سەرنجمان ڕائەکێشێ کە لەگەڵ وێنەی دووەمدا ئەوەندە جیاوازی نی‌یە بەو پێیەی کە لەمیشدا کۆمەڵێ کرێکارنو لە کارگەیەکی ئەهلیدا ئیشی ئەکەنو هەڵوێستیشیان لە ڕووی چینایەتی‌یەوە هەروەك ئەوانی پێشوون «پێوەندیان لەگەڵ کرێکارە کۆنەکانا توندتر کردبوو ، ئەوانیش بە گفتوگۆی شیرینو چاوی ڕێز دلسۆزی‌یان ئەدانەوە ٠)

ئەنجامی داواکردنی مافی کرێکارەکانەوە هاتبێ لە زیادکردنی موخەسەساتو پارێزگاریو جێ‌بەجێ‌کردنی یاسای کار ئەوا لە جێگای حۆیدایە ، بەڵام ئێمە ئەوە بەڵام هەڵوێستەکەی ئەمان تا رادەیەك لە هەمان ڕوانگەی هەلوێستەکەی (ئەشمیل)ەوە سەری هەڵداوە ، واتە ئەمانەوەیان لە کارگەکەدا بەکێشە نەتەوایەتی‌یەکەوە بەسترابوو نەك بە کێشە چینایەتی‌یەکەوە « ئەمانەو زۆر شتی تریش ڕێ ئەم لێناگرن کە ئەڕۆمەوە). جگە لەوە هەر لەم وێنەیەدا نووسەر تووشی هەڵەیەکی‌تر بووە لە ئەنجامی ئەو تێکەڵ کردنەی نێوان کێشە چینایەتیو نەتەوەیەکە بۆ ئەمەش ڕێ‌یە کە یەکە بانگی کردنە ژووری بەڕێوەبەر .

هەر چی‌یەکت پێویستە لە پارە ، لە ماڵ ، هەر ئیشێکت هەیە لەم شارەدا ئامادەم تێ بگەم .ڕۆژانە کەت زیادئەکەم چێشتخانەتان بۆ دائەنێم . موخەسەسات . پارێزگاری ، هەرچی یاسای کارە بە زیادەوە پێشکەشی ئەکەم .. تەنها بەجێمان مەهێڵە ... مەچۆرەوە. . ئیجازەی باشت بۆ تەرخان ئەکەم ، جێم مەهێڵە..) . .

ئەگەر ئەم جۆرە وتانەی کابرای خاوەن کارگە لە ئەزانین کە تەنها کۆمەڵێ کرێکارنو ئەیانەوێ بگەڕێنەوە بۆ لای خۆیان نەك لەبەر ئەوەی ئەو کارگەیە مافەکانیانی زەوت‌کردوە بەڵکو سۆزی نیشتمان بڕیاری گەڕانەوەی پێ‌داون ، ئەمە لە لایەك ، لە لایەکی‌ترەوە چ لەم وێنەیەداو چ لە وێنەکەی پێشوودا داواکردنی خاوەن کار لە مانەوەی کرێکارەکاندا ئەوەندە دەور نابینی لە گەورەکردنی ڕووداوەکاندا چونکە هەموو خاوەن کارێك ئارەزووی ئەوە ئەکات کە کرێکاری چوستو چالاك لای کار بکەن ، خۆ ئەگەر وێنەکانو ڕووداوەکانیش سەرتاپا بخرانایەنە چوار چێوەی کێشەی نێوان خاوەن کارو کرێکارەکانەوەو ئەنجامەکەی ڕازی ئەبو وئی کرێکارەکان بوایە بە ئەمانەوەیان لە کارگەکەدا تا مافەکانیان دەستگیر ئەبێ ئەوا وێنەکە گەورەتر ئەبوو لای خوێنەرو دەوری خۆی ئەبینی ، لێرەدا مەبەستمان لەوە نی‌یە کە نووسەر ئەیتوانیوە وێنەکان لەگەڵ ڕادەی هەڵوێستەکاندا یەك بخاتو پێشانیان بدات بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەگەر وێنەی دووەمیش ئەوەندە لە مەبەستەکەوە نزیك ئەبێت ئەوا وێنەی یەکەمو سێیەم ڕاستەوخۆ خوێنەر ئەگەیێنێتە هەڵوێستەکەو مەبەستی نووسەریان لا ئاشکرا ئەبێت ، ئەمە جگە لەوەی کە شارەزایانە کۆتایی وێنەی سێیەم بەهەمان هەڵوێستی (ئەشمیل) دێنێتەوە (کە رۆیشتنەوە کرێکارەکان گەلێ لە کارگەو خاوەن کارگەکە بە بەزارەتر بوون). بە واتایەکی تر قارەمانەکانی لای «محمد نوری توفیق» ئەبنە ئەو ماسی یانەی‌کە هەرچی کۆسپو تەگەرە هەیە ناتوانێ ڕێگای گەڕانەوەیان لێ‌بگرێ بۆ ئەو شوێنەی کە چاویان تیا هەڵهێناوە ، جا یا سەر دائەنێن لە پێناو ئەو گەڕانەوەیەیاندا یاخود ئەگەن بە مەنزل .

ئەوەی کە مابێو پێویست بێ دەربارەی چیرۆکەکە بوترێ ڕوخساری چیرۆکەکەیە کە ڕاستەوخۆ خوێنەر هەست بەوە ئەکات کە نووسەر شێوەی گێڕانەوەی هەڵبژاردووە بۆ چیرۆکەکەی بەڵام گێڕانەوەیەکی سادەو ساکار ، بۆیە ئەڵێم سادەو ساکار چونکە بە هیچ جۆرێ ڕوخسارەکەی لەگەڵ ناوەڕۆکی چیرۆکەکەدا یەك ناگرێتەوەو لەڕادەی ناوەڕۆکەکەی گەلێ نزمترە . هەر ئەمەش وا لە خوێنەر ئەکات کە کاتێ لە خوێندنەوەی چیرۆکەکە بووەوە جارێکی تر ئارەزووی خوێندنەوەی نەکاتەوە ، ئەمە جگە لەوەی کە زمانی چیرۆکەکە زیاتر لە زمانی ناوچەیی‌یەوە نزیکە وەك لە زمانە ئەدەبی‌یەکە ، جا ئەگەر نووسەر تەنها خۆی بەو گێڕا ئەوە سادەو ساکارەو ئەبەستایەتەوەو ناوەڕۆکی چیرۆکەکە چی داوا لێ‌بکردایە لە ڕووی ڕوخسارەوە بە دەنگی‌یەوە بچوایە ، ئەوا بێگومان لە ڕووی ڕوخساریشە وە سەرکەوتوو ئەبوو ، ئەوەی کە بەلای ئێمەوە پێویست بوو کە نووسەر ئاوڕی لێ بداتەوە دیوی ناوەوەی قارەمانەکان بوو چونکە دەرخستنی دیوی ناوەوەی قارەمانو تیشك خستنە سەردەروونیان لەو جۆرە هەڵوێستانەداو لەو باری دەربەدەری‌و سەرلێ‌شێواوی‌یەدا گەلێ گرنگ‌بوو، دیارە ئەمەش بە بەکارهێنانی «مەنەلوج» ئەیتوانی بگاتە مەبەستو چیرۆکەکە لای خوێنەری کورد کاری‌گەرتر بکات .

دزی هـــــەور

● هنری کۆربان ●
(گوادیلۆپ)
سعید یحیی کردوویەتی بەکوردی

ئەی دزی هەورو ئەستێرەو
بەری بەیان
ئەی دزی گومبڕوی نێو خوێنی گەنم
ئەی دزی دەم‌گەورەونیشانەی ..
نەدیار
ئەی دزی ئاگر ..
دزی عەشقو دڵداریی واڵای ..
ژێر ڕووناکی
دزی هێزو خۆشی‌و ماندووبوونمان
ئەی ئەوەی ..
ژیانی دەریا ساکارەکەمان ، زموت‌دەکەی
ئەی دزی شەپۆلی نێو دەریا
کاتێ باسکە دەوەشێنین .
ئەی ئەوەی لەپشت پانکەی تەمو مژدا رۆژ دەباتە سەر
ئەی سەربڕی ، نێو چڵپاوی رۆژ ئاوا ..
ئەی دزی ، سێ‌گۆشەی سێ‌ڕەنگ
من باشت دەناسم
خۆر لە دەمو چاوە ژەنگاوی‌یەکەت دەدا ..
دەنووکی هەڵۆ ..
هەوەڵ پێتی ناوت هەڵدەگرێ
من .. پشت لەدوای پشت مێژووە تاریکەکەت دەناسم

بەیاننامە

قورعەكێشانی دووەمی ساڵی ١٩٧٩ بۆ یانەسیبی قەرزی عیراقی ساڵی ١٩٧٠ لە كاتژمێری پێنجـــی ئێوارە رۆژی یەكشەممە ریكەوتی ٣٠-٩-٩٧٩ لــــە بارەگای بانقی مەركەزی عیراقی لە بەغدا جێبەجێ كرا، ئەویش بە ئامادەبوونی لێژنەیەك كە سەرپەرشـــتی ئەنجامدا ١٦٦ سەنەد بردیانەوەو سەرجەمی پارەكـەی عەمەلیەتی قورعەكێشانی خەڵاتەكان بووە ،لـــــە ئەم تەفسیلاتانەی خوارەوەیـە :ـ
(-/٢٥/٠٠٠) بیستوپێنج هەزار دینارە وبەپـێی

ئەو كەسانەی بردویانەتەوە ســەنــەدەكانیان پیشانی بانقی مەركەزی عیراقی لە بەغــدا یــا لــە لقەكانی لە پارێزگاكان بدەن ناویش یالەیاشـ ١٥-١٠-١٩٧٩ دەبێت بۆ ئــەوەی خەڵاتەكانیان وەربگرن بــە پێی برگەی ج لە ماددەی شەشەمی بەیاننامەی بەریز وەزیری دارایی ژمارە ٥٣ ساڵی ١٩٦٩ وچاككــراوی بە ژمارە ٨/ ساڵی ١٩٧٠ .

سەنەدەكانی قەرزی عیراقی ساڵی ١٩٧٠

بە قازانجو خەڵات لە ئەنجامی قورعەكێشانـــی دووەمی ساڵی ١٩٧٩ كـە لـــە رۆژی ٣٠-٩-١٩٧٩ جێبەجێ كرا .

خەڵاتێك بە (٥٠٠٠) دینار
٤٢٢٣٦١

پێنج خەڵات هەریەكەیان ١٠٠٠ دینار
قازانج دەكات

٣١٤١٤ ١٥٥٧٦٧ ٣٨٣١٧٣ ٤١٥١٠٦ ٤٢٢١٠١

دە خەڵات هەریەكەیان ٥٠٠ دینار
قازانج دەكات

٤٥٨٧ ٩٠٤٤٩ ١٣٨٩٣٦ ١٤٢٧٥٣ ١٤٨٤٢٢ ١٥٩٩٩٣
٢١١٤٤٧ ٣٤٣٧٣٩ ٢٣٤١٩٠ ٣٠٦٧٥٢

پەنجا خەڵات هەریەكەیان ١٠٠ دینار
قازانج دەكات

٣٥٢٨ ، ٦٢٦٥ ، ١٦٦٩٩ ، ٤١٣١٤ ، ٤٦٩٧٧ ، ٥٧٤٧٩
٦٤٥١٦ ، ٧٠٠٢٥ ، ٨١٧٦٠ ، ٨٥٨٨٧ ، ٨٦٠٨٥ ، ٩٧٧٣٤
١٠٨٧٤٤ ، ١١٤٥٨٠ ، ١٢٥٥٥١ ، ١٢٦١٧٣ ، ١٢٨٠٥٤ ، ١٣٠٥٠٧
١٦١٧٤٠ ، ١٨٥٩١٥ ، ٢٠٤٦٧٩ ، ٢٠٧٦٥٢ ، ٢٢٤٣٧٣ ، ٢٢٥٣٤٤
٢٢٦٦٤٥ ، ٢٤٤٩٦٣ ، ٢٥٠٤٥٧ ، ٢٦٢٣٤٩ ، ٢٦٩٢١٠ ، ٢٨٢٥١٣
٢٨٣٩٣٢ ، ٢٨٧٨٠٦ ، ٢٩٧٣٦٧ ، ٣٠٥٠٢١ ، ٣١١٨٦٩ ، ٣١٢٨٣٨
٣٣٧٦٩٢ ، ٣٥٤٢١٣ ، ٢٦٥٢١٦ ، ٣٧٩٤٥٩ ، ٣٨٣٥٢٤ ، ٤٣٨٣٨٧
٤٥٢١٥٩ ، ٤٦٤١٠٦ ، ٤٧٨٦٢٧ ، ٤٧٩٤٤٧ ، ٤٧٩٨٧١ ، ٤٨٩٢٩٤
٤٩٢١٣٠ ، ٤٩٧٧٠٨ .

سەد خەڵات هەریەكەیان
«١٠٠» سەد دینار قازانج دەكات

٧٩٥ ، ٨٤٩ ، ٢٠١٨ ، ٢٣٢٤ ، ٢٨١٨ ، ٤٨٨٧
١٨٦٨٩ ، ١٩٨٢٥ ، ٢٣٦٩٦ ، ٢٧٥٣٣ ، ٣٨٦٠٠ ، ٤٠٧٥٥
٥٠٣٥٢ ، ٦١٧٣٠ ، ٦٥٧٨٤ ، ٦٦١٢١ ، ٦٧٤٧٢ ، ٨٦٢٨٢
٨٧١٧٥ ، ٨٨٩٩٢ ، ٩٧٢٣١ ، ١١٢٨٢٤ ، ١٢١٨٧٤ ، ١٢٦٢٦٨
١٤٠٠٨٣ ، ١٤١٨٥٢ ، ١٥٣٦٧٩ ، ١٦٣٣١٤ ، ١٦٧٣٤٨ ، ١٦٧٥٦٤
١٧١٠٨٣ ، ١٧٣٢١٧ ، ١٧٩٩٢٠ ، ١٩١٣٢٨ ، ١٩٤٤٥٥ ، ١٩٦٢٢٣
١٩٩٨٨٠ ، ٢٠٢٩١٨ ، ٢٢٦٤٢١ ، ٢٤٩٠١٣ ، ٢٥٤٥٠١ ، ٢٧٥٢٤٤
٢٧٦٢٤٩ ، ٢٧٧٠٣٩ ، ٢٧٧٠٥٤ ، ٢٧٩٦٧٤ ، ٢٨٠٨٠٤ ، ٢٨٦٣٥٤
٢٩٠٠٧٦ ، ٢٩٠٧٧٧ ، ٢٩٤٢٥٣ ، ٣٠٣٣٨٣ ، ٣١٢٠٨٥ ، ٣١٣٤٢٣
٣١٦٠٤٥ ، ٣١٧٣١٧ ، ٣٢٦٩٤٣ ، ٣٢٧٥٦٠ ، ٣٣٥٥٥٩ ، ٣٣٨٦٨٩
٣٣٨٧٩٣ ، ٣٣٨٨٥٣ ، ٣٤٥٤٨٤ ، ٣٤٩٣٣٣ ، ٣٥١٦١٩ ، ٣٥١٩١٠
٣٥٧١١٨ ، ٣٦٤٨٥٢ ، ٣٦٥٣١٢ ، ٣٦٥٦٢٥ ، ٣٧٤٩٩١ ، ٣٧٥١٢٩
٣٧٧٥٤٣ ، ٣٧٧٦٣٢ ، ٣٨٣٣٧١ ، ٣٩١٩٥٧ ، ٣٩٤٠٤٤ ، ٣٩٧٣٠٣
٤٠٦٨٦٨ ، ٤٠٩٩٢٣ ، ٤١٢٦٥٤ ، ٤٢٠٤٣٢ ، ٤٢١٩١٣ ، ٤٢٣٩٢٢
٤٢٦٨٧٦ ، ٤٢٦٩٩١ ، ٤٢٧٤٨٨ ، ٤٣٩٤٢٣ ، ٤٤٩٣٧٥ ، ٤٥٤٢٠٢
٤٦٤٣٠٣ ، ٤٦٦٤٦١ ، ٤٧٠٧٦٩ ، ٤٧١٤٣٤ ، ٢٧٢٤٧٨ ، ٤٨٠٩٧٣
٤٨١١٣٥ ، ٤٨٧٦٤٦ ، ٤٨٧٨٠٣ ، ٤٩٣٠٩٠

خولی دووەمی پاشماوە

دیاردە تایبەتی یەكانی خۆشی رێنووس بە لای خۆیـــدا رادەكێشێت،و زمان بـەرەو كەرتوپـــەرتبــوونو بڵاوبوونەوە دەبات ...

بۆ نموونە لە ناوچەیـەك كوردێك كە دەڵێت (میـوەن دەوێت لە بریتـــــی (میوەم دەوێت) لە گۆڕینی راناوی (م)ی یەكەم كەســی تاكدا بە (ن) ... یان لــە شوێنێكی تر كوردێك ووتـی (هاتمانو چومان ..) كـە راناوی تێپەڕ لە رابووردووا بۆ كردارێكی تێنەپــەڕی رابووردوو بەكاردەهێنێت ، واتا لە بری (ین) رانـاوی لكاوی (مان) بەكاردەهێنێتو .... لە هەندێك جـــاردا وای لێدیـــت لـــە ئاخاوتن گۆی ناوچەیـــدا جیاوازی لە نێوانی (كرتانم)و « كردمتان» ناكاتو جیایـــان ناكاتەوە ...

ئەمە جگە لە بەكارهێنانی چەندووشەیەكی جیـاواز بۆ مەبەستێكی تایبەتی وەك : (جێناو ، جێنێو ، بری ناو، راناو ، بەرناف) بۆ مەبەستی (ضمیر) لە جیاتی ئــەوەی یەك ووشە لە مانەی بــۆ بەكاربهێنرێت كە وەكـــو (دەقیك) پراوپڕ ئــەو مەبەستە بداتو ، ووشەكانی تریش ئەگەر بۆ مەبەستێكی جیاو ، دەربڕینێكی تری زمانـی دەستی داو نزیكبوو سوودی لێوەربگیرێت لە جیاتی ئەوەی ببیر بۆ تەنها مەبەستـــێك سەر چەند ووشـــــەو زاراوەیەكدا بڵاوبكەینەوە . . یان لە ناولێناندا بۆ بزوێنـی كورت (بزوێن ، نیوەبزوێـن بزوێنی كورت ، نیمچەبزوێـن شێوەبزوێن) كە ئەمەشـ

لە هۆی نەبوونی شێوەیەكـی یەكگرتووی چەسپاوی ئەوتۆیە كە بەگشتیو فراوانـــی لە لایەن هەموو كـــوردەوە بەكاربهێنرێت ...

ئەم لایەنـــە لە بـــارەی تۆماركردنیشەوە كاری كردۆتە سەر شێوەی نووسینمان بـۆ نموونە (تێهەڵچـــوون ، تێهـــەڵچــــــوون ، تێهەڵوچون ، تێهەڵچۆن ـ بۆ بەكارهێنانی واوەكــــە بەیەك واوی تەقەڵ بەسەرو بە هەر چوار شێوەكـــەی پێشو دەبێ بە هەشـــت بە كارهێنانی جیا بـــۆ ووشەیەك ...)

دیسانەوە نموونەیەكـی تری وەك (پێشكـــەوتن ، پێشكەوتن) كە بۆ چەنــد مەبەستێك بەكار دەهێنرێتو كاتی ئاخاوتن بە هـــــۆی (بەرزی)و نزمی و ئـاواز ی دەنگەوە مەبەستەكانـــی جیادەكرێتەوە ، كەچی لـــە بارەی نووسینو تۆماركردنەوە لە بەكارهێناندا نووســـەر جیـــای ناكاتـــەوە . .. (پێشكەوتن) بە مەبەستـی (لە پێشكەوتندا) ـ قبـــل الوقـــوع او الســـقوط ـ هەروەها وەكو كردارێكـــی رابوردوو (لە یارییەكـــەدا پێشكەوتن) بەڵام (پێشكەوتن) وەكو چاوگێك یەكەیەكـــی زمانی بۆ مەبەســـــتی (التقـــدم) ... هتـــد . بەكارهێنانـــی جیـــاوازو جۆربەجۆری تری زۆر هــــەن كە لایەنی تریش دەگرنـــەوە وابزانم لێرەدا دەرفەت نەبێت لێیان بدوێین هیوام وایـــە لە بوارێكی تردا بە چاكــــی لێیان بدوێین ....

ســەرەتایەك (پاشماوە)

ئایا كەزانیمان بــــــە دەستوورێكی گشتی هەمـــوو بزوێك لەكوتایی وشــــەی كوردیدا درێژە ئیـــــدی پێویست بە جووتـــە/ ..وو/ ناكا ؟..

لێرەدا ویستەیەك دەكـەمو دەڵێم .ئەمە . چونكە دەبــێ حیسابێكیش بۆ بـــــاری راهاتنی نووسەران بكەیـــن ، تێكرایان دەقیان بەجووتـــەواوی دواوە گرتوەو ، لەسەر یاسایەكی فۆنەتیكیـــــەوسامانێكی پێتۆماركـــراوەو نووسینەكەش بە لەقی نیـــەو قیاسی لە /٠/ی/ تیـــژی دوای وشەوە ناكرێ كـــەگێژاویكە بۆ خۆیو دەیـــان ئاركی ڕێزمانی لە خـــــۆی هاڵاندوە ، وەك لە ســــەرەی خۆیدا یەكلادەكرێتەوە .

٣ ـدرێژەبزر لەنێوەنـــدی وشەدا .. دەورێكی سەرەكی دەبینێ ، فۆنێمێك دەسازێنێ بۆ جیاكردنەوەی واتـــای تایبەتی ، ئەگەر لە بــــزوری كورت جیانەكرێتەوە زیـــان ـ دەگەیەنێ ، كەشیدەش چونكە پیتێكی نێـــوەنـــد نیـــە ، فەرامۆش دەكرێ .

وەك لەم نموونانــــــەی خوارەوەدا دێتە بەرچـــاو (كوڕ ، كووڕ ، قوڵ = كوڵ ، قووڵ ... هتد)

لە یادی (پاشماوە)

هەمیشە بەرەوپێش تەكـــان بداتو شانبەشانی رۆژنامــەی هاوكاریو گۆڤاری بەیــانو چاپەمەنییەكانی تری دەزگای رۆشنبیریو بڵاو كردنـــەوەی كوردی بە هەموو ژمارەیـــەك كە لەبەرێك لە كتێبخانــــەی كوردی پڕ بكاتەوە ...

سڵاو لە یادی پرشكـــۆی دەرچوونی گۆڤاری ئازیــــزی روشنبیری نوێ . ســـــڵاو لە یادی ئەو لاوە خوێــــــن گەرمانەی كە بە دیـــــــار دەرچوونی روشـــنبیری نوێوە شەو نخونییان كێشــــاوەو لە گەڵ نەسرەوتنی مەكینــەو ئامێرەكانی چاپخـــانــەدا

دەســـــتیان لـــــە ملی بەرە بەیانێكی نــــوێو ژمارەیەكی تازەی گۆڤارەكـــە كردووە ..

سڵاو لە خوێنەرانـــــی ئازیز كە دڵو باوەشیان بۆ گۆڤارەكە كردۆتـــــەوەو وەك پاڵپشتێك لە لای خۆیانـــەوە هۆیەكی هاندانی بـــەردەوام بوونو بەرەو پێش چوونـــی گۆڤارەكە بوون ... ســــڵاو لە گـــشت ئەوانـــــەی لە پێناوی وەدی هێنانــــی ئەمرۆی روشنبیری نـــوێدا كۆششیان كردوە .

«هاوكاری»

بەردەوامی تەقــەللای (پاشماوە)

ئەمەو لەو كۆ بونەوانـــەدا گەلی بڕیارو راسپاردەی تری گرنگو بە سوود لـــە رووی زامن كردنی پێداویستییەكانی تری بەردەوامی هەڵمەتـــی نیشتمانی لە ناو بردنی نـــە خوێنەواری دران ، بـــــە تایبەتی لە رووی پیاچونـەوەی هەندێ بەرنامەی فێر كردنـی قۆناغی فێر بوونو قۆناغـــی تەواو كردنو دوایی دانانـــی بەرنامەی قوتابخانە میللییەكان كۆبوونەوەكانی لێكۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنی كـــــارو بەرەوپێدانی راپەراندنـــی هەڵمەتی نیشتمانی لە نـــاو بردنی نەخوێنـــــەواری ، هەنگاوێكی تری دڵسۆزانــە بوو بۆ بە ئامانج گەیاندنـــی ئەو مەبەستە پیـــرۆزەی ئەم هەڵمەتە نیشتمانیەی لە پێناودا هاتە كایەوە .

ســەرۆكی فەرمانده (پاشماوە)

رەسمی نێوان عیراقو زامبیا دەستی پێ كرد ، لایەنـــی عیراق بەرێز سەرۆك صدام حسین سەرۆكایەتی كردووە وەلایەنی زامبیا دكتۆر كینـس دافید كاوندا سەرۆك كۆماری زامبیا سەرۆكایەتی كردووە .

لایەنی عیراقی برێتی بووە لە بەرێز عزة ابراهیم جێگری سەرۆكی ئەنجومەنـــی بەرێزان طه یاسین رمضـــان ئەندامی ئەنجومەنی سەركردا ـ یەتی شۆرش یەكەم جێگـــری سەرەك وەزیرانو طـــارق عزیزو عدنان خیراللەئەندامانی ئەنجومەنی سەركردایەتـــی شۆرش جێگرانی ســـەرەك وەزیرانو عبدالفتاح محمـــد امین ئەندامی ئەنجومەنـــی سەركردایەتی شۆرشـــو عەقید روكن طارق حمـــد العبدالله ئەمینداری گشتیی دیوانی سەرۆكایەتی كۆمـــار بە وەكالەتو دكتۆر طـــــە ابراهیم العبدالله وەزیـــری نەخشە كێشان وەلایەنـــی زامبیاش برێتی بوو لە بەرێـز ئەر.س كامنكا ئەندامـــی لیژنە مەركەزی سەرۆكـــی لیژنەی یاساییو سیاســـیو دەبلیو . بی ناراندا ئەندامـی لیژنە مەركەزی سەرۆكـــی لیژنەی كاروباری ئابـــووریو كەی . ماكسا ئەندامی لیژنە بەرەپێدانی گوندەكانو من . لۆمیتا وەزیری داراییو یو . جی موبلا ئەندامی پەرلەمـــان وەزیری دەولەت نە هەیئـــی نەخشە كێشانی پەرەپیداندنو دی .س مولیشو یارمەتـــی دەری سەرەك كۆمار بـــۆ كاروباری ئابووریو جی .س. ئە .بونا بانتو یارمەتـــی دەری سەرەك كۆمار بـــۆ كاروباری رۆژنامە نووســیو

فا . نون .میولا یارمەتـــی دەری سەرەك كۆمار بـــۆ كاروباری ئاسایشو بەرگری، و ئەلسۆ سیكو سكرتێـــری ئەنجومەنی وەزیران .

وە لەو گفتوگۆیەدا كـــە دەوروبەری دوو سەعاتو ٤٥ دەقیقەی خایاندبوو بەشێكی فراوانی دۆخی دەولەتـــان دۆخی سیاسی ئێـــستای عەرەب كراوە ، سەرڕای باس دۆزینەوەی رێگا بۆ پتـــەو كردونو پەرە پێدانی ئـــەو دۆستانەیەی لە نێوان ئـــەم دوو دەوڵەتە دۆستەدا هەیـە بە جۆرێكی ئەوتۆ چاكـــەی هەردوو گەلو حكومەتـــی هەردوو وڵاتی تێدا بێت .

وەسەر لە ئێـــوارەی رۆژی پێنج شەممەی رابـــوردوو میوانی بەرێزی عیراق دكتور كینس دیفیـــد كارونـــدە سەرۆك كۆماری زامبیا لـــە گەڵ بەرێز لطیف نصیـــف جاسم وەزیری رۆشنبیـــریو راگەیاندندا سەری لە بەشـــی وەزارەتی پیشەسازی داوە لە پێشانگای بەغدای دەولەتاندا .هەروەها سەر لە بەیانـــی رۆژی پێنج شەممەی رابوردو سەرەك كۆماری زامبیـــــا چەپكێكی گولی لەشەرگـــۆری سەربازە نەناسراوەكە داناوە. لەو گوڵ دانانەدا بەرێـــــز لطیف نصیف جاسم وەزیری رۆشنبیریو راگەیانـــدنو سمیر محمد عبدالوهــــاب ئەمینداری پایتەختو محمـــد حمدان پارێزگاری بەغـــداو بەرێوەبەری كاروباری گشتـی لە وەزارەتی بەرگـــــری وبەرێوەبەری گشتی پۆلیـس وئەندامانی وەفدەكە لە تـەك سەرۆكی زامبیا بەشداریـــان كردوە .

نۆیەمین كۆنگـــرەی (پاشماوە)

ركانیو پتركردنی بەرهـــەمو چاككردنی .

هیواخوازی ئەوەیش بوو كە ئەوانەی لە كشتوكـــاڵو چاككردنی كشتوكاڵو لایەنـە بەیوەندەوەكانی تردا كاردەكەن ئەوپەڕی ئەرك بنوێنن بـــۆ تەرجەمەكردنی بڕیارەكانـــی كۆنگرەو كردنی بە شتێكـــی سروشتیی دیار بەشـــداریی بەدیهێنانی كامەرانی بـــۆ گەلو نەتەوەكەمان بكات .

ئەنجا بەرێز جێگـــــری ئەمینداری گشتـــــــی بەڕێوەبردنی كشتوكـــاڵو چاككردنی كشتوكاڵ لــــە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا ووتەیەكی خوێندەوە تیایدا ســـــڵاوی ئاراستەی كۆنگرەكە كـــردو ووتی كە كاروباری كشتوكاڵو مەسەلەی خواردەمەنی لەرادەی ستراتیژیدا بایەخێكـــی ئەوتۆیان هەیە چونكــــە دابین كەرو دڵنیایـی دوارۆژی گەلو نەتەوەن .

دوواتیشی كردەوە كـــە بەرەپێدانی كشتوكاڵـــی پێویستیی پتــــــــر بەخۆماندووكردنو نەفەسـ درێژیو كاری ســـاغوڕەدان هەیە لە ژێر تیشكی چەنـــد پلانێكی تەواودا ئامانجـــی خستنەكاری بێوێنەی هەموو تواناو هێزە رێتێچووەكـــان بێت بەچەشنێك خزمەتـــی بەرژەوەندییەكانی فراوانترین

وڵاتو پەرپێدانیشی پتەوتـــر جەماوەر بكاتو ئابـــووریو بكات .

ئەنجا ووتەی هـــــاورێ لێپرسراوی نووسینگـــەی جووتیارانو بەڕێوەبـــەری گشتیی دەستەی گشتـــیی كشتوكاڵو چاككردنـــی كشتوكاڵو سەرۆكی یەكێتی ناوچەیی كۆمەڵی هــەرەوەز ـ یەكانی جووتیاران لـــــە پارێزگاكەدا خوێندرانەوە تیایدا هیواخوازیئەوەبوون كۆنگرەكە چەندین بڕیارو ئامۆژگـــاریو رێنمایی بۆ پەرەپێدانـــــی كاروباری كشتوكاڵـــی پارێزگاكە بڕیار بدات .

ئەنجا راپۆرتی ساڵانـــەی دەستەی گشتیی كشتوكاڵو چاكردنی كشتوكاڵ لـــــە پارێزگاكەدا خوێندرایەوە كە تەوارەی جێبەجێكردنی پلانی كشتوكاڵی وەرزی زستانو هاوینی رابوردووی تێـــدا باس كرابوو .

ئەنجا كۆنگرەكە دو لیژنەی تایبەتی لێسەرهەڵدا بـــۆ ئەوەی هـــەریـــەكـــەو لـــە لێكۆڵینـــــەوەو ئامادەكردنی پلانی كشتو ـ كاڵی وەرزی زســـــتانو هاوینی داهاتووی كەرتـــی سۆشیالیستی تایبەتـــیدا بەشداری بكەن تاكوو لـــــە دوادانیشتنی كۆنگرەكـــەدا پیشان بدرێتو لێیبكۆلرێتە ـ وەدوبڕیاری لە سەر بدرێت .

Institut Kurde de Paris

حروف وخاك لە

دەیەمین پیشانگەی هونەرمەند اسماعیل خیاط

فریا عبداللە
پ. هاوكاری لە سلیمانی

زۆر جار مرۆڤ بەبێ‌ئەوەی ورتەیەك لە زاری بێتە دەرەوە دەتوانێ هەلوێستی خۆی بەرامبەر بە زۆر مەسەلەی ژیان ئاشكرا بكا/جا/شی/ كردنەوەی/ ئەم هەلوێستە لە سەر رادەی تێ گەیشتنی بەرامبەرەكەی رادەوستێ ، ئەم راوەستانەش حەدێكی موطلەقی بۆ نیە چونكە رادەی وەرگرتنی كەسێك بۆ كەسێكی تر جیاوازە. هەر یەكەیان بە پێی تواناو بۆچونی خۆی لێكی دەداتەوە .

رەنگە بە هێزترین دەربڕین تا ئێستا بە هۆی دەم و چاوەوە بێت كە ئەوەندە كاریگەرە تارادەیەك دەقی خۆی لە سەر روخسارو دەم‌وچاوی ئەو كەسە بگرێت كە خاوەنی لە سەر دەمێكی دیاری كراودا بۆ ماوەیەك كەم‌بێ یان زۆر لە گەڵیا دەژی .

لەم روەوە اسماعیل خیاط یەكێكە لەو مرۆڤانەی كە لە خوێن‌و بەرهەمەكانیا ئەم دباردەیەمان پێ دەناسێنێت. ئەمەش زیاتر لە دەیەمین پێشانگەی هونەرمەندی ناوبراوداروون دەبێتەوە كەئێوارەی ١٧-١٠-١٩٧٩ بەرێوەبەرێتی گشتی بەروەردەی سلێمانی لە هۆلی قوتابخانەی گوێژەی كچان بۆیان ساز كردو ماوەی (١٠) دە رۆژی خایاند .

هونەرمەند لە پێشانگەی ئەمجارەیدا ٩٨ بەرهەمی (تخطیطی) لە یەك قەوارەدا پیشان داوە كە هەموبان بریتین لە دەم‌وچاوی مرۆڤ بەلام هیچیان لە یەك ناچن‌و هەر یەكەیان لە روخسارا لەو تریان جیاوازە بە مەرجێ لە ناوەرۆكدا پەیوەندی‌یەكی بە هێزیان هەیەو توانیویەتی بە تێكەڵ كردنی واقیع لە گەل تەجریبدا تام‌و چێژێكی تایبەتی بخاتە نێویانەوەو هەموشیانی پێشكەش بە ئازارەكانی خاك‌و شەم كردوە .

كاتێك دەڕوانیتە ئەم دەم‌و چاوانە ئەوانیش دەیانەوێ دەربارەی خۆیان زۆر شتت پێ بلێن كە لە نێوانیانەوە موعاناتی قوڵ هەڵ دەقوڵێ‌و خەم‌و خەفەت بە سەریانەوە هێلانەی كردوە .

هەندێك لەم دەم‌و چاوانە پیشان دەدات ... هەندێكی كەشیان ئەویندارەكانی

خاك‌و نیشتمان‌و ئافرەت دەگرنە خۆ .. كە تێكرا وەك ئاوێنەیەكن‌و سوتاندنی مرۆڤیان تیادا دەردەكەوێ .

كاك اسماعیل دەربارەی بەرهەمەكانی ئەمجارەی پێی وتین :

ئەم كۆمەلە بەرهەمانەم لە پڕێكا بۆ ماوەی سێ مانگ لە ناو هەناوما وەك برین سارێژیان دەكردو بەشێكی گەورەیان لە ژیانم داگیر كردبو ... لە هەمان كاتدا

خۆم بەكێشەیەكی سۆزاویدا تێ دەپەڕیم‌و هەوێنی ئەم بەرهەمانەش لە خوێنما هات‌وچۆی دەكرد ئەوەندەی نەبرد لە سەر كۆمەلێك كاغەزی یەك قەوارەی كە لە بەر دەستما بون دەستم پێ‌كردو هەموو ساتێكی بچكۆلە شتێكی گەورەیان پێ دەبەخشیم كە ئێستا لە بەر چاوتانایە .

شایانی باسە پێش دوو سال پێشانگەیەكم كردەوە كە ناوەرۆكەكەی بریتی بو لە دەربڕینی جیهانی پڕ شەڕی ترسناك‌و گرێ‌دار كە وینەیەكی ئازاراوی پیشان ئەدان .. ، بەلام بەرهەمی ئەم پێشانگەیەم پالەوانەكانی ئە- گێچەلی شەڕە پیشان ئەدەن كە هەموو شتێكیان لە پێناوی خاك‌و نیشتمان‌دا بەخت كردوەو ئەم موعاناتانەش لەدەم‌و چاویانا ساغ دەبێتەوە . - هەروەها لە پال ئەوانەدا دەم‌و چاوی كە دەبینین كە بە سەر هاتی ئەو خەلكە دەگێرێتەوە كە تالآوی ژیان دەچێژن‌و بە چاوێكی پڕ هیواوە دەڕوانێە ئەم جیهانەو هەمویان پێكەوە لە پێناوی بەختیاری گشتی‌دا یەك دەگرن .. لەوانەیە لەم پێشانگەیەدا هەندێك شی وردەكاری‌و شاراوە هەبێت كە بینەر بە تێرامان‌و قول بوتەوەی خۆی یان پاش رۆژگارێكی تر روونی بكاتەوە .

هەر لەم روەوە هونەرمەند قادر میرخان پێی وتین :

كۆمەلێك شتی نوێ بەرهەمی چاوەڕێ‌كراوی ئەمجارەی پێشانگەی هونەرمەندە .. ئەمجا ناوەرۆك بێت یان شێوازی دەر برین .

شتە وردەكانی ئەم كەونە لای هونەرمەند نرخی تایبەتی خۆیانی هەیە كە زۆر جار سەرنجمان بۆ لای شتێكی زۆر ساف‌و بەتال رادەكێشی‌و شتێكی گەورەی لێ دروست دەكات ئەمجارەیانی مرۆڤ شتە هەرە گەورەكەیە دیەوێ ئامادەی خۆی لە ئیشەكانی ئەمجارەیان كاك اسماعیل‌دا پیشان بدات .. مرۆڤەكانی هونەرمەند لە ناو چوارچێوەی ئەو پەنجەرەیەی هونەرمەند بۆی رەخساندون بونەتە یەك پارچەو تواونەتەوەو ریشەیان رەگی داكوتاوەو، هەمویان خاوەنی عەشقێكی گەورەن .

* * *

ئەمە هەڵەی چاپە!

لەو شتانەی كە لە كاتی خوێندنەوەی رۆژنامە سەرنجی خوێنەر رادەكێشن‌و چاوپسی دەكا زۆر بوونی هەڵەیە ، ئەم جۆرە هەڵانەش لە هەموو چاپەمەنی‌یەكاندا بە تایبەتی چاپەمەنی كوردی هەیەو تەنانەت لە چاپەمەنی‌یە عەرەبی‌یەكانیشدا هەلەی چاپ هەر هەیە ، معنی‌یە عەرەبی‌یەكانیش هەلەی چاپ هەر هە

كاتێك دەلێین ببورە ئەمە هەلەی چاپە!

عبدالقادر علي مردان

ەی لە واتە هاوكاری چۆن بەبێ هەلە دەردەچێ لە كاتێكدا كە هەموو كرێكارەكانی لاینۆ تیپ عەرەبن‌و چ تاقیان كوردی نازانێت .. بۆ ئەوەی خوێنەری خۆشەویست زیاتر ئاگاداری ئەم مەسەلەیە بێت چاومان بە كاك (يحيى عباس البياتي) كرێكاری لاینۆی تایبەتی‌ی بە چاپەمەنی‌یە كوردی‌یەكان چاپخانەی دار الحرية للطباعة ، ژمارە (١) كەوت‌و دەربارەی هەلەكانی رۆژنامەی «هاوكاری »وتی :

- نووسینەكانی رۆژنامەی هاوكاری بەخەتی جۆربەجۆرمان بۆ دێ .. هەندێكیان خەتخۆش‌و هەندێكی تر خراپ ، هەندی لە وتارەكان پیتی «ر ، د » لە یەك جیا ناكرێنەوە ..نووسنەكانیان ورد بە دەگمەن دەخوێنەرێتەوە . . وشەكانی دێرەكان زۆروبۆرە هەتا ئەوانەی لە دەزگاكەش كار دەكەن جارو بار بەهەلە وشەكان لە یەك جیا ناكەنەوە ، هەندێ جار ئەو حەتەی كە دەخاتە نێو وشەكان بە جۆرێك دەبێ كە لە پیتی وشەكان جیا نەكرێتەوە لەو كاتەدا كە چاپی دەكەین بێگومان هەلە دەبێ.. دیسان هەندێ جار وشەكە بە هەلە جیا دەكرێتەوە كاتێكیش كە ئێمە تەنزیدی وتارەكە دەكەین .. دەبینی لە لای راستكەری‌رۆژنامەكەوە دوو بارە نووسراوەتەوە هۆیەكەشی چونكە لە نەدرەتدا بە هەلە جیا كراوەتەوە ..

-جیاوازی نێوان نووسینەكانی نووسەران‌و شێوەی نووسینیان . بۆیە بوونی سەرپەشتكاری زمانەوانی شتێكی زۆر پیویستە ، چونكە گەلێ هەلەی رێنووسی وتارەكان جارەسەر دەكرێ‌و تا رادەیەكی زۆریش بەرای من ئەم دەبێتەوە بۆ نموونە . زۆر جار هەندی وتار دوای ئەوەی لای ئێمە تەنزید دەكرێ‌و لە سەر پرۆفل چاپ دەكرێ‌و دەچێتە هاوكاری دەبینی گەلێ وشەگۆڕاوەو وەكو خۆی نەماوە واتە خەوتی خراوەتە سەر یاخود خراوەتە ژێر یاخود وشەو رستە دەگۆردرێ .. ئەمە دەبێتە هۆی شلەژان‌و سەر لێشوێمان‌و زۆر بوونی هەلە .

- من وا پێشنیار دەكەم كە پێویستە نووسەران بایەخ بە نووسینەكانیان بدەن‌و بە خەتێكی شاش‌و وشەی درشت بنووسن‌و هەمیش خەت بپەڕێنن .. وا بزانم ئەگەر ئەوە رەچاو بكرێ تا رادەیەكی زۆر هەلە كەمدەبێت‌و كاری ئێمەش ئاسان دەكاو لە ئەركی راستكەرەوش كەمدەكاتەوە . هەروەها داوا لە بەرادەرە نووسەرەكان دەكەین كە لە دیوێكی لاپەرەكە بنووسن‌و دیوەكەی دیكە بە جێبێلن ..

- هەندێ نووسینی لە سەر كاغەزی بریفەدار نووسراوە ، ئەمەش تووشی گێچەلمان دەكا ، چونكە بریقانەوەی نابەلێ بە چاكی وشەكان بخوێنینەوە .. هەروەها چاكتر وایە بە قەلەمی مورەكەب وەیا خود جاف بنووسرێ‌و قەلەمی رەنگاو رەنگ لە لەكانی‌نوسیندا پشتگوێ بخرێ .

* * *

چاپكراوی نوێ

بەیان

ژمارەی ٥٧ی گۆڤاری وبلاوكردنەوەی كوردی بەیان كە دەزگای رۆشنبیری دەری‌دەكا دەرچو ، لەم ژمارەیە بیست‌و دووهەزاردا ئەچاپ كراوە ، كە ئەمە هانگاوێكی پێشكەوتوە لە رۆژنامەی كوردیدا . ئەم ژمارەیەش گۆڤاری بەیان چەندان باس‌و بابەتی بەكەلكی ئەدەبی‌و پەروەردەیی‌و رۆشنبیری تیا بلاوكراوەتەوە كە ژمارەیەكی‌دیار لە نووسەران بەشداریان تیاكردوە .

رەنگدانەوەی برایەتی كوردو عەرەب لە ئەدەبی كوردیدا

لە نووسینی مامۆستا عبدالستار طاهر شریف ، لێكۆلینەوەیەكی ئەدەبی بەو ناونیشانەی سەرەوە دەرچو. كە بریتی‌یە لە لێكۆلینەوەی مێژوویی خەباتی ناو كوردو عەرەب‌و ئەو كارەی ئەم خەباتەكردویە تیە سەر بزوتنەوەی ئەدەبی گەلی كورد كە لەبەر هەمی ئەدەبیەكاندا رەنگی داوەتەوە ، لێكۆلینەوەكە بریتی‌یە لە ٥٧ لاپەرەی قەوارە گەورەودوكتور مارف خەزنەدار پێشەكی بۆ نووسیوە .

سبەینێ باوكت دێتەوە

كۆمەلە چیرۆكێكی چیرۆك نووس (رؤوف حسن)ە لەم دواییەدا دەرچوەو بریتی‌یە لە ١٦ كورتە چیرۆك لە ١٠٤ لاپەرەی قەوارە گەورەدا ، هەندێ لەم كورتە چیرۆكانەی نووسەركانی خۆی لە رۆژنامەو گۆڤارەكاندا بلاوكراونەتەوە .

شۆڕشی كشتوكالی

ژمارە شەشی سالی دووەمی گۆڤاری شۆڕشی كشتوكال نوسخەی كوردی‌لەم دواییەدا كەوتە بازارەوە ،ئەم گۆڤارە كە بایەخ بە كەرتی كشتوكالی‌دەدا بە چاپێكی قەشەنگ‌و گەلی باس‌و بابەتی‌بە كەلكەوە دەگاتە دەست خوێنەران .

* * *

لەپێناوی هاوكاری بەسوودتری رۆشنبیراندا لەگەل

دەزگای گشتی رۆشنبیری وبلاوكردنەوەی كوردیدا

بەرێز مامۆستا اسماعیل‌رەسول احمد بەرێوەبەری گشتی دەزگای رۆشنبیری‌و بلاو كردنەوەی كوردی سەر نووسەری رۆژنامەی«هاوكاری» لە سەردانەكەیدا بۆ هەولێر، سەری لە بارەگای یەكیتی نووسەرانی كورد لقی هەولیرودا لەوی ژمارەیەكی‌زۆر لە رۆشنبیرو هونەرمەندە كانی شارەكە پێشوازیان كرد . لە پێشیانەوە ئەدیب‌و رۆشنبیری‌ناسراو مامۆستا عزالدین فیضی‌و ئەندامانی دەستەی بەرێوەبەری یەكیتی لە پێشیانەوە مامۆستا جمال خضر جێگری سەرۆك لقی هەولێر .

مامۆستا اسماعیل لە سەرەتای چاوپێكەوتنەكەدا ئەوەی روون كردە وە كە دەزگای رۆشنبری بەپێی توانای دریغی ناكا لە دەرگا كردنەوەی دلسۆزانە بۆ تواناو بەهرەی لێ هاتوی ئەدیب‌و هونەرمەندو رۆشنبیران‌و داوای لێ‌كردن كە ئەوانیش بەرامبەر بەم ئەركە بێنە پێشەوەو دەوری راستەقینەی خۆیان ببینن .

دیسان ئەوەی دووپات كردەوە كە پێویستە سوود لە تواناو بەهرەی لێ هاتوەكان‌و دلسۆزان وەر بگرێ .

دوای ئەوەی ئەدیب‌و نووسەرو هونەرمەندەكان بەگیانی بە تەنگەوە هاتنی دلسۆزانەوە باری سەرنجی خۆیان بۆ بەرێز بەرێوەبەری گشتی روون كردەوەو پێشنیارەكانیان دەربارەی چۆنیەتی پەرەپێدانی چاپكراوەكانی دەزگاكە روون كردەوەو ئامادەییان پیشان‌دا بۆ هاوكاری بە كەلك‌و بەرێز بەرێوەبەری گشتی بە گیانی هەست بە لێپرسینەوە كردنەوە گوێ بۆ باری سەرنجەكانیان گرت .

ئەدیب‌و نووسەرو هونەرمەندەكان ئەوەیان روون كردەوە كە ئەم لالێ‌كردنەوەی بەرێوەبەری گشتی‌و كۆ بوونەوەی لە گەلیانا هەنگاوێكە شایانی رێز لێنان‌و قەدر گرتنەو مەبەستی بەكەلكی كە پێشخستنی رۆشنبیری گەلەكەمانە بەدی دەهێنێ .

* * *

جیهانی منالان

چیرۆك بۆمندالان

گیژە

سەلام مەنمی

ئازاد - زەوی حەوشەكەی هەلكەن .. خۆشەی كرد ... پەیناوی كرد . . چەند ئینجانیەك شەتلی گولی لە بازاڕ كڕی لێی‌دان . شەتل هات بە خۆیا لە هەموو لایەكەوە چرۆی كرد ، لقی فرێدا .. بەلام لە بەختی ئەوانا گرەو خۆلبارینێكی ناوەخت پەیدا بوو.. گولەكان سیس بوون . . سەرو پۆتەلاكیان تۆزاوی بوو .. ئازاد - بەم كارە دلگران بوو .. لە دلی خۆیدا . وتی :(ئەم بەلایە چیبوو ..وا بزانم رەنجەكەم با بردی ..» باش چەند رۆژێ كەناری ئاسمان روون بۆوە .. كزەبایەكی فێنك هەلی كرد .. گرەو خۆلی بلاو كردەوە .. گولەكان كەوتنە هەلمژینی ئەو هەوا خۆشە .. ئازادیش بەپنابەتا ئاوی ئەدان ، جارێكی‌تر پەیناوی كردنەوە.. گولەكان سەریان بەرز كردەوە ، گولی هەمە رەنگە سەری هەلدا .. حەوشەكەیان پڕ لە بۆنی خۆش كرد .. پەپولەكان بە پۆل میوانداریان ئەكردن‌و بە سەریانەوە ئەنیشتنەوە . . پەپولەكان بەگولەكانیان وت :

- نابێ گلەییمان لێ بكەن .خۆتان ئەزانن ئەمە چەند رۆژێكە گرەو خۆل رێگەی هاتوو چۆی بەستووین . . گولەكان وتیان .

- ئێمە دوستی دێرینی یوەین .. گرەو خۆلی دوژمن ناتوانن لە یەكمان بكەن ... ئەوبەری رێگەی چەند رۆژێكمان لێ ئەگرن ، بەلام ناتوانن رێگەی هەمیشەییمان لێ بگرن ..

پەپولەكان زۆر پێخۆشحال بوون هەستان ، لە پێش‌ئەوەدا مال ئاوایی بكەن پییان وتن :

-سبەینێ دۆستێكی خۆشەویستتر لە گەل خۆمان ئەهێنین ئەویش هەنگە بەردەیە ..

- بەلێ هەنگە زەردەیشی خۆشەویستی ئێمەیەو لێمان جیا نابێتەوە .. دوای نەمانی گرەو خۆل هەرچی دۆستی گول هەن ئەمان دۆزنەوەو بەسەرمان ئەكەنەوە .

* * *

جووجلە

بزانە ژیریت

ناوی چیایەكە ، لە ناوچەی كوردستان ، شاعیرەكانمان زۆر شیعریان بە سەرداهەلداوەو گۆرانی بێژەكان گۆرانیان بۆجوانی‌و رازەوەیی وتوە ، ناوەكەی لە(١٠) پیت پێك هاتوە ، ئەگەر لە دروست كردنی وشەی تردا بە كاریان بێنین بەم جۆرەوشەیان لێ‌دروست دەبێ :

١+٢+٨ = بە مرۆڤی بەئەمەن دەوترێ .

٧+٤+٣+٥ = لە هاویندا .١+٦×٣+٥ -پێچەوانەی رەق

٩+٣+٧ = بە شێكە لە لەش ..

مناڵی ئازیز ● ئەگەر ژیری دەزانی بۆمار بنووسەو پاداشتی جیهانی‌منالان وەربگرە .

* * *

چیرۆكی منالان

لە ئەدەبی جیهانەوە

نووسینی : كۆرنی چۆكۆفسكی

محەمەد فەریق حسەن - لە عەرەبی‌یەوە وەرگێراوە

هەبوو نەبوو ...

لەم جیهانە بەرینەدا جووجەلەیەك ئەژیا بچكۆلەبوو ، ئەوەندەی ئەختێك . بەلام لەخۆی وابوو تەواو گەورەیە. سەری بلند رائەگرت‌و بەرز ئەیروانی ..

دایكی هەبوو زۆری خۆش‌ئەویست . بەقەدەر هەردوو چاوی خۆشی ئەویست .. دانی بۆ ئەدۆزی‌یەوە .كرمی لەزەوی بۆ پەیدا ئەكردو ئەیدایە . .

رۆژێكیان پشلیەیەكی‌یان لێ‌پەیدابوو . پشیلەیەكی مۆن پەلاماری دایكی داوەلە مانەكەی خۆیاتی‌هەلفڕان جووجەلەكەی . بە تانیابالی مایەوە . چاوی هەلبری كەلەشێرێكی قەلەوی رەنگینی بینی ، لەسەر ناسارەكەیان گەردنی هەلبڕی‌و بە هەموو دەنگی ئەیقووقان : «كوكوریكو ا» ئەمجا بە شانازی‌یەوە بە چواردەوری خۆیدا ئەیروانی‌و بالەكانی لەیەك ئەدا ، وەكو بپرسێ : «گوایە ئازا نیم ؟. بە هەموو دەنگی‌یەوە پالەوان‌نیم ؟» جووجەلەكە دیمەنی كەلەشێرەكەی بەدلدا چووئەمیش گەردنی درێژكرد قیژاندی : « بی بی -بی-بی! منیش ئازام منیش پالەوانم!» بەلام لە پڕێكا هەلكەوت‌و خزایە گۆمیلكەكەی بەردەمی‌یەوە .

ریكەوت گۆمیلكەكە بۆقێكی تێدابوو . هەركە بەوشێوەیە بینی ، قاقا دەستی بە پێكەنین كرد :«ها-ها-ها! ها -ها-ها-ها ! هێشتا زۆرت ماوە ببی بەكەلەشێری تەواو»

لەو كاتەدا دایكی هاتەوە بۆلای .. بەسۆزەوە دەستی بەدۆزینی سەری‌كردو دلخۆشی‌ی دایەوە ،.

Institut kurde de Paris